

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ
ΤΗΣ
ΝΕΩΤΕΡΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΗΤΟΙ

YHO

ἀρχαίου μαθητοῦ καὶ καθηγητοῦ τῆς Στρ. τῶν εὐελπίδων Σχολῆς,
ταχυ. ἐφεδρ. τοῦ Μηχανικοῦ.



MANNE K. BHAS
800P. EIGHTE

ΑΘΗΝΗΣ
ΤΥΠΟΙΣ Δ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΑ
1893

Ἀριθ. Πρωτ. 5157

Διεκ.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜ.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ

κ. Γυμνασιάρχας, Σχολάρχας καὶ Ἑλληνοδιδασκάλους

Ὁ κ. Ν. Σελωμός ἀγγέλλει τὴν ἐκδοσιν **Γεωγραφικοῦ Λεξικοῦ** τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος. Διὰ τοῦ βιβλίου τούτου πληροῦται κενὸν μέγα ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ φιλολογίᾳ, ἣτις ὕστερα ἰδίως ἐν τῇ καλλιιεργείᾳ τῆς νεωτέρας Πολιτικῆς Γεωγραφίας καὶ ἐν τῇ νεωτέρας Ἱστορίας, ἥς αἱ σελίδες εἶεν νὰ χραχθῶσιν ἀνεξίτηλοι ἐν τῷ νῷ καὶ τῇ καρδίᾳ τῆς σπουδαζούσης νεότητος, δι' ὃ καὶ προθύμως συνιστῶμεν πᾶσι τὴν ἀπόκτησιν τοῦ βιβλίου τούτου.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 26 Μαρτίου 1892.

Ἐντολῇ τοῦ Ὑπουργοῦ

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς

Ν. Δημαρᾶς

Γ. Α. Οἰκονομόπουλος

Σημ. Δι' ὁμοίων ἐγκυκλίων συνιστᾶται τὸ ἔργον καὶ ὑπὸ τῶν λοιπῶν ὑπουργείων, Ἐσωτερικῶν, Ναυτικῶν κλ.



ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ι. ΣΟΛΩΜΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΝΕΩΤΕΡΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΣΥΝΤΕΤΜΗΜΕΝΑΙ ΛΕΞΕΙΣ.

Ἀκρ.	Ἀκρα	Νμ.	Νομός
Ἀκρτ.	Ἀκρωτήριο	Ὅρ.	Ὄρος
Ἀρχ.	Ἀρχαιότης, ἀρχαίον	πτ.	Ποταμός
β.	Βουνός	πλ.	Πλάτος γεωγραφ.
Βλ.	Βλέπε	πλγ.	Πέλαγος, πελάγιος
δ.	Δῆμος	πρ.	Πρωτεύουσα
Ἐπ.	Ἐπαρχία	Σδ.	Σιδηρόδρομος
κλ.	Κόλπος	Στ.	Σταθμός
κμ.	Κωμόπολις	Σ. Στ.	Στρατιωτ. σταθμός
κατ.	Κάτοικοι	υ.	Ύψος
λιμ.	Λιμὴν	Φ.	Φάρος
λμν.	Λίμνη	χ.	Χωρίον
μν.	Μονή	χδ.	Χωρίδιον
μ.	Μέτρα	χμρ.	Χείμαρρος
Μκ.	Μῆκος Γεωγρ.	χμ.	Χιλιόμετρα = ἑκατόμ.
ν.	Νῆσος	ὠρ.	Ὠρεῖς
νδ.	Νησίδιον	λ.	Λεπτά.



ΣΗΜΕΙΑ ΟΡΙΖΟΝΤΟΣ.

Βορ. Βορρᾶς ἢ Βόρειος ἄνεμος
 Νότ. Νότος, Νότειος
 Ἄν. Ἀνατολή, ἀνατολικός
 Δ. Δύσις, Δυτικός.

ΡΟΔΟΝ ΑΝΕΜΩΝ

ΣΗΜΕΙΑ ΠΥΞΙΔΟΣ.

B.	Βορρᾶς	Τρχμουντάννα
MB.	Μεσοβορρᾶς	Γρέγο Τρχμουντάννα
M.	Μέσης	Γρέγος
MA.	Μεσαπηλιώτης	Γρέγο Λεβάντες
A.	Ἀπηλιώτης	Λεβάντες
EA.	Εὐραπηλιώτης	Σιρόκο Λεβάντες
E.	Εὐρός	Σιρόκος
EN.	Εὐρόνοτος	Ὕστρια Σιρόκο
N.	Νότος	Ὕστριας
AN.	Λιβόνοτος	Ὕστρια Γαρμπῆς
A.	Αἰψ	Γαρμπῆς
AZ.	Λιβοζέφυρος	Πουνέτε Γαρμπῆς
Z.	Ζέφυρος	Πουνέντες
ST.	Σχειρανοζέφυρος	Πουνέντε — Μχίστρος
S.	Σκαίρων	Μχίστρος
SB.	Σκαίρωνβορρᾶς	Μχίστρος — Τρχμουντάννα.



ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ι. ΣΟΛΩΜΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ

Τ Η Σ

ΝΕΩΤΕΡΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Α'.

Ἀβαθής, ὄρμος μικρὸς τῆς Ν. ἀκτῆς τῆς ν. Κεφαλληνίας, κλειόμενος πρὸς Δ. ὑπὸ τῶν βράχων τῆς ἀκρας Ἀγισέλι, κατὰλληλος διὰ προσόρμησιν μετρίων πλοίων καὶ προσβαλλόμενος μόνον ὑπὸ τῶν ἀπὸ Λ μέχρις Ε, ΝΑ. ἀνέμων.

Ἀβαρίκος, γ. τοῦ ὀήμου Παμφίας τῆς ἐπ. Τριγωνίας, τοῦ Νρ. Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας ἐκ 424 κατ. ἀπέχον 1 1/2 ὥρ. τῆς πρ. τοῦ δ. Κεφαλεσβύσου. Κεῖται ἀκριβῶς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Εὐήνου π. καὶ τῆς λμν. Τριγωνίας.

Ἀβαρινίτσα, γδ. τοῦ δ. Πυλίων τῆς ἐπ. Πυλίας τοῦ Νρ. Μεσσηνίας, ἐκ 55 κατ. εἰς 1 ὥρ. 20' ἀπὸ Πύλου παρὰ τὴν γμρ. Πεσίλι, ἐπὶ τῶν Δ. κλιτύων τοῦ ὄρ. Λυκοδήμου.

Ἀβαρίτσα, 1) — γ. πρ. τοῦ δ. Μελιταίας Β'. ταξ. τῆς ἐπ. Δομοκοῦ καὶ Φαρσάλων τοῦ Νρ. Λαρίσσης, 3 ὥρ. ἀπὸ Δομοκοῦ καὶ 7 ὥρ. ἀπὸ Φαρσάλων, ἐκ 386 κατ. ἐπὶ τῶν Β. κλιτύων τοῦ ὄρ. Ὄθρου, καὶ τῶν ἐρείπειων τῆς ἀρχ. π. Μελιταίας, πρὸς τὸν ἄνω ῥοῦν τοῦ Ἐνιπέως πτ. Κεῖνται δὲ τὰ ἐρείπια ἐπὶ περακκειμένου τῷ γ. λόφου ἐνθα καὶ μικρὰ πενιχρὰ μονή. Ὁ βρσιλεὺς τῶν Μυκεδόνων Φίλιππος Γ, προσπαθήσας νὰ κατὰλῃ τὴν ταύτην, ἀπέτυχεν ὥς ἐκ τοῦ ἀνεπαρκοῦς τῶν κλιμῶ-

νων τῆς ἐφόδου, κατὰ δὲ Στραβ. ἐνταῦθα ἔκειτο ὁ τάφος Ἑλλήνων τοῦ Δευκαλίωνος. Κάτωθεν τοῦ λόφου τὴν Ἀβχρίτσας ὑπῆρχεν ἡ ἀρχ. Πειρίχ εἰς τοὺς εὐχλόους λειμῶνας τῆς ὁποίας ἔβοσκεν ὁ Ἀπόλλων τοὺς ἵππους τοῦ Ἀδμήτου, ἡς ὁμῶς ἐρείπια δὲν σώζονται. 2) — γ. δ. ἡ μάλλον συνοικία τοῦ γ. Βουλγαρέλι τοῦ δ. Θεοδώριδος τῶν Τζουμερκων, 1 ὥρ. 15' ἀπὸ τοῦτου, ἐπὶ τῶν Δ. κλιτύων τοῦ ὄρ. Μελιχρόν παρὰ τὸν π. Ἀρχιθον, ἐνθα καὶ ὁμώνυμος μονὴ εἰς τιμὴν τοῦ ἁγ. Γεωργίου.

Ἀβάτζα. Ὄρμος ἐπὶ τῆς Ν. ἀκτῆς τῆς ν. Κεφαλληνίας, ἀβαθής, κατὰλληλος εἰς προσόρμησιν μετρίων πλοίων καὶ προσβαλλόμενος ὑπὸ τῶν ἀπὸ ΣΖ μέχρις ΕΝ, Νστ. Δυτ. ἀνέμων.

Ἀβδελιάρη, γδ. ἐξ ὀλίγων καλυβῶν, 45' ἔξωθεν τοῦ γ. Μύτικα πρ. τοῦ δ. Σόλλου τῆς ἐπ. Βονίτσας.

Ἀβδέλλαις, γδ. θερμῆς διαμονῆς τῶν κατ. τῆς Σκύρου, 1 ὥρ. ἀπὸ τῆς πρ. τῆς ν.

Ἀβδύμπεν, γδ. 25' ἀπὸ τοῦ γ. Μέρμπακ πρ. τοῦ δ. Μηδέας τῆς Ναυπλίας πρὸς τὸ Α. τῆς μεγάλης ἀργολικῆς πεδιάδος, ἐκ 193 κατ.

Ἀβδουλάρ, γ. τοῦ δ. Ἀρμενίου τῆς Ἐπ. καὶ τοῦ Νρ. Λαρίσσης ἐν τῇ πεδιάδι καὶ ἀκριβῶς παρὰ τὰ

Α. ὑπωρείας τοῦ Μαροβουνίου ὄρ. 2 ὥρ. ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Γκερλί, καὶ ἐκ 389 κατ..

Ἀβέλος, βράχος περὶ τὸ 1 1|2 μιλ. πρὸς ΣΖ τῆς ἀκρ. Ἀλίμνης τοῦ νδ. Ἡρακλείας παρὰ τὴν ν. Θήραν.

Ἀβερνα, χ. τοῦ δ. Ἐριννεοῦ τῆς ἐπ. Πατρῶν, 2 1|2 ὥρ. ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Καλύβια Σαλμενίκου καὶ 3 ὥρ. ἀπὸ Πατρῶν ἐκ 322 κατ. ἐν χώρᾳ ὁρεινῇ ἐπὶ τῶν Β. Δ. κλιτύων τοῦ ορ. Πανχαϊκοῦ, καὶ ὑπὲρ τὸν ἐκ τούτου κατερχόμενον Βολιναῖον πτ. ἢ Δρεπάνου.

Ἀβία, παράλιος δ. ἐν τῷ Λακων. κλ. τῆς ἐπ. Οἰτύλου τοῦ Νρ. Λακωνίας ἐξ 22 χωρίων καὶ 4678 κατ. ὦν πρ. τὸ χ. Κάμπος. Τὰ χωρία σύγχεινται μᾶλλον ἐκ συνοικιῶν ἀποτελουσῶν πλειστάκις ἴδια τοιαῦτα ἐν οἷς καὶ 7 μοναὶ καὶ μετόχια, ὧν οἱ κάτοικοι τὸ πλεῖστον ἀπόδημοῦσι. Ὁ δ. οὗτος ἐκτείνεται πρὸς τὰς Δ. κλιτύας τοῦ Ταυγέτου ορ. ἐπὶ τῆς χώρας τῆς ποτὲ καλουμένης Ζαρνάτας ἐνθα καὶ τὸ ὁμώνυμον παλαιὸν φρούριον. Τὴν ὀνομασίαν ἔλαβεν ἐκ τῆς ἀρχ. π. τῶν Μεσσηνίων Ἀβίας, κειμένης ἐνθα τὸ χ. Μεγ. Μαντινεία.

Ἀβλαβο, ἄκρα ἐν τῷ κλ. Πεταλιῶν τῆς Εὐβοίας. Νοτ. τῆς ν. Πεταλίας καὶ ἀριστερὰ τῷ ἐκ Δ. εἰσπλέοντι ἐκ τοῦ ἐπὶ τῆς Ν. ἀκτῆς ὄρμου Βασιλικό.

Ἀβολαθωνῆσι, νδ. εἰς μικρὰν καὶ ἀβαθὴ ἀπόστασιν τοῦ μέσου τῆς Β. Δ. ἀκτῆς τῆς ν. Σικίνου τῶν Κυκλάδων.

Ἀβορο, χ. τοῦ δ. Αἰγιτίου τῆς ἐπ. Δωρίδος τοῦ Νρ. Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, ἀπέχον 2 1|2 ὥρ. τῆς πρ. τοῦ δ. καὶ τῆς ἐπ. Λοιδωρικίου, ἐκ 223 κατ. ἐν ὁρεινοτάτῃ χώρᾳ τῶν Μ. ἀποτόμων β. καὶ πρὸς τὸν Κορινθ. κλ. ἀνταρεισμάτων τοῦ ορ. Γκιόνας, ἐνθα

ἄρχεται τῆς συστάσεώς του ὁ πτ. Μόρνος.

Ἀβραμοῦ, 1) χ. τοῦ δ. Κελαμῶν τῆς Μεσσηνίας, 15' ἔξωθεν τῆς πόλεως ἐξ 640 κατ. ἀποτελοῦν μᾶλλον προάστειον αὐτῆς μετὰ τῶν Καλυβίων καὶ Μιχαλείκων.—2) χ. τοῦ δ. Ἀριστομένους τῆς ἐπ. Μεσσήνης, 3 ὥρ. ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Ἀριστομένους, ἥτις ἀπέχει 5 ὥρ. τοῦ Νησίου πρ. τῆς ἐπ. Κατ. 588, ἐν εὐφορωτάτῃ θέσει 1 ὥρ. Δ. τῶν ἐκβολῶν τοῦ Παμίσου πτ.

Ἀβώρανη, χ. τοῦ δ. Κλεπαίδος τῆς ἐπ. Ναυπηκτίας 3 ὥρ. ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Κλεπαῖ, καὶ 18 ὥρ. ἀπὸ Ναυπάκτου, ἐκ 312 κατ. ἐν ὁρεινοτάτῃ θέσει καὶ παρὰ τὴν δεξ. ὄχθην τοῦ πτ. Εὐήνου. Τὸ χ. φαίνεται ἐγκαταλειπόμενον διότι τὸ 1879 περιεῖχε κατ. 549.

Ἀγᾶ, χ. πρ. τοῦ δήμου Β'. τάξεως Σπερχειάδος τῆς ἐπ. Φθιώτιδος, τοῦ Νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, 7 ὥρ. Δ. ἀπὸ Λαμίας, καὶ ἐξ 855 κατ. Κεῖται ἐν τῇ ἄνω κοιλάδι τοῦ Σπερχειοῦ παρὰ τὴν δεξ. ὄχθην τοῦ πτ. ἐξ οὗ καὶ ἡ τοῦ δ. ὀνομασίη.

Ἀγαθάτικα, χδ. ἢ μᾶλλον συνοικία Γαῖου τοῦ δ. Γαῖανῶν τῆς ν. Παζῶν, ἀφ' οὗ ἀπέχει μόνον 16'.

Ἀγαθός, χ. τοῦ δ. Καρυττίων τῆς ἐπ. Καρυστίας, 5 ὥρ. ἀπὸ Καρύστου ἐξ 125 κατ. παρὰ τοὺς Β. καὶ ὑπὲρ τὴν θάλασσαν πρόποδας τοῦ ορ. Ὀχα.

Ἀγάθωνος, 1) Μονὴ ἐν γραφικῇ θέσει ἐπὶ τῶν Β. κλιτύων τῆς Οἴτης ὑπὲρ τὴν κοιλάδα τοῦ Σπερχειοῦ, 1 ὥρ. Δ. τῆς Ὑπάτης, ἐπ' ὀνόματι τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. 16 καλόγηρ.—2) ἑτέρα μονὴ ἐν τῷ δ. Ὀμιλαίων τῆς Φθιώτιδος, 5 ὥρ. ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Γαρδικίου καὶ 7 ὥρ. ἀπὸ Λαμίας. Διαλελυμένη.

Ἀγαλάς, χ. τοῦ δ. Ναφθίων

τῆς ν. Ζακύνθου, ἀπέχον 1 1/2 ὥρ. τῆς πρ. τοῦ δ. Κοιλιομένου, καὶ 5 ὥρ. ἀπὸ τῆς πόλεως πρὸς τὸ ΔΜ τῆς ν.

Ἄγαλι, Ἄνω καὶ Κάτω, δύο παρακείμενα χ. τοῦ δ. Νάσσωνος τῆς ἐπ. Μαντινείας, 2 ὥρ. ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Δάρα, καὶ 3 ἀπὸ Τριπόλεως. Τὸ μὲν Ἄνω ὑπερκείμενον ἐπὶ λόφου τοῦ ὄρ. Σκιπιέζης, τὸ δὲ Κάτω εἰς τοὺς πρόποδας παρὰ ἐλώδες πεδῖον. Βλ. Χωτοῦσα.

Ἀγαλιανή, χ. τοῦ δ. Αὐλῶνος τῆς ἐπ. Τριφυλίας, 1 ὥρ. 15' ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Σιδηροκάστρου καὶ 4 1/2 ἀπὸ Κυπαρισσίας, ἐκ 334 κατ. κείμενον πρὸς τὸν κλ. τῆς Κυπαρισσίας οὐ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ πτ. Μπουζι (Νέδα).

Ἀγαλλιανός, χ. τοῦ δ. Παρχαμπυλίων τῆς ἐπ. Εὐρυτανίας 3 ὥρ. 45' ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Ἀγ. Βλάσιος, καὶ 10 ὥρ. ἀπὸ Καρπενησίου, ἐξ 161 κατ. ἐν ὄρεινοτάτῃ μεσογείῳ χώρᾳ καὶ παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ χυρ. Κρικελλοποτάμου μετὰ τοῦ πτ. Μέγδοδας. Πιθανῶς ἡ ὀνομασία σώζεται ἀπὸ Ἀγαλλιανοῦ, Τουρμαάρχου ἢ Κλεισουράρχου τοῦ θέματος τῆς Ἑλλάδος, οὐ κυριώτερον διαμέρισμα ἢ τοῦ ἢ χώρα αὕτη, καὶ ὃν ἔστειλαν οἱ ἐπαναστάντες Ἕλληνες κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος Γ'. τῷ 727, καὶ ὅστις ἡττηθεὶς ἔμπροσθεν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἀγάπη, χ. τοῦ δ. Περαίας τῆς ν. Τήνου, 45' ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Κώμης, καὶ 2 1/2 ὥρ. ἀπὸ τῆς π. Τήνου, ἐκ 272 κατ. πρὸς τὸ ΒΑ τῆς ν. καὶ ἐπὶ τῶν ὑπερκειμένων τῆς θαλάσσης βουνῶν εἰς μικρὰν ἀπόστασιν Μ. τοῦ λιμένος Κολυμβήθρας.

Ἀγατζίκη, χ. τοῦ δ. Μεθώνης τῆς ἐπ. Πυλίας, 1 ὥρ. ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Μεθώνης καὶ 3 ὥρ. ἀπὸ Πύλου, ἐξ 141 κατ. κείμενον ἐπὶ ὑψώματος

ὑπὲρ τὴν θάλασσαν ἐναντι τῶν ν. Οἰνουσῶν.

Ἀγγελάτικα, χδ. ἡ μᾶλλον συνοικία τοῦ χ. Λάκκx, πρ. τοῦ δ. Λακκιωτῶν τῆς ν. Παξῶν, 1 ὥρ. ἀπὸ τούτου ἐν ᾧ συμπεριλαμβάνηται ὁ πληθυσμός. Βλ. Λάκκx.

Ἀγγελῆ, συνοικία χ. Πέλεκx τοῦ δ. Μεσοχωριτῶν τῆς Κερκύρας. Βλ. Πέλεκx.

Ἀγγελόκαστρον, χ. τοῦ δ. Ὠλωνείας, τῆς ἐπ. Τριχωνίας, 2 ὥρ. ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Σταμνα καὶ 6 ἀπὸ Μεσολογγίου, ἐκ 1,086 κατ. Κεῖται ἐπὶ ὑψώματος πρὸς Μ. τῆς μεγάλης πεδιάδος τοῦ Ἀγρινίου καὶ μετὰ τῆς ὁμωνύμου λίμνης καὶ τοῦ πτ. Ἀχελῶου. Ἡ θεὰ τῆς πέριξ φύσεως ἐστὶ μαγευτικὴ ἐκ τῆς ἀλληλουχίας ὁρέων, λιμνῶν, δασῶν, ποταμῶν, κλ., ἀλλ' ὁ πέριξ τόπος ἐλώδης. Πρὸς Ἄν. σώζονται ἐρείπια, καὶ ἰδίως μεσαιωνικῆς ἐποχῆς, ἐν οἷς καὶ πύργος. Ἡ ὁμωνύμος λίμνη, ἐστὶν ἡ ἀρχ. Λυσιμαχία, ἐφ' ἧς διέρχεται ἐπὶ γεφύρας ὁ Σδ. Μεσολογγίου—Ἀγρινίου εἰς 19 μ. ὑ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἔχουσα περίμετρον 16 χμ. καὶ πλάτος 2 1/2. Χωρίζεται διὰ στενῆς ἐλώδους ζώνης ἐκ τῆς παρακειμένης Τριχωνίδος λην. ἥτις ἐστὶ κατὰ φύσιν διασχιζομένη δι' ὁδοῦ λιθοσκτίστου ἐκ σειρᾶς γεφυριδίων, γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα γεφύρια Ἀλάμπη.

2) χ. τοῦ δ. Σολυγείας τῆς ἐπαρ. Κορινθίας, 2 ὥρ. ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Σοφικῶν καὶ 8 ὥρ. ἀπὸ Κορίνθου, ἐκ 542 κατ. Κεῖται ἐν τοῖς ἀργολικαῖς ὄρεσιν παρὰ μικρὸν ὁροπέδιον, ἐπὶ κορυφῆς ἐφ' ἧς ἐρείπια μεσαιωνικοῦ φρουρίου.

Ἀγγελος ἄγ. ἀκρτ. τῆς Δ. ἀκτῆς τῆς ν. Κερκύρας, ἀριστερὰ τῷ πρὸς Ν. εἰσπλέοντι τὸν ὁρμ. ἄγ. Γεωργίου τῆς ἐπ. Ὄρους.

Ἀγγελῶνα, χ. τοῦ δήμου Ἀ-



σωποῦ τῆς ἐπ. Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς, 2 ὥρ. 30' ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Μολχῶν καὶ 13 ὥρ. 30' ἀπὸ Σπάρτης, ἐκ 433 κατ. Ἐπὶ βουνοῦ παρὰ τὴν ὁδὸν Σπάρτης—Μετεμβασίας καὶ 1 περίπου ὥρ. ἀπὸ τοῦ κλ. τῆς Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς ἢ τῆς π. Μονεμβασίας.

Ἀγγιαδάκι, γ. τοῦ δ. Οἰτύλου τῆς ὕμων. ἐπ. 3 ὥρ. ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Ἀρεουπόλεως καὶ 17 ὥρ. ἀπὸ Σπάρτης, παρὰ τὴν Ἀ. ἀκτὴν τοῦ Λακων. κλ. ἐκ 42 κατ.

Ἀγγιστριώτη, Μονὴ τῆς ν. Ὑδρας, 45' ἀπὸ τῆς π. ἐπ' ὀνόματι τῆς ἀγ. Εἰρήνης, ἐκ 4 καλογήρων καὶ 2 καλογραιῶν.

Ἀγγουρακάτικα, βλ. Γάιος.

Ἀγγδίνες, γ. τοῦ δ. Τελεθρίων τῆς ἐπ. Ἐπρωχωρίου τῆς Εὐβοίας, 2 ὥρ. 15' ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δήμου Κχυμάρι, καὶ 3 ὥρ. 20' ἀπὸ Ἐπρωχωρίου, ἐκ 202 κατ. καὶ ἐν τοῖς Β.Α. ὄρεσι τῆς ν. Εὐβοίας.

Ἀγεροσανί, ἡ ἀγ. Ἐρσάνη, γ. τοῦ δ. Βίβλου τῆς ν. Νάξου, 15' ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δήμου Τρίποδος. καὶ 2 ὥρ. 45' ἀπὸ τῆς π.

Ἀγία, λιμενίσκος τοῦ Κορινθ. κλ. ἐν δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν ὄρμον Ἀσπρασπήτι, κατ'ἀλληλὸς διὰ πλοιάρια καὶ ἀσφαλῆς ὡς κλειόμενου τοῦ στομίου ὑπὸ τῆς νδ. Ἀμπελος.

Ἀγιαννάκος, γδ. τοῦ δ. Αἰγχιῶν τῆς ἐπ. Χελκίδος, 2 ὥρ. 15' ἀπὸ Λίμνης, καὶ 18 ὥρ. ἀπὸ Χελκίδος, ἐκ 43 κατ. καὶ ἐπὶ τῶν Δ. κλιτύων τῶν Β. ὀρέων τῆς ν.

Ἀγία Μονὴ—1) Μονὴ εἰς τιμὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ἐν τῷ δ. Ἀργησιῆς ν. Ἀνδρου, 1 ὥρ. ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Μπατοῖ καὶ 2 ὥρ. ἀπὸ τῆς π. ὁρατὴ ἀπὸ τῆς Θαλάσσης ὡς φρούριον ἐπὶ τῶν δ. κλιτύων τῶν ὀρέων τῆς ν. Ἐν τῇ μονῇ ὑπάρχουσι πλεῖστα ἐκκλη.

χειρόγραφα ἐν οἷς εὐρέθη καὶ τὸ τοῦ Ἀνδρίου Ἐπισκόπου Σωζουπόλεως, τὸ χειρ. τοῦ Βυζ. ἔπους τοῦ Β. Διγενεῦς Ἀκρίτα. Ἡ μονὴ ἐστὶν ἄρχαιοτέρα τῶν μέσων τοῦ 16 αἰῶνος. Σήμερον κατεῖται ὑπὸ 23 μοναχῶν καὶ 2 καλογραιῶν.—2) Μονὴ ἐν τῷ δ. Βουρῶν τῆς ἐπ. Αἰγικαλίας, 2 ὥρ. 40' ἀπὸ Αἰγίου, ἐκ 17 μοναχῶν, ἐν ὁρεινῇ θέσει ὑπὲρ τὸν Κορ. κλ.—3) Μονὴ τοῦ δ. Ποταμοῦ τῆς ν. Κυθήρων, 3 ὥρ. 15' ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Ποταμός, καὶ 8 ἀπὸ τῆς π. Οἰκουμένη ὑπὸ 4 καλογραιῶν καὶ ἐνὸς μόνου μοναχοῦ.—4) Μονὴ δ. Πανόρμου τῆς ν. Τήνου 1 ὥρ. ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Πύργου.—5) Μετ. τῆς Μονῆς ἀγ. Ἀντωνίου ἐν δ. Μαρπίσσης τῆς ν. Νάξου, ἔξωθεν τῆς πρ. τοῦ δ. Τρίποδος.—6) Μονὴ ἐν τῷ δ. Νχυπλίων παρὰ τὸ γ. Ἀρειχ, 30' ἀπὸ Νχυπλίου, γυναικεῖα.—7) Μονὴ ἐν τῷ δ. Μεγαλοπόλεως, 1 ὥρ. 30' ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Σινάνο, διακλ.—8) Ἀγίας μονῆς, πτ. τῆς Θεσσαλίας ἐν τῇ πεδιάδι τῶν Τρικυλλίων ῥέων, καὶ σχηματιζόμενος ἐκ τῶν παρὰ τὰ γ. Μέρτσι καὶ Ζαπτεῖους ἀναβλύζόντων ὑδάτων, γύνεται μετὰ ῥοῦν 1 ὥρων εἰς τὸν Πηνειόν. Δι' αὐτοῦ κινεῖνται πλεῖστοι ὑδρομόλυοι καὶ πλεῖσται ἀρδεύοντι γαῖα.

Ἀγιανδοριάδες, γδ. τοῦ δ. Κολλωνίδων τῆς ἐπ. Πυλίας, 30' ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Κορώνης, ἐπὶ τῆς Δ. ἀκτὸς τοῦ Μεσσην. κλ.

Ἀγιάσμπη, γ. τοῦ δ. Μεγαλοπόλεως τῆς ὕμων. ἐπ. 30' Ν.Δ. τῆς πρ. τοῦ ὕμων. δ. ἐκ 281 κατ. ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Μεγαλοπόλεως παρὰ τὴν δεξ. ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ πτ.

Ἀγιοβλαδίτικα, γ. τοῦ δήμου Δύμης τῆς ἐπ. Πάτρων, 30' ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Κάτω Ἀχαΐας, ἐκ 169 κατ. παρὰ τὸν Κορινθ. κλ. συνεισθὲν πρὸς καλλιέργειαν τῆς ἀναρρίθου

Ἁγιοὶ, ὁρμίσκος τῆς Ν. ἀκτῆς τῆς ν. Κεφαλληνίας, ἀβυθὺς, κατὰλληλος διὰ πλοῖα καὶ προσβαλλόμενος ὑπὸ τῶν ἀπὸ Μ. μέχρι Ε. Ἀν. ἀνέμου.

Ἁγιονόρι, χ. τοῦ δ. Κλεωνῶν τῆς ἐπ. Κορινθίας, 1 ὥρ. 30' ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Χιλιμεριδίου, 5 ὥρ. ἀπὸ Ν. Κορίνθου, ἐκ 228 κατ. Κεῖται παρὰ τὴν στενὴν ὁμώνυμον διόδον, ἥ-τις ἐστὶ μίαν τῶν τριῶν διαβάσεων τῶν χωρίζουσων τὴν ἑργολικὴν πεδιάδα ἀπὸ τῆς Κορινθίας. Μετὰ τὴν εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην ἀπροσέγγιστον εἰσβολὴν τοῦ Δράμαλιν κατὰ τὴν ἐπανόσταν, καὶ ἀποκλεισμόν ἐκ τῆς παρὰ τῶν Ἑλλήνων κατὰληψίως τῶν δύο ἐτέρων, Δερβενακίου καὶ Ἀγίου Σώτη (βλ. λέξεις). μέρος τοῦ Τουρκικοῦ Στρατοῦ ὑπὸ τὸν ἴδιον Δράμαλιν διήλθεν ἐντεῦθεν, καίτοι ἀργὰ προσβλήθην ὑπὸ τῶν καταλαβόντων τ' ἀπότομα ὑψώματα Ἑλλήνων. Ἐπὶ παρκατεμένη τῇ Κλεισοῦρᾳ ταύτῃ κορυφῇ, σώζονται λείψανα μεσαιωνικοῦ φρουρίου. Τῆς διαβάσεως ταύτης δὲν γίνεται χρῆσις σήμερον.

Ἁγιος, χ. τοῦ δ. Αἰδηφίων τῆς ἐπ. Ξηροχωρίου τῆς ν. Εὐβοίας, 1 ὥρ. ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Αἰδηφίου καὶ 2 ὥρ. 40' ἀπὸ Ξηροχωρίου, ἐκ 840 κατ. παρὰ τοὺς Ἀν. πρόποδας τοῦ ορ. Μπαστάριου καὶ 30' ἀπὸ τῆς θάλασσης τοῦ πορθμοῦ τῶν Ὠρεῶν.

Ἀγιότα, ὁρμος τῆς Δ. ἀκτῆς τῆς ν. Σύρου, βαθύτατος καὶ κατὰλληλος δι' εἰσδηποτε πλοῖα, προσβαλλόμενος ὑπὸ τῶν ἀπὸ Α. μέχρι Ζ. Δυτ. ἀνέμων.

Ἀγιοσέλι, ἄκρα τῆς Ν. ἀκτῆς τῆς ν. Κεφαλληνίας, ἔχουσα μέχρι 1 1/4 μιλίου πρὸς Ε. βράχους κλείοντες πρὸς Δ. ἐν εἴδει μῶλου τὸν ὁρμ. Ἀβυθῆ.

Ἀγιοργίτικα, χ. πρ. τοῦ δ. Β'. ταξ. Κορυθίου τῆς ἐπ. Μυτινηίας τοῦ Νμ, Ἀρχαδίας, ἐπὶ τῆς ἑθνικῆς ὁδοῦ

Μύλων — Τριπόλεως, ἀπέχον 10 χμ. ἀπὸ τῆς τελευταίας ταύτης καὶ 35 ἀπὸ Μύλων καὶ ἐκ 651 κατ. ἐπὶ τῶν πρὸς τὴν πεδιάδα τῆς Τριπόλεως προπόδων τοῦ ορ. Κτενιὰ παρὰ τὸν χμρ. Σκραντοπόταμον (Γαράτιν), ὅστις ἐκβάλλει εἰς τὰς καταβάθρας τῆς Βερζοβῆς. (ιδ. Καταβάθραι).

Ἀγγάλεστρον, ἄκρα Ν. τῆς ν. Μακρονήσου τῆς Ἀττικῆς.

Ἀγκίδια, χ. τοῦ δ. Νάξου τῆς ὁμώνυμου ν. 30' πρὸς ΑΜ. τῆς πόλεως, ἐκ 169 κατ.

Ἀγκίστριον, — 1) Νῆσος μεταξὺ Αἰγίνης καὶ Πελοποννήσου, ἀπέχουσα 6 μιλ. ἀπὸ Αἰγίνης καὶ 21 μίλια ἀπὸ Πειριῶς, χωριζομένη ἀπὸ τῆς Ν. ἀκτῆς τῆς ν. Μετόπη διὰ διόδου 1 1/2 μιλ. πλ. καὶ βάθος 3 ὁργ. κατὰ μέγιστον, καλουμένης δίοδος ἀγκιστρίου καὶ κλειούσης πρὸς Ζ. τὸν ὁρμον Μακροθῶνος τῆς ν. Αἰγίνης. Ἀποτελεῖ ἴδιον δ. Γ'. ταξ. μὲ πρ. τὸ χωρίον Μεγαλοχώριον ἐκ 251 κατ. καὶ τῶν λοιπῶν χ. Λιμενάρια 202 κατ. Μετοχίου 58, καὶ τοῦ ἐγκαταλειμμένου χ. Παλαιόχωριον. Ἐστὶ κατὰφυτος ἐκ Πιτύων ὅπερ ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ τῶν ἀρχ. Πιτυοῦσα, φάνεται ὅμως μᾶλλον ἢ τῶν ἀρχ. Κεκυφάλεια παρ' ἣν τῷ 458 οἱ Κορίνθιοι ἐνίκησαν τὸν στόλον τῶν Αἰγινήτων, τῆς ἐναντι νδ. Κυρᾶς οὐσης τῆς ἀρχ. Πιτυοῦσης. — 2) Ὁρμος τῆς Ἀττικῆς ἐν τῷ πορθμῷ τοῦ Εὐρίππου πρὸς Β. τοῦ Ὠρωποῦ, βαθ. μεγ. 7 ὁρ. κατὰλληλος ἐνεκὰ τῆς σμικρότητός του μόνον διὰ μικρὰ πλοῖα καὶ προσβαλλόμενος ὑπὸ τῶν ἀπὸ Β. μέχρι ΜΑ. Βορ. ἀνέμων. — 3) Ἀκρωτήριο τοῦ Παγκρητικοῦ κλ. ἐν δεξιᾷ τῷ πρὸς τὸν Βόλον πλέοντι, καὶ ὅπερ ἐστὶν ὁ Πύρρος τῶν ἀρχ. ὀλίγον πρὸς Δ. τοῦ ὑπορίου εὐρηγνται τὰ εἰρεπικὰ τῆς ἀρχ. π. Πυρᾶσσου, ἥτις δὲ αὕτη εὐλίμνη γὰρ ἔχουσα ἕλκος καὶ ἰερὸν Δῆμον.



προς οὐ σπόνδυλοι καὶ μάρμαρα εὐρίσκονται ἐν τοῖς παρακειμένοις ἀγροῖς. —4) Βράχος τῆς ΒΑ. ἀκτῆς τῆς ν. Ἀνδρου, παρὰ τὸ Β. ἄκρον τοῦ ὄρ. Ρόζα.

Ἀγκών, χ. τοῦ δ. Θηναίας τῆς ἐπ. Πάλλης τῆς ν. Κεφαλληνίας, 1 ὥρ. ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Καρδινάτα καὶ 4 ὥρας ἀπὸ Ληξουρίου, ἐξ 815 κατ., ἐν ὁρεινῇ θέσει ἐπὶ τῶν ΒΔ. κλιτύων τοῦ ὄρ. ἀγ. Δυνατῆ, ὑψ. 1133 μ.

Ἀγλαδίτσα, χ. τοῦ δ. Κροκυλίου τῆς ἐπ. Δωρίδος τοῦ Νμ. Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, 1 ὥρ. 20' ἀπὸ τῆς χειμ. πρωτευούσης τοῦ δ. Παλαιοκάτου-νον, καὶ 2 ὥρ. ἀπὸ τῆς θερ. τοιαύτης Πενταγιοί, ἐξ 186 κατ. ἐν ὁρεινοτάτῃ θέσει ἐπὶ βουνοῦ ὑπερκειμένου τῆς Δ. ὄχθης τοῦ Μόρνου πτ.

Ἀγναντά, δ. Β'. τῆς ἐπ. Τσουμέρκων τοῦ Νμ. Ἀρτης, με ὁμῶ-νυμον πρ. χ. 14 ὥρ. ἀπὸ Ἀρτης, ἐκ 1225 κατ. ἐπὶ τῶν ΒΔ. κλιτύων τῶν ὄρ. Τσουμέρκα ὑπέρεται τῆς κοιλά-δος τοῦ Ἀρχθου πτ. (Ἀρτινοῦ), καὶ διαιρεῖται εἰς δύο, διὰ διαρχομένου χμρ. φερομένου πρὸς τὸν πτ. μέρη, συγκοινο-νούντα διὰ λιθίνης γεφύρας, σποραδι-κῶς δὲ ἀπωτέρω ἐκτείνονται καὶ ἕτεροι οἰκίαι. Ἐνεκα τῆς ἀφορίας τῆς χώ-ρας, οἱ κάτοικοι ἀποδημοῦσι πρὸς εὐ-ρεσιν ἐργασίας διακρίνονται ὁμῶς ἐπὶ φιλοπονίᾳ καὶ φιλοπατρίᾳ.

Ἀγναντη, χδ. τοῦ δ. Κρεμναστῆς Λαρίσσης τῆς ἐπ. Φθιώτιδος, Νμ. Φθιώ-τιδος καὶ Φωκίδος, 1 ὥρ. ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δήμ. Γαρδικίου, ἐκ 31 κατ. 2) —ἢ Ἀγ. Ἀθανάσιος, χ. τοῦ δ. Δαφνησίων τῆς ἐπ. Λοκρίδος τοῦ Νμ. Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, 4 ὥρ. καὶ 30', ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Ληθαναταίς, ἐξ 161 κατ. ἐν θέσει ὁρεινῇ ὑπὲρ τὸν Μαλλιακὸν κλ. καὶ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀρχ. Λοκρῶν Ἐπι-κνημιδίων.

Ἀγνοῦντος, μονὴ ἐπ' ὀνόματι

τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἐν τῷ δ. Ἐπιδαυρίων τῆς ἐπ. Ναυπλίας, 1 ὥρ. ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Ἐπιδαύρου καὶ 10 ἀπὸ Ναυπλίου, συγχωνευθεῖσα μετὰ τῆς τῶν Ταξιάρχων, εἰς 30' ἀπόστα-σιν αὐτῆς, καὶ οἰκουμένη ὑπὸ 17 μο-ναχῶν.

Ἀγωνιά, ὄρμος τῆς Νοτ, ἀκτῆς τῆς ν. Σκοπέλου, βχθύς, κατὰλληλος δι' οἰαδῆποτε πλοῖα καὶ προσβιλλό-μενος ὑπὸ τῶν ἀπὸ Ν. μέχρι ΛΖ Νοτ. Δυτ. ἀνέμων.

Ἀγορασία, Βλ. Λειψίστα.

Ἀγορελίτσα, χ. τοῦ δ. Πλα-ταμῶδους τῆς ἐπαρχ. Τριφυλλίας τοῦ Νμ. Μεσσηνίας, 1 ὥρ. ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Γαργαλιάνων, ἐκ 380 κατ.

Ἀγόργιανη, 1) ἄνω καὶ κάτω, δύο χ. τοῦ δ. Δωριέων τῆς ἐπ. Παρ-νασσίδος, τὸ μὲν 3 τὸ δὲ 2 ὥρ. ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Γραβιᾶς καὶ 5 ὥρ. καὶ 7 ὥρ. ἀπὸ Ἀμφίσσης, ἀμφοτέρω καί-μενα ἐν θέσει ὁρεινῇ ἐπὶ τῶν Β. κλι-τύων τοῦ ὄρ. τῆς Λιακούρας, ἐκ κατ. τὰ δύο 1118. 2) —χ. τοῦ δ. Πελλά-νης τῆς ἐπ. Λακεδαιμόνος, 30' ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Γεωργίτσιον καὶ 5 ὥρ. 30' Β. τῆς Σπάρτης, ἐκ 442 κατ. παρὰ τὰς Ἀν. ὑπωρείας τῆς σειρᾶς τοῦ Πενταδωκτύλου ὄρ. ἢ Ταῦγέτου, πρὸς τὴν Δυτ. ὄχθην τῆς κοιλάδος τοῦ Εὐ-ρώτα. —3) χ. τοῦ δ. Θχυμακοῦ τῆς ἐπ. Δομοκοῦ, 2 ὥρ. 30' ΒΔ. τῆς πρ. τοῦ δ. Δομοκοῦ. ἐκ 559 κατ. ἐπὶ τῶν Β. καὶ πρὸς τὴν εὐρείαν πεδιάδα τῆς Καρ-δίτσης κλιτύων τοῦ ὄρ. Ὁρθρουος. Περ' αὐτῷ διέρχεται ἡ Σιδ. γραμμὴ Πει-ραιῶς Λαρίσσης, ἐνθα καὶ ὁ Στ. Ἀ-γόργιανης ἐπὶ τοῦ 318 χμ. ἀπὸ Πει-ραιῶς.

Ἀγουλινίτσα, πρ. τοῦ δ. Βρε τῆς Βώλακος τῆς ἐπ. Ὀλυμπίας τοῦ Νμ. Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος ἀπέχουσα 11 ὥρ. 30' ἐκτῆς πρ. τῆς ἐπ. Ἀνδριτσάνης, ἐκ 1395 κατ. καίμενη ὀλίγον ἀνωτέρω



τῆς δεξ., ὁχθῆς τῶν ἐκβολῶν τοῦ πτ. Ἀλφειοῦ καὶ εἰς τοὺς πρόποδας βουνοῦ παρὰ τὴν ὁμώνυμον παραλίαν λίμνην ἣτις παρέχει πλούσιον ἰχθυοτροφεῖον ἐπ. τῆς Μ. ἀκτῆς τῆς Πελοποννήσου,

Ἀγραιῶν, δ. Β'. τάξεως τῆς ἐπ. Εὐρυτανίας, πρ. Καράσσοβον ἐν τοῖς ὄρεσι τῶν Ἀγραίων, μεταξὺ τῶν ὀρέων Πτέρι καὶ Τυμφορηστοῦ, καὶ τῶν ποταμῶν Ἀγραίων καὶ Μέργοδας, οἵτινες χύνονται εἰς τὸν Ἀχελῷον. Ὀρεινότατος δῆμος ἐκ δωδεκάδος χ. καὶ τινῶν μονῶν καὶ ἐκ 5341 κατ. ἐν ὅλοις. Τὴν ὀνομασίαν ἔλαβεν ἐκ τῆς ἀρχ. Ἀγραίας ἢ Ἀγραϊδος ἥς τοὺς κατ. ὁ Στρ. θεωρεῖ Αἰτωλοὺς Ἑλληνας. ὁ Πολυβ. ὁμῶς οὐχὶ ὡς Ἑλληνας.

Ἀγραμπελον, χ. τοῦ δ. Ἀστακοῦ τῆς ἐπ. Βονίτσης καὶ Ξηρομέρου 3 ὥρ. 30' ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Ἀστακοῦ, ἐκ 241 κατ.

Ἀγραπιδόκαμπος, καλύβει ἐν ὁμωνύμῳ ὁροπέδιῳ 2 ὥρ. Β.Δ. τῆς Ναυπάκτου, πρὸς τὸν Εὐήνον πτ. 2)—ὁροπέδιον πρὸς τὸ ὄρ. Χελμός (Παλαιόκαστρον) ἐν τοῖς ὄριος τῶν ἐπ. Μαντινείας καὶ Μεγαλοπόλεως καὶ πλησίον τῶν θεωρουμένων πηγῶν τοῦ Εὐρώτα. Καὶ εἰς ἕτερα μικρὰ ὁροπέδια εὕρηται ἡ ὀνομασία ὡς καὶ ἡ Ἀχλαδόκαμπος κλ.

Ἀγραπιδοχώρι, χ. τοῦ δ. Πηνειῶν τῆς ἐπ. Ἠλείας, 1 ὥρ. 30' ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Δελήμ. πηλῆ καὶ 6 ὥρ. 30' ἀπὸ Πύργου, ἐκ 250 κατ. ἐν τῇ ἐκτάσει τῇ γνωστῇ ἄλλοτε ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν Κάπελι. Κεῖται ἐπὶ ὑψώματος παρὰ τὴν συμβολὴν ἐκ τοῦ μεταξὺ τῶν ὀρέων Ὁλονοῦ καὶ Ἀστραρέοντος χειμάρρου Βερβίνη καὶ τοῦ πτ. Πηνειοῦ. Πράκεινται ἀρχ. ἐρείπια.

Ἀγραφα, ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν ταύτην περιλαμβάνεται ἀνέκκλητον ἡ ὀρεινὴ χώρα ἢ σχηματιζομένη ἐκ τῶν

ὁμωνύμων ὀρέων συνέχει δυνάμει τῆς σειρᾶς τοῦ Πίνδου, καὶ διακλαδιζομένων ἀπὸ τῆς κορυφῆς Ζυγῆς τοῦ Μετσόβου καὶ παρ' ἀρχ. Λάκμων πρὸς Μ. καὶ παρὰ τεινομένων κατ' ἀπασαν τὴν Δ. Ἑλλάδα μέχρι τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Αἱ ὑψηλότερον ἀνυψούμεναι κορυφαὶ τῶν ὀρέων τούτων ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀγραίων ἄτινα καὶ ὄρη τῶν Δολόπων ἐκκλύντο παρ' ἀρχ. εἰσὶν ὁ Κόζικκος ἢ Κερκέτιον ὄρ. ἐφ' οὗ κατὰ τοὺς Μακεδονορωμαϊκοὺς πολέμους συνήντηθη ὁ ὑπὸ Φλαμίνιος μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν Ἀθημαίων Ἀμινανδάρου, ἢ Καράβα 2144 μ. υ. καὶ κληθεῖσα οὕτω διότι ἐπ' αὐτῆς ἐπεκράτησεν ἡ ναῦς τοῦ Δευκαλίωνος κατὰ τὸν ἐν Θεσσαλίᾳ κατὰκλυσμόν. Ἡ παράδοσις αὕτη προέκυψε διότι μόνῃ ἡ κορυφὴ αὕτη ἀποτελεῖ ὠραῖον ὁροπέδιον. Ἡ Τσουριάτα 1168 μ. ὁ Ἅγιος Ἡλίας 2132 μ. καὶ τὸ Πτέρι 2091, ὧν τὰ ἀρχαῖα ὀνόματα δὲν εἰσὶ γνωστὰ ἀκριβῶς. Τὰ ὄρη ταῦτα εἰσὶ τὸ πλεῖστον κατὰφυτα ἐξ ὄξυων, ἐλάτων, πευκῶν, ἐκτὸς τῶν κορυφῶν αἵτινες εἰσὶ γυμναί, καὶ συνιστάμεναι ἐκ τοῦ φαίου τιτάνολίθου ὅστις χαρακτηρίζει τὴν Κρητιδικήν (νουμουλιτικὴν) διάπλασιν τῶν πλειότερων ὀρέων τῆς Ἑλλ. χερσονήσου. Ἐν τοῖς ὄρεσι τούτοις τὸ ὕδωρ τῇ παρελεύσει τῶν αἰώνων παρήγαγε στενὰς καὶ βαθεῖας χαράδας καὶ φάραγγας, ἐν οἷς ῥοχθίζοντες καὶ παρλίζοντες ῥέουσι πολυπληθεῖς χεῖμαρροι σχηματιζόμενοι πρὸς τὰς πεδιάδας εἰς ποταμούς. Οὕτως ἡ ὑπὸ τούτων διαβρεχόμενη χώρα τῶν Ἀγραίων, περιλαμβάνεται κυρίως μεταξὺ τῶν πτ. Ἀχελῷου, Μέργοδας καὶ Ἀγραφιώτικο, οἵτινες ῥέουσι πρὸς τὸν Ἀσπρον ἢ Ἀχελῷον.

Ἡ χώρα αὕτη τῶν Ἀγραίων ἢ ἀρχ. Δολοπία, περιεῖχε τὰς ἐν τῇ ἀρχαιότητι πόλεις Κτιμένην, Ἑλλοπίαν,



καὶ Μενελαΐδῃ. Τῆς τελευταίας τὰ ἐρεί-
πια εὐρήνται μεταξὺ τῶν χ. Γικννι-
τσοῦς καὶ Σμοκόβου. Σήμερον περι-
λαμβάνεται εἰς 4 δήμους, ἥτοι τοὺς
Ἀγράφων, Ἀπερντίων, Ἀγρῶν
πρὸς τὴν Εὐρυτανίαν, καὶ Ἀργιθίας
πρὸς τὴν ἐπ. Κερδίτσης.

Ἡ κατὰ φύσιν καὶ ὑπὸ πλείστων
ὕδατων διαρρεομένη αὕτη χώρα ἦτο
πάντοτε ἀρχιῶς κατωκημένη, μέχρι δὲ
τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ βυπλαιίου
ὕψους ἢ πηγῆς τῶν κλειριῶν, οἵτινες
εἰς σώματα ὀργανοῦμενοι, καὶ μὴδὲ-
μὴν κυριότητι ἀναγνωρίζοντες, ἐπε-
βάλλοντο ὡς φύλκας τῶν στενῶν δια-
βάσεων, ἢ δερβενίων, καὶ ἀπετέλουν
καπετανάτα ἢ ἀρχιτωλίκια, ἅτινα
διετηρήθησαν μέχρις ἐσχάτων. Τῇ ἀν-
δρείᾳ καὶ τῇ κατωρρώματι τῶν δι-
σήμετέρων κλειριῶν ἢ ἀρχιτωλίων ἐ-
ψάλλεν ἡ δημόδης μοῦσα, ἀναπτύ-
χθεισα ἐν μέσῳ συμπλοκῶν ἐπὶ κατάρ-
ρυτων καὶ συνηρεφῶν ὁρίων. Τὸ τμήμα
τῶν Ἀγράφων ἦτο διηρημένον κατὰ τὴν
ἀρχιτωλικὴν ἐποχὴν εἰς 4 διαμερίσμα-
τα καλούμενα Ἀλδωνιστὶ Κόλια. Τού-
των τὸ ἀνατολικώτερον ἐκαλεῖτο Ρεντίνια
Κόλι, τὸ δυτικώτερον τοῦτου Κούτσουρο
Κόλι, περὶ μίαν τῶν ὑψηλῶν κορυφῶν τῆς
Πίνδου τὸν Ἰταμον 1508 μ. ὑψ. ἔτι
δὲ δυτικώτερον τὸ Κόλι τῆς Νευροπό-
λεως, ἐκ τοῦ ὁμωνύμου ὁρεπέδιου, δια-
ρρεομένου ὑπὸ τοῦ ὁμ. π. ἢ Μείδοβας ἢ
καὶ Κημπύλου ἐκ τῶν ἐλιγμῶν τοῦ κα-
λούμενου. Τέλος δὲ ΒΔ. τὸ διαμερίσμα
Σιχμ-Κόλι, περὶ τὰς Πόρτας τῆς Τρικ-
καλίτιδος, καὶ δυτικώτερον ἔτι τὸ Πε-
τρίλιο-Κόλι περὶ τὸν ἄνω ῥοῦν τοῦ
Ἀχελώου, πρὸς τὴν κορυφὴν Καράβια.
Ὁ κυρίως δ. Ἀγράφων Β'. ταξ. τῆς
ἐπ. Εὐρυτανίας τοῦ Νρ. Ἀκχρνανίας
καὶ Αἰτωλίας, καίμενος ἐν τῷ μέσῳ
περίπῳ τοῦ τμήματος τῶν Ἀγράφων
σχηματίζεται ἐξ 9 χωρίων μεταξὺ τῶν πτ.

Ἀγρὰφωτικο καὶ Μείδοβας, οὗ πρ.
τὰ Ἀγρὰφ χ. 11 ὥρ. ἀπὸ Κερπε-
νησίου πρὸς Β. καὶ ἐκ 464 κατ. οὗχ
ἦττον ὁμῶς οἰκεῖται καὶ ὑπὸ πολλῶν
κτηνοτρόφων σκηνητῶν, πειμένων, βλά-
χων καὶ ἀρδανιστῶν κλ.

Ἀγραφί, λιμ. τῆς Β. ἀκτῆς τῆς
ν. Σερίφου, βυθὺς κατὰ λληλῶς διὰ μι-
κρὰ πλ. καὶ προσβαλλόμενος ὑπὸ τῶν
ἀπὸ ΣΒ. μέχρις Α. Βορ. Ἀν. ἀνέμων.
Ἐπίσης καὶ ἡ ἄκρη ἢ ἀριστέρῳ τῷ
πρὸς Β. εἰσπλέοντι τῷ λιμένι, πρὸς ἢ
καὶ μικρὸς βράχος.

Ἀγραφοί, χ. τοῦ δ. Ἀκρολοφη-
τῶν τῆς ν. Κερκύρας, 30' ἀπὸ τῆς πρ.
τοῦ δ. Κερκυτῆδες καὶ 6 ὥρ. ἀπὸ τῆς
π. Κερκύρας, ἐξ 720 κατ. πρὸς τὴν
ΒΔ. ἄκρην τῆς ν. καὶ ἐπὶ τῆς διασχί-
ζούσης αὐτὴν ἐθν. ὁδοῦ.

Ἀγριά, 1) χ. καὶ ὄρμος τοῦ Πηγ.
κλ. τοῦ δ. Νηλείας, τῆς ἐπ. Βόλου
45' ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Λιχώνια καὶ 1
ὥρ. 30' ἀπὸ Βόλου ἐξ 117 κατ. Εἰς
τὴν περὶ τὴν ὁμωνύμου πεδινῶς 1
ὥρ. μήκους διαρρεομένης ὑπὸ τοῦ ρεύ-
ματος Καλογήρου, προσορμίζονται
πλοῖα πρὸς φόρτωσιν ἐλκίου, γεω-
μήλων καὶ ἄλλων προϊόντων. — 2) Ἀ-
γριά, ἄκρη τῆς Α. ἀκτῆς τῆς ν. Νάξου
ἀφ' ἧς περὶ τὸ 1110 μιλίου πρὸς Μ.
ὁπάρχει νδ.

Ἀγριάδα, ἐκ τῶν ἀνὰ τὰς Α. κλι-
τύας τοῦ Ταυγέτου καὶ ἐκ μιᾶς ἢ πλειο-
τέρων κατοικιῶν ἢ πύργων χωριδίων
τῆς Μάνης, τοῦ δ. Μέσσης τῆς ἐπ.
Οἰτύλου, 2 ὥρ. 30' ἀπὸ τῆς πρ. τ.
Κύττα, ἐκ 4 κατ. 2 ἀνδρῶν καὶ 2
γυναικῶν.

Ἀγριακῶνα, χ. τοῦ δ. Καλτε-
ζῶν τῆς ἐπ. Μαντινείας, 2 ὥρ. 15'
ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Κολλῖναι καὶ 7
ἀπὸ Τριπόλεως, ἐξ 144 κατ. ἐν
χώρῳ ὁρεινῇ πρὸς τὰς Δ. κλιτύας
τοῦ ορ. Πάρνωνος.

Ἀγριανοί, ὁρεινὸν χ. ἐπὶ τῶν Δ.

κλιτύων τοῦ ὄρ. Πέτρωνος, ἐν τῷ δῆμῳ
Θερραπνῶν τῆς ἐπ. Λακεδαιμόνος, 2 ὥρ.
ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ ὄ. Χρύσχα καὶ 4
ὥρ. ΒΑ τῆς Σπάρτης, ἐκ 452 κατ.

Ἀγριδάκιον, χ. τοῦ ὄ. Μυλῶν-
τος τῆς ἐπ. Γορτυνίας, 4 ὥρ. 30' ἀπὸ
τῆς πρ. τοῦ ὄ. Μαρτύλικης καὶ 4 ὥρ.
30' ἀπὸ Δημητσάνης, ἐξ 64 κατ.

Ἀγριδέϊκα, χ. τοῦ ὄ. Αἰγίου
τῆς ἐπ. Αἰγιαλείας, 35' ἀπὸ τῆς πρ.
τοῦ ὄ. Αἰγίου, ἐκ 240 κατ. κατὰ γινω-
μένων εἰς τὴν τῆς σταφίδος καλλιέρ-
γειαν, ἐξ ἧς ἡ χώρα ἐστὶ κατὰ φύσιν.

Ἀγρίδι, 1) χ. τοῦ ὄ. Νωνάκρι-
δος τῆς ἐπ. Καλαβρύτων, 30' ἀπὸ τῆς
πρ. τοῦ ὄ. Περιστέρης καὶ 5 ὥρ. 30'
ἀπὸ Καλαβρύτων. ἐξ 60 κατ. ἐν θέσει
ὄρεινῳ ἐπὶ τῶν Β. κλιτύων τῶν Ἀ-
ροανείων ὄρ. ἢ Χελμού καὶ πρὸς τὴν ὄ.
ὄχθην τοῦ πετ. τῆς Ἀκρότης ἢ Κραθίος.
2) — χ. τοῦ ὄ. Ἀροανείας τῆς ἰδίας
ἐπ. 15' ἐξωθεν τῆς πρ. τοῦ ὄ. Σοπω-
τόν, ἐκ 388 κατ. ὄρεινῳ ἐπὶ τῶν
Μ. ἀνταρεισμάτων τῶν ἰδίων ὄρσει-
ρων. 3) — χ. τοῦ ὄ. Κλείτορος τῆς ἐπ.
Γόρτυνος, 3 ὥρ. ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ ὄ.
Βαλτεσινίκης καὶ 7 ὥρ. 30' ἀπὸ Δη-
μητσάνης, ἐν ὄρεινῳ θέσει πρὸς τὰ ὄρια
τῆς ἐπ. Καλαβρύτων, ἐκ 243 κατ.
4) — χ. τοῦ ὄ. Θυάμου τῆς ἐπ. Βάλτου
2 ὥρ. ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ ὄ. Παιτίπου-
λου καὶ 17 ὥρ. ΒΑ. ἀπὸ Κερδισσῶν
ἐκ 280 κατ. καίμενον ἐν θέσει ὄρεινῳ
Α. τοῦ Μακρυνόρου.

Ἀγριλέζα, βλ. Λαυρεωτική.

Ἀγριλιά, 1) χ. τοῦ ὄ. Αὐλῶνος
τῆς ἐπ. Τριφυλίας, 1 ὥρ. 30' ἀπὸ τῆς
πρ. τοῦ ὄ. Σιδηροκάστρου καὶ 2 ὥρ.
ἀπὸ Κυπαρισσίας, ἐξ 164 κατ. μεσο-
γείως τοῦ κλ. τῆς Κυπαρισσίας πρὸς
τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν πεδιάδα τῆς Μεσ-
σηνίας. 2) — χ. τοῦ ὄ. Θηρακίας τῆς
ἐπ. Θήρας, 25' ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ ὄ.
Μηναλάδας καὶ ἐπὶ τῆς νητίδος Ἐθ-
ρακίας.

Ἀγριλιάς, χ. τοῦ ὄ. Δολιχίου
τῆς ἐπ. Σάμης, 1 ὥρ. ἀπὸ τῆς πρ.
τοῦ ὄ. Φισκάρδου πρὸς τὴν Β. ἄκρην
τῆς ν. Κεφαλληνίας, ἐκ 221 κατ.

Ἀγριλίον, Μονὴ ἐν τῷ ὄ. Σα-
μῶν τῆς ἐπ. Σάμης τῆς ν. Κεφαλλη-
νίας, 50' ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ ὄ. Αἰγιαλός,
ἐπ' ὀνόματι τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου,
ἐκ 5 μοναχῶν.

Ἀγριλόβουνον, χ. τοῦ ὄ. Ἀν-
δανείας τῆς ἐπ. Μεσσηνίας, 15' ἐξωθεν
τῆς πρ. τοῦ ὄ. Διαβολίτσι, ἐκ 287 κατ.
περὶ τὰς πρὸς τὴν πεδιάδα τῆς Μεσ-
σηνίας Μ. ὁπωρείας τοῦ ὄρους Τετράγι,
6 ὥρ. 30' ἀπὸ Νησίου Μεσσηνίας.

Ἀγριλος, 1) χ. τοῦ ὄ. Ἀμ-
φείας τῆς ἐπ. Καλαμῶν, 2 ὥρ. 15'
ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ ὄ. Ἀρφαχ, ἐκ 515
κατ. πρὸς τὰς ὁπωρείας τῆς ἐξ Ἀνα-
τολῶν περικλειούσης τὴν Μεσσηνιακὴν
πεδιάδα ὁροσειρῶν. — 2) Μονὴ ἐπ' ὀνό-
ματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου,
ἐν τῷ ὄ. Ἀμβρακίας τῆς ἐπ. Βάλτου
1 ὥρ. 30' ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ ὄ. Κερ-
δισσῶν. Δικλιδυμένη.

Ἀγρίλος, 1) ἄκρ. τῆς Ν. ἀκτῆς
τῆς ν. Μυκῶν, — 2) Νδ. εἰς μικρὴν
καὶ βυθίαν ἀπόστασιν πρὸς Ν. τῆς
ΝΔ ἄκρας τῆς νδ. Σχινούτης πρὸς τὴν
ν. Θήραν. 3) — ἢ Ἀγρίλιος, ἄκρ. τῆς
Α. ἀκτῆς τῆς ν. Κεφαλληνίας πρὸς
τὸν πορθμὸν Ἰθάκης.

Ἀγρίνιον, πρ. ὁμωνύμου ὄ. Β'.
ταξ. τῆς ἐπ. Τριγωνίας, τοῦ Νμ. Αἰ-
τωλίας καὶ Ἀιωνανίας, ἐπὶ τοῦ 37
χμ. τῆς διατρεχούσης τὴν Νμ. ἐθν.
ὁδοῦ Μεσολογγίου εἰς Κραββισσῶν
καὶ Ἀρταν, καὶ ἐπὶ τοῦ 44 χμ. τοῦ
σιδηροδρόμου Μεσολογγίου — Ἀγρινίου,
ἀρχομένου ἀπὸ Κρύου νερόν. Π. καίμενη
πρὸς τὸ Β. ἄκρον τῆς μεγάλης πεδιά-
δος ἧς τὰ χαμηλότερα μέρη καλύ-
πταντι ὅπῃ τῶν λμν. Τριγωνίας καὶ
Ἀγμελακίστρου καὶ πρὸς τὰς Μ.
ὁπωρείας τοῦ Παγκαλιώτικῃ ὄρ. Ἐκχ.

λείτο μέχρι τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ βασιλείου Βραχῶρι, ἥδη δ' ἀνέλαθε τὸ ἀρχ. ὄνομα, ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς θέσεως αὐτῆς τῆς ἀρχ. πόλεως ἧτις ἐν ἔτει 314 ἠνώθη πρὸς τοὺς Ἀκαρνάνας μετὰ τοῦ Κασσάνδρου ἐγγυτίον τῶν Αἰτωλῶν, οἵτινες κατόπιν ἤλωσαν αὐτήν. Κειμένη ἐν περιβλέπτῳ θέσει καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἐξ Ἑπείρου πρὸς τὸν Κορινθιακὸν κλ. κατέστη κέντρον ἐμπορίου.

Ἡ ῥυμοτομία καὶ αἱ ὁδοὶ αὐτῆς ἐπεμελήθησαν ἐσχάτως τὰ μαλα, καὶ ἡ πόλις ἐπροόδευσεν ὅσον ὀλίγαι τοιαῦται. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων, συνωκίσθη κυρίως ἐκ Σουλιωτῶν, ἡ ἀνάπτυξις ὅμως ὀφείλεται ἰδίως εἰς τὴν συσσώρευσιν τῶν πέριξ κατοίκων ὡς ἐκ τῆς θέσεώς της. Τῷ 1846 ἡ πρώτη γενομένη στατιστικὴ, ἔδωκεν ἀριθ. κητ. 2746, ἡ τοῦ 1863, 3886, ἡ τοῦ 1879, 5218 καὶ ἡ τοῦ 1890 κατ. 7430, ὅπερ δείκνυσι σχεδὸν τριπλασιασμόν, ἥδη δὲ διὰ τῆς ἐνώσεώς της πρὸς τὸν Κορ. κλ. καὶ τὴν μέλλουσαν προέκτασιν τοῦ σιδηροδρόμου πρὸς τὴν Ἑπειρον, κατασταθήσεται ἡ πρώτη πόλις τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος.

Ἐν τῷ δήμῳ τούτῳ ἰδίως καλλιεργεῖται ὁ γνωστότατος καπνὸς Ἀγρινίου, ὅστις ἀποτελεῖ τὸν πλοῦτον τῆς χώρας, ἐκ τούτου δὲ διακρίνεται διὰ τὴν ποιότητά του ὁ φυόμενος περὶ τὸ χωρίον Ζαπῆντι.

Ἀγριοβοτάνιον, χ. τοῦ δήμου Ἰστιαινῶν τῆς ἐπαρ. Ξηροχωρίου τῆς Εὐβοίας, 4 ὥρ. 30' ἀπὸ τῆς πρ τοῦ δ. Ξηροχωρίου, ἐκ 230 κατ. εἰς τὸ ΒΑ. ἄκρον τῆς Εὐβοίας, ὑπερθεν τοῦ ἄκρ. Ἀρτεμισίου.

Ἀγριόκαμπος, ἰσοσειρὰ πρὸς Α. τοῦ Παναχαϊκοῦ ἢ Βοδιᾶ, ὑψομένη εἰς 1513 μ. καὶ ἥς μετὰ τῶν ὁμοίων ὁρ. Μπαρμπά 1617 μ. καὶ Πτέρι 1780 αἱ πρὸς ἄρκτον κλιτύες κατερχόμεναι

πρὸς τὸν Κορινθ. κλπ. σχηματίζουνσι τὰς εὐφόρους σταφιδοφυτείας τοῦ Αἰγίου, ἃς διασχίζει ὁ σιδηρόδρομος Κορινθίου—Πατρῶν.

Ἀγριολαγκάδα, χδ. ἡ μᾶλλον ἐκ τῶν μεμονωμένων οἰκημάτων τῆς Α. Μάνης, παρὰ τὰς πρὸς τὸν Λακ. κλ. ὑπηρείας τοῦ Ταυγέτου, ἐν τῷ δ. Γυθείου, 1 ὥρ. 30' ἐκ τῆς πρ. τοῦ δ. Γυθείου.

Ἀγριόσυκο, ἄκρον τῆς Ἀνατ. ἀκτῆς τῆς ν. Κεφαλληνίας, πρὸς τὸν πορθμὸν Ἰθάκης.

Ἀγρός, χ. τοῦ δ. Ἰστωναίων τῆς ἐπ. Ὀρους τῆς ν. Κερκύρας, 15' ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Ἀρκαδᾶδες, καὶ 4 ὥρ. 30' ἐκ τῆς π. Κερκύρας, ἐκ 308 κατ. πρὸς τὸ Β.Δ. τῆς νήσου.

Ἀγυιά. Ἡ ἐπαρχία αὕτη περιλαμβάνεται μετὰ τῆς Ὀσσης ἡ Κισσάβου ὄρους καὶ τοῦ Πηλίου, καθὼς καὶ ἀπὸ τῆς Βοιθίδος λην. καὶ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου ἡ κλ. τῆς Θεσσαλονίκης. Διαιρεῖται εἰς τοὺς δ. Δωτίου, Εὐρυμενῶν καὶ Κασθαναίας. Τὸ ἔδαφος καίτοι ἐκ κλιτύων ὄρεων περὶ τὴν κορυφὴν Μυροβοῦνι 1086 μ. ὑψ. ἐστὶν εὐφορον, ἀποτελεῖ δὲ ἡ ἐπαρχία αὕτη μέρος τοῦ ἀρχαίου Θεσσαλικοῦ τμήματος τῆς Μαγνησίας, ὅπερ ἐξετείνετο ποτε καθ' ἅπην τὸ Πήλιον μέχρι τῆς Σηπιάδος ἄκρ. Καθ' ἅπασαν τὴν ἔκτασιν αὐτῆς συναντῶνται ἐρειπια ἀρχ. περὶ ὧν κατὰ μέρος τὸν λόγον ποιησόμεθα. Ἡ πρ. τῆς ἐπαρχίας καθὼς καὶ τοῦ δ. αὐτῆς Δωτίου Β'. τάξ. κεῖται παρὰ τοὺς Μ. πρόποδας τῆς Ὀσσης καὶ εἰς τὸ ἄκρον ὠραίας πεδιάδος γνωστῆς ὀπὸ τὴν ὀνομασίαν Δώτιον πεδίου διασχιζομένης ὑπὸ χμρ. χυνομένου εἰς τὴν Βοιθίδα λην. καὶ ἐχρύσης 2 ὥρ. μῆκος καὶ ἐτέρων τοσούτων πλάτος καὶ παριστανούσης κυκλοτερῆ ἔκτασιν περικλειστον ὑπὸ λόφων, εἶνε εὐφορῶτάτη εἰς μέταξαν, σῖτον κριθήν, βᾶμ-

βακα, ρῖνον. Ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ ὑπάρχει ὁ λόφος Δέσιανη ἐφ' οὗ χωρίον 208 κατ. ἔνθα ὁ τῶν ἀρχ. Διδύμων Κολωνῶν ἔνθα κατῴκει ἡ τεκοῦσα τῷ Ἀπόλλωνι τὸν Ἀσκληπιὸν νύμφη Κορωνίς. (Βλέπε Ἐπίδαυρος).

Ἡ πρ. Ἀγυιά 6 ὥρ. ἀπέχουσα τῆς Λαρίσσης Ἀν. καὶ 2 ὥρ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης, οἰκεῖται ὑπὸ 2050 κατ. ὧν κυριωτέρα ἐνασχόλητις ἐστὶν ἡ σκωληκοτροφία. Κατὰ τὸν π. αἰῶνα ἐνηργεῖτο σπουδαιοτάτη βιομηχανία ἐρυθρῶν νημάτων, παραρμεινίσκῃ ἴσως ἐκ τῆς ἀρχαιότητος καθ' ἣν ἦτο διάσημος διὰ τὴν purpura murex, ἐκ τῆς οὐ μακρὰν καιμένης ἀρχ. π. Μελίβοιας. Τὰ 1 ὥρ. ὑπὲρ τὴν π. ἐρείπια μεσαιωνικῶν χρόνων, φαίνονται ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὸ ὑπὸ Στεφάνου Βυζαντίου μνημονευόμενον Δώριον φρούριον.

Ἀγχεσμός, βουνὸς πρὸς Β. ἔξωθεν τῆς π. Ἀθηνῶν ἔνθα ὑπῆρχε βωμὸς τοῦ Διός, κατὰ τινὰς μὲν ὁ νῦν Λυκαβητός, δὲ ἐν τοιαύτῃ περιστάσει τοιοῦτον θεωρητέον τὴν μεσημβρινωτέραν κορυφήν, κατ' ἄλλους ὅμως ὁ Ἀγχεσμός εἶνε τὸ παρὰ τὰ Πιπτήσια Τουρκοβούνι.

Ἀδάμας, χ. ὅπερ ἀποτελεῖ ἴδιον δ. Γ'. τάξ. ἀποικίαν Κρητῶν, ἐν τῇ ν. Μήλω, ἐξ 760 κατ. παρὰ τὸν ὁμώνυμον λιμένα παρ' ᾧ ὑπάρχει καὶ αὐτοφυῆς πηγὴ ὀρυκτομιγοῦς ὕδατος μεθ' ὑδροθεϊκοῦ ἀερίου.

Ἀδάμαις, χδ. ἐξ ὀλίγων οἰκημάτων τῆς Ἀττικῆς, 3 ὥρ. πρὸς Β. τῶν Ἀθηνῶν, ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Κηφισσοῦ μεταξὺ Πεντελικοῦ καὶ Πάρνηθος, ἔνθα ἀναβρύει πηγὴ ὕδατος, ὅπερ μᾶλλον φαίνεται προερχόμενον ἐκ τῆς ἀποτροπῆς ὑδάτων ἐκ τῶν ὑδραλικῶν ἐργασιῶν τῶν ἀρχαίων.

Ἀδάμιον, χ. τοῦ δ. Λήσσης τῆς ἐπ. Ναυπλίας 45' ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Λυγουρίου, καὶ 6 ὥρ. 30' ἐκ Ναυπλίου, ἐκ 272 κατ. καίμενον ἐν τοῖς

ὄρεσι τῆς Ἐπιδαυρίας καὶ ἡμισείαν ὥραν ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ ἐν τῇ ἀρχ. διασήμου ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἔνθα αἱ γενόμεναι ἐσχάτως ἀνασκαφαὶ ἐν κατὰ φύσιν κοιλάδι ἀπεκάλυψαν ἄρτιον τὸ μέγα θέατρον, ἀριστούργημα διατάξεως ὅπερ ὁ ψυχρὸς Πausanias ἀπεκάλεσε θέας ἄξιον, ἔργον τοῦ Πολυκλείτου. Ἐπίσης εὗρηνται τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, μετὰ πλείονων ἐνεπιγράφων πλακῶν, τοῦ ἵπποδρομίου, τῆς θόλου κλ.

Ἀδᾶ-τεπές, λόφος ὑπερκείμενος τῆς ἐν τῇ πεδιάδι Βοιθιῆδος (Κάρλα) λίμνης, παρὰ τὸ χωρίον Πέτρα ἐφ' οὗ ἔλλ. ἐρείπια τῆς παναρχίας π. Ἀρμενίου, ἐξ ἧς κατήγετο ὁ Ἀρμενὸς ὁ συνεκστρατεύσας εἰς Κολχίδα μετὰ τοῦ Ἰάσονος. Κατὰ Στραβ. τὸ Ἀρμένιον ἔκειτο μεταξὺ Φερῶν καὶ Λαρίσσης ἐπὶ τῇ Βαθιῇ, ἔνθα τὰ ἐρείπια. Ἐκ τῆς ἀρχ. ταύτης πόλεως, ὠνομάσθη ὁ πέριξ δ. εἰς δὲ τὸ προκείμενον χωρίον Πέτρα ἀνήκει, 1 ὥρ. ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Γκερλῆ, ἐξ 69 κατ.

Ἀδέλφι, μία τῶν νδ. Ἀδελφοὶ παρὰ τὴν Σκόπελον, περὶ τὰ 3 μιλ. πρὸς Ν. τοῦ ἀκρ. Ἐπὶ τῆς ν. Περιστερας. Ἀδελφόπουλο, ὁμ. Νδ. περὶ τὸ 1)4 μιλ. πρὸς Β. τῆς Νοτ. ἄκρας Ἀδέλφι. Ἀδελφοὶ δέ, 2 σκόπελοι τῆς Ἀν. ἀκτῆς τῆς νήσου Φολεγάνδρου εἰς μικρὰν καὶ βαθεῖαν ἀπόστασιν τῆς Β. ἀκτῆς τοῦ λιμένος Καραβοστάσιτῆς ν.

Ἀειπάτεια, χ. τοῦ δ. Κορθίου τῆς ν. Ἀνδρου τῶν Κυκλάδων, 30' ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Κόρθιον ἐξ 89 κατ. περὶ τὸ Μ. ἄκρον τῆς ν. καίμενον.

Ἀετός, 1) δ. καὶ πρ. ὁμώνυμου δ. τῆς ἐπ. Γριφυλλίας τοῦ Νμ. Μεσσηνίας, ἐξ ἐπτὰ χωρίων μικρῶν ὧν ὁμώνυμος πρωτεύουσα 4 ὥρ. 45' ἀπὸ Κυπαρησσίας ἐκ 1020 κατ. Ἐπὶ τῶν Β, κλιτύων τοῦ ὄρ. Σέχι. 2) — χ. τοῦ δ. Ἐχίνου τῆς ἐπ. Βονίτσης καὶ Ἐπ-

ρομέρου, 2 ὥρ. 30' ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Κατούνας, κείμενον πρὸς τὰς Μ. ὑπωρείας τοῦ ερ. Μπρούμιστλ 3) — γ. τοῦ δ. Καρυστίων τῆς ἐπ. Καρυστίας τῆς Εὐβοίας, 45' ἀπὸ τῆς πρ. Καρύστου, ἐκ 358 κατ. πρὸς τὸν κλ. τῆς Καρύστου καὶ τοὺς ΔΜ. πρόποδας τῆς Ὀχας. 4) — ἰσθμὸς ἐνόμων τὸ βόρειον μετὰ τοῦ νοτίου μέρους τῆς ν. Ἰθάκης, ἐθλ. σώζονται κυκλώπειαι τεῖχη, δεξαμεναὶ λελαξευμέναι ἐν βράχαις, ἅτινα ἐξελήφθησαν ὡς μέγαρχ τοῦ Οὐσσέως, ἐνῶ εἰσὶ τὰ ἐρείπια τῶν Ἀλκιομενῶν. Ὁ ὀπίσω Ἀετὸς ὄρμος εἶναι ἀκχάλληλος πρὸς περισσόμηνσιν ἐνεκὰ τοῦ μεγάλου βάρους του, ὃ ἔξω ὅμως Ἀετὸς εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κλ. εἶναι βριθὺς, κατὰλληλος οἱ εἰς δὴποτε πλοῖα, προσβαλλόμενος μόνον ὑπὸ τοῦ Μ.

Ἀετοφωλιά, γ. τοῦ δ. Περχίας τῆς ν. Τήνου, 41' ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Κώμης, καὶ 3 ὥρ. ἐκ τῆς π. Τήνου ἐξ 117 κατ. ἐπὶ τῶν Β. ὁροσειῶν τῆς ν.

Ἀζίζι, γ. τοῦ δ. Κορίνθου τῆς ἐπ. Κορινθίας, 1 ὥρ. 15' ἀπὸ Κορίνθου ἐξ 161 κατοικῶν, ἐν τῇ Μ. παραλίᾳ τοῦ Κορινθιακοῦ κλ. πρὸς τὸν γμρ. Λογγεπόταμον. 2) — γ. τοῦ δ. Κλεωνῶν τῆς ἰδίας ἐπαρχίας, 1 ὥρ. 15' ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Χιλιεμόδιον καὶ 4 ἀπὸ Νέας Κορίνθου, ἐξ ὀλίγων καλυβῶν, ἐν ταῖς μεταξὺ Κορινθίας καὶ Ναυπλίας ὁρεσιν,

Ἀνδόνια, γ. τοῦ δ. Κορθίου τῆς ν. Ἀνδρου, 30' ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Κορθίου καὶ 3 ὥρ. ἀπὸ τῆς π. Ἀνδρου, εἰς τὴν Μ. ἄκραν τῆς ν.

Ἀθαμάνες, ἐκαλοῦντο ἐν τῇ ἀρχ. οἱ κάτοικοι τῶν περὶ τὸν ἄνω ῥοῦν τοῦ Ἀχελώου πτ. ἐθλ. οὗτος Ἰνυχος καλεῖται ἢ Ἀσπρος πτ. καὶ οἱ κάτοικοι Ἀσπροποταμίται· μεταξὺ τῶν ὀρέων Κορίνθου καὶ Τσουμέρκων τῆς

γρχμῆς Πίνδου καὶ τῆς πεδιάδος τῶν Τρικκάλων. Τὰ ὄρη τῆς περιοχῆς ταύτης, εἰσὶν ὅμοια πρὸς τὰ τῶν Ἀγρῶν ἀποτελοῦντα μέρος τοῦ ἰσίου τῆς Πίνδου κλῆδου. Ἐκτὸς τῶν ἐν ταῖς ὁρεσι ταύταις δῆμων Θεοδώρις, Ἀργιθέας κτλ. ὧν τὰ ὀνόματα ἐλήφθησαν ἐξ ἀρχαίων π. τῶν Ἀθαμάνων καὶ περὶ ὧν κατὰ μέρος, ὑπάρχει καὶ ὁρίωνυμος δ. Ἀθαμάνων, Β'. τάξ. ἐν τῇ ἐπαρ. καὶ τῷ Νη. Τρικκάλων, οὗ πρ. τὸ γ. Γαρδίκι. 24 ὥρ. ἀπὸ Τρικκάλων, ἐν ὁρεινῇ χώρᾳ τῶν Μ. κλιτύων τῶν ὁρ. Τζουμέρκων καὶ πρὸς τὴν δεξ. ὄχθην τοῦ Ἀσπρου, ἐξ 158 κατ. καὶ 5 μικρότερα γ. καὶ 2 μετοχ. μοναστηρ. τὸ τοῦ προφ. Ἡλίου ἐπ' ὀνόματι τῆς ἀγ. Τριάδος πρὸς τὸ γ. Δέση, 3 ὥρ. 30' Δ. τοῦ Γαρδικίου, καὶ Κοίμησις Θεοτόκου τῆς μον. προφ. Ἡλίου καὶ 20' ὑπερκαίμενον τοῦ γ.

Ἀθανάσιος Ἀγ. 1) Στρατ. Σταθμὸς τῆς ὁροθ. γρχμῆς ὑπ' ἀρ. 42, καὶ ἐνῆντι τοῦ ὑπὸ στοιχ. ΜΕ ὁθωμаникоῦ τοιοῦτου, ἐν θέσει ὀψηλῇ ὑπὲρ τὴν πεδιάδα τῆς Ἐλασσῶνος, καὶ 15' μακρὰν τοῦ γ. Πάνιτσχ ἢ Μπάλιτσχ τοῦ δ. Φερκαδόνας τῆς ἐπ. Τρικκάλων. 2) — γ. τοῦ δ. Δαφνησίων Βλ. Ἀγνικτι. 3) — γ. τοῦ δ. Ἰστωνχίω τῆς ἐπ. Ὀρου τῆς ν. Κερκύρας, 35' ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Ἀρχαδόνας ἐκ 357 κατ. 4) — γ. τοῦ δ. Ληλαντίων τῆς ἐπ. Χαλκίδος τῆς ν. Εὐβοίας, 1 ὥρ. ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Καθινεῖ, ἐξ 138 κατ. 5) — γ. τοῦ δ. Αἰγίου τῆς ἐπ. Αἰγιαλείας 10' ἔξωθεν τοῦ Αἰγίου, ἐξ 126 κατ. ἐν τῇ σταφιδωφόρῳ ζώνῃ τοῦ Κορινθ. κλ. 6) — Προάστειον Τριπόλεως. 7) — γδ. ἡ συνοικία τῆς πρ. τοῦ δ. Μέσσης τῆς ἐπ. (ἱτύλου τῆς Λακωνίας, 1 ὥρ. ἀπὸ ταύτης Κύττα. 8) — Μονὴ 30' ἔξωθεν τοῦ γ. Φίλια πρ. τοῦ δ. Λευκασίου τῆς ἐπ. Καλαβρύτων, ἐπὶ τῶν κλιτύων τῶν ὀρέων τῶν Καλαβρύτων,

ἐκ 39 μοναχῶν. 9) — Μονὴ ἐν τῷ κλ. Μηλκιῶν τῆς ἐπ. Βόλου, 1 ὥρ. 10' ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Μηλαῖτι ἐκ 2 μοναχῶν. Διαλελυμένη. 10) — Μετόχιον μονὴ Ταξιαρχῶν, διαλελυμ. 30' ἔξωθεν τοῦ Ἀστακοῦ τῆς ἐπ. Βονίτσης καὶ Ξηρομέρου. 11) — Ἀκρὰ τῆς Ἀν. ἀκτῆς τῆς ἐπ. Κραναίας τῆς ν. Κεφαλληνίας.

Ἀθανάτου, γ. τοῦ δ. Δωτίου τῆς ἐπ. Ἀγυιάς τῆς Λαρίσσης, 2 ὥρ. Ἀν. τῆς πρ. τοῦ δ. καὶ τῆς ἐπ. Ἀγυιάς ἐπὶ τῶν Ἀν. ὑπωρείων τῆς Ὀσσης, ἐκ 1263 κατ. παρὰ τῇ ἐν τῇ θέσει Βίγλα ἐρείπια τῆς ἀρχ. π. Μελισβοίας, σωζομένης τῆς ὀνομασίας Μελισβοίας διασήμεν διὰ τὸν φινικὸν χρωματισμὸν τῶν τετραγώνων τῆς καὶ πετρίδος τοῦ Φιλοκτήτου. Ἡ Μελισβοία ἐλεηλατήθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Βλ. καὶ Ἀγυιά.

Ἀθάγι, γ. τοῦ δ. Ἀπολλωνίων τῆς ν. Λευκάδος, 1 ὥρ. ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Ἀγ. Πέτρος καὶ 7 ἀπὸ τῆς π. Λευκάδος, ἐκ 679 κατ. καὶ πρὸς τὰ ὄρεϊνά τῆς ν. Ἀθάγι λέγεται καὶ ἄκρα τῆς ν. πρὸς τὴν Δ. ἀκτὴν εἰμένη.

Ἀθέγι, λιμενίσκος τῆς Ἀν. ἀκτῆς τῆς ν. Λευκάδος, βαθύτατος, κατὰ λήλος δι' οἰκὸδήποτε πλοῖα, προσβαλλόμενος ὑπὸ τοῦ Ε. ἔχων δεξιὰ τῷ εἰσπλέοντι καὶ μέχρις ἀποστάσεως 1¼ μιλ. τῆς Δ. ἄκρας αὐτοῦ βράχους, καὶ περὶ τὸ 1½ μιλ. ἀπὸ τῆς εἰς τὸ μέσον αὐτοῦ ἐξεχούσης ἄκρας Γλώσσης, ἐτέρους βράχους.

Ἀθενοῦς, ὄρμισκος τῆς Δυτικῆς ἀκτῆς τῆς ν. Θήρας, κατὰ λήλος διὰ μικρὰ πλοῖα.

Ἀθέρας, ὄρος πρὸς τὸ ΒΔ. ἄκρον τῆς ν. Κεφαλληνίας 420 μ. ὑψ. ἐξ οὗ προεκτείνεται ὁμώνυμον ἄκρωτήριον τὸ Βορειοδυτικώτερον τῆς ν. ἐν δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι πρὸς ὁμώνυμον λιμένα οὗ περὶ τὰ 3¼ μιλ. μακρὰν ὑπάρχει νδ. δι' οὗ χωρίζεται εἰς δύο λιμένας, τὸν

ἐξωτερικόν, κατὰ λήλος δι' οἰκὸδήποτε πλοῖα καὶ προσβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ ἀπὸ ΣΒ μέχρι ΜΑ. Βορ. ἀνέμων, καὶ τὸν ἐσωτερικόν, βαθύτατον, ἀσφαλῆ καὶ κατὰ λήλος δι' οἰκὸδήποτε πλοῖα. Πρὸς δὲ καὶ ὁμώνυμον χωρίον ὑπαγόμενον εἰς τὸν δ. Θηνάϊας, 2 ὥρ. ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Καρδακῆτα, ἐκ 276 κατ.

Ἀθήκια, γ. πρὸς τὰ Α. ὄρη τοῦ δ. Κλεωνῶν τῆς ἐπ. Κορινθίας, ἐπὶ τῶν Μ. ὑπωρείων τῶν Ὀνείων ὄρεων, 1 ὥρ. ἀπὸ τῆς πρ. τοῦ δ. Χιλιεμόδιον παρὰ τὸ 11,973 γμ. τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κορίνθου — Ναυπλίου, ἐνθα ἡ στάσις ἥς ἀπέχει 5 γμ. Οἱ κάτοικοι ἀλβανόγλωσσοι ἀνέρχονται εἰς 950. Ἐν τῇ παρχαιότητι τῷ γ. θέσει Καστριζα εὐρέθη τὸ ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ Μονάχου εὐρισκόμενον ἄγαλμα τοῦ Τενεάτου Ἀπολλωνος, περὶ τὸ ἔτος 1812, ὁπότε πλεῖστα ἔργα τῆς Ἑλλ. ἀρχαιότητος μετεφέρθησαν αὐτόσε. Ἡ Τενέα δὲ ἔκειτο ἐν τῇ ὄρεινῃ, 60 στάδια ἀπέχουσα τοῦ Ἀκροκορίνθου, ὅπερ συμφωνεῖ πρὸς τὴν θέσιν ταύτην, ἐτιμᾶτο δὲ ἐν αὐτῇ ὁ Ἀπόλλων διότι κατὰ Παιονίαν οἱ Τενεᾶται ἦσαν Τρῶες οὗς μεταφέρει ἐκ Τενέου ὁ Ἀγαμέμνων ὠκησεν ἐνταῦθα.

Ἀθῆναι. Ἡ πρ. τοῦ Βασιλείου, τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, τῆς ἐπ. Ἀττικῆς καὶ τοῦ δ. Ἀθηναίων, εἰμένη 8 γμ. ἀπὸ τοῦ λιμένος τοῦ Σαρωνικοῦ κλ. Πειριαιῶς, ὅστις χρησιμεύει ὡς ἐκίνοισιν τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς θέσεως αὐτῆς ἐκείνης ἐφ' ἧς σώζονται κατὰ μέγα μέρος τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχ. διασήμεν π. εἰς θαυμασμὸν προκείμενα τοῖς ἐπισκεπτομένοις. Κατ. 107,251. Γεωγρ. Μ. 23^ο 53' καὶ Πλάτος 38^ο 2', ὑπέρκειται δὲ τῆς θαλάσσης 80 — 100 μ. Ἐκτισται ἐν τῇ μικρᾷ κοιλάδι τῇ περιλαμβανομένῃ μεταξὺ τῶν β. τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τοῦ Λυκαβητοῦ, ἐν τῇ πεδιάδι τῶν Ἀθη-

νῶν ἡτῆς ἀποτελεῖται ὑπὸ τετραπλεύρου περιυλειομένου ὑπὸ τῶν ὁρ. Ὑμητοῦ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Πεντελικοῦ ἢ Βριλησσοῦ καὶ Πάρνηθος πρὸς Β, τοῦ Κορυδαλοῦ καὶ Αἰγάλεω πρὸς Δ. καὶ τέλος ὑπὸ τῆς ἀκτῆς πρὸς Μ. διαβρέχεται δέ, ὅταν κατὰφέρωσιν ὕδατα, ὑπὸ τῶν χμρ. Ἰλισσοῦ καὶ Κηφησσοῦ. Ἡ ἀρχαία πόλις δὲν ἐξετείνετο τοσοῦτον πρὸς Β. ὅσον ἡ σήμερον τοιαύτη, διότι ἐκ τῶν εἰς διάφορα μέρη εὔρεθέντων ἐρειπίων τῶν ἀρχαίων τειχῶν, καθὼς καὶ τῆς γνωστῆς θέσεως τῶν πυλώνων, ἡ περίμετρος αὐτῆς ὁρίζεται μετ' ἀρκούσης ἀκριθείας. Ὅθεν αὕτη περιέβαλε τὴν Ἀκρόπολιν ἣτις ἦτο ἐν τῷ κέντρῳ αὐτῆς. Οὕτω τὰ τείχη ἀρχόμενα ἀπὸ τοῦ Διπύλου ἠκολούθουν τὰ ὑψώματα πρὸς τὴν Πύκκα πρὸς Δ. τοῦ ναῖσκου τοῦ ἀγ. Ἀθηνασίου, ἐκεῖθεν δὲ ἐξετείνοντο Δ. τοῦ ἀστεροσκοπείου πρὸς τὸν λόφον τοῦ Μουσείου περιβάλλοντα τὸ μνημεῖον τοῦ Φιλοπάππου ἐνθα καμπτόμενα πρὸς Α., ἠκολούθουν τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἰλισσοῦ πρὸς τὸ Δ. ταῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς μέχρις ἐμπροσθεν τοῦ σταδίου περὶ τὴν νῦν λεωφόρον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, ἐνθα ἔκαμπτον ἐντὸς τοῦ ἀνακτορικοῦ κήπου πρὸς τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος καὶ τὴν θέσιν τῶν νῦν Βασ. σταύλων. Ἐντεῦθεν ἠκολούθουν γράμμην πρὸς τὴν πλατεῖαν τῆς Ἐλευθερίας, ἐνθα πρὸ ὀλίγων ἐτῶν εὔρεθησαν τὰ ἴχνη των ἐν τοῖς θεμελίοις οἰκίας τινὸς τῆς ὁδοῦ Ψαρρομιλίγγου ἀφ' ἧς διηυθύνοντο πρὸς τὸ Δίπυλον. Ἐκ τοῦ λόφου τοῦ Μουσείου παρὰ τὸ μνημεῖον τοῦ Φιλοπάππου, καθὼς ἐκ τῆς Πυκῆς διηυθύνοντο δύο τείχη σχεδὸν παράλληλα πρὸς τὸν Πειραιᾶ, καλούμενα τὸ μὲν Βορ. μακρὸν τεῖχος, τὸ δὲ Μέσον μακρὸν τεῖχος καὶ τρίτον ἐπίσης ὅμοιον Φαλληρικὸν καλούμενον τεῖχος πρὸς τὸ Φάλληρον, περὶ ὧν Βλ. Πειραιεύς. Ὁ περίβολος

οὗτος εἶχε πλείονας πύλας, ἥτοι τὸ Δίπυλον περὶ τὴν νῦν Ἀγ. Τριάδα, δι' ἧς διήρχετο ἡ πομπὴ τῶν Ἐλευσινίων πρὸς τὴν Ἱερὰν ὁδὸν (Δαφνίου), καὶ παρὰ ταύτην ἡ Ἡρία ἢ Ἡριαῖα, δι' ἧς διήρχοντο αἱ νεκρικαὶ πομπαί. Ἀνωτέρω πρὸς Μ. ἡ Πειραικὴ Πύλη, ἐνθα καὶ ἡ ἐπὶ Τουρκοκρατίας Πόρτα Δράκου. Αἱ Μελιτίδες Πύλαι, μεταξὺ ἀστεροσκοπείου καὶ λόφου τῶν Μουσῶν ἐνθα ὁ Ἀγ. Δημήτριος Βομβαρδόρης. Ἡ πύλη Ἀχαρνῶν, πρὸς τὴν ὁδὸν Πατησίων, πιθανὸν περὶ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν. Αἱ Διόμαιαι Πύλαι παρὰ τὴν νῦν πλατεῖαν Ἀνακτόρων, ἐνθα ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἡ Πόρτα Μπουμπουνίτσας ἐπὶ τῆς πρὸς Κηφησσίαν ἀγοῦσης, αἱ Διοχάρους παρὰ τὸν κήπον τῶν ἀνακτόρων. Αἱ Ἡετονίαι πρὸς τὴν Φαλληρικὴν ὁδὸν καὶ ἕτεραί τινες πυλάδες. Καίτοι ὁ Ὅμηρος καλεῖ τὰς Ἀθήνας εὐρυάγυναν, ὡς καὶ πλείστας ἄλλας π. βέβαιον εἶναι ὅτι αἱ ὁδοὶ αὐτῆς ἦσαν σκολιαὶ καὶ στεναί. Πλείστων τούτων τὰ ὀνόματα διεσώθησαν ἡμῖν ὑπὸ τῶν συγγραφέων, ἡ θέσις ὁμῶς αὐτῶν τυγχάνει ἀόριστος. Οὕτως ὑπῆρχεν **Ἐλευσινία ἢ Ἱερὰ Συκὴ** ὁδός, ἄγουσα πρὸς Ἐλευσίνα, ἡ **Θησαῖα** ὁδός, ἡ πρὸς Πειραιᾶ, ἡ τῶν **Πολεμίων** ὁδ., παρὰ τὴν Ἀκαδημίαν, ἡ τῶν **Ερμιόγλυφον** ὁδ., ἡ τῶν **Κιβωτοποιῶν** ὁδ. ἡ **Ἐστία** ὁδ. ἡ **Ξενικὴ** ὁδ. ἡ τῶν **Μυρμύκων** ὁδ. ἡ **Τρίτη Ρύμη**, ἡ τῶν **Τριπόδων** κτλ. Ἡ τοιαύτη περιοχὴ τῆς ἀρχ. πόλεως περιελάμβανε πολὺ μείζονα ἔκτασιν τῆς σημερινῆς τοιαύτης κατὰ τὸ ἐγκακρυμένον αὐτῆς σχέδιον, κατὰκεῖτο δὲ ὑπὸ 500,000 περίπου κατρίκων, διότι ὁ τῶν ἐλευθέρων πολιτῶν πληθισμὸς ἀνῆρχετο εἰς 20,000, πρὸςδὲ ἦσαν 15 περίπου χιλ. μέτοικοι, καὶ 400,000 δούλοι. Πάντες ὁμῶς οὗτοι θέν κατῴκουν ἐντὸς τῆς

ἐν τῷ ἀριθμῷ περιλαμβάνονται καὶ οἱ τὸν Πειραιᾶ οἰκοῦντες, οἱ δὲ δοῦλοι ἀνῆκον μὲν τοῖς ἐλευθέροις πολίταις. ἀλλ' ἦσαν διεσπαρμένοι ἐν ταῖς ἐξοχαῖς ἐργαζόμενοι. Πρὸς δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ ἐλεύθεροι πολῖται διέμενον διαρκῶς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν ταῖς ἐξοχαῖς ἐνθα εἶχον πολυτελεῖς οἰκοδομὰς ἐνῷ αἱ τῆς πόλεως ἦσαν πενιχραί. Ὁ Θουκιδ. περιγράφει τὴν ἀγανάκτησιν τούτων κατὰ τοῦ Περικλέους, διότι κατὰ τὸν Πελοπον. πόλεμον ὑπεχρέου τούτους νὰ μεταοικῶσιν ἐν τῇ πόλει, πρὸς δὲ ἐκ τῆς συσσωρεύσεως ἀνεπτύχθη ὁ λοιμός. Ἐκ τούτων λοιπὸν καὶ ἐκ τῆς περιγραφείσης ἐκτάσεως αὐτῆς καὶ ἔχοντες ὑπ' ὄψει ὅτι αἱ οἰκίαι ἦσαν μονόρροφοι καὶ μὲ ἀυλάς, ἀγόμεθα εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ διαρκῶς ἐν τῇ πόλει οἰκοῦντες δὲν ὑπερέβαινον πολὺ τὸν ἀριθ. πῶν 100,000 ἐν ὅλοις. Κατὰ Θουκιδ. ἡ περίμετρος πῶν τειχῶν ἀνῆρχετο εἰς 44 στάδια, ἥτοι 7920 μ. ἐνῷ ἡ περίμετρος τῆς σημερινῆς πολ. κατὰ τὸ ἐγγεκριμ. σχέδιον ἀνέρχεται εἰς 21,000 περίπου μ. Ἐντὸς τοῦ μικροῦ τούτου χώρου ἀνηγέρθησαν τὰ τελειότερα μνημεῖα τῆς τέχνης ἅτινα πρόκεινται πρῶτυπα θαυμασμοῦ εἰς τοὺς αἰῶνας.

Εἰς τὴν ἐν γένει ἀνάπτυξιν ταύτην τῆς τελείας αἰσθήσεως τοῦ καλοῦ παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις, συνέτεινε κατὰ μέγα μέρος ἡ τοποθεσία αὐτῇ τῆς πόλεως, ὁ ποικίλλος καὶ πολύχρωμος ὁρίζων, οἱ ὠραῖοι ἐρυθροὶ βράχοι οἱ χρησιμεύσαντες ὡς ὑπόβαθρα αὐτῶν, τὸ ἀφθόνως ὑπὸ τῆς φύσεως παρακειμένως τεθὲν ὕλικόν λευκοῦ μαρμάρου, τοῦ εὐκόλως δεχομένου τὴν διὰ τῆς σμίλης μεταδιδομένην ἰδέαν τοῦ καλλιτέχνου, συνάμα δὲ ἀνθισταμένου εἰς τὴν τοῦ χρόνου ἐπίρροισιν, ἰδίως δὲ εἰς τὸν ἐνθουσιασμόν τὸν μετὰ τὴν ἐκ τῶν Περσῶν ἀπελευθέρωσιν, καὶ τὴν πεποίθησιν τῆς

ἐν τῷ κόσμῳ ὑπεροχῆς, τὸν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐκτελέσεώς των ἀναπτύχθέντα. Ἐν τῷ ἐνθουσιασμῷ τούτῳ ἀνεπτύχθη ἡ ποίησις, ἐξ ἧς παρήχθη ἡ καλλιτεχνία ἐκείνη, ἣτις ἄρχεται καταπίπτουσα ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῆς εἰς τοὺς Μακεδόνας ὑποταγῆς. Ἀπὸ τῶν Περσικῶν περὶ τὸ 490 μέχρι τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης τῷ 338, ἥτοι ἐν διαστήματι 150 μόνων ἐτῶν, συνετελέσθησαν πάντα τὰ ἔργα τῶν Ἀθηνῶν ἅτινα ἀποθαυμάζει ὁ κόσμος, ἥτοι ἐν τῷ χρονικῷ διαστήματι ἐν ᾧ καὶ μόνῳ ὁ ἐνθουσιασμός, ἡ ποίησις, ἐνέσπειρον τὸ αἶσθημα ἐν παντί. Ἀπὸ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης, οὐδὲν πλεον ἢ χώρα ἔμεινεν ἐλευθέρα, οὐδὲν τι πλεον ὑψηλόν, τέλειον, παρήγαγεν. Ὁ ἐνθουσιώδης καὶ ποιητικὸς ἐκεῖνος λαός, τοσοῦτον ἠσθάνθη ὅτι κατέπεσε διὰ παντὸς διὰ τῆς ὑπὸ τῶν Μακεδόνων ἡττης του, ὅσον οὐδέποτε ἄλλοτε μετὰ μείζονας ἡττας καὶ καταστροφὰς ὥς ὑπέστη. Διὰ ζωηροτάτων χρωμάτων Διοδ. ὁ Σικελ. περιγράφει τὴν κατάστασιν τῆς πόλεως κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀγγελίας τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ ἡττης. Στρατηγὸς τῆς πόλεως ἦτο ὁ Λυσικλῆς, ἀνδρεῖος καὶ πεπειραμένος στρατιώτης ἐμπνέων πεποίθησιν τοῖς συμπολίταις του καὶ διακρινόμενος ἐν αὐτοῖς ἐπὶ πολεμικῇ τέχνῃ καὶ ἀρετῇ. Δὲν ἤρκεσεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους ὅτι οὗτος ἔπραξε τὸ καθήκον του, ὅτι ἠγωνίσθη γενναίως, ὅτι ἐξήντησε πᾶσαν ἰκανότητα καὶ ἀνδρείαν ἐν τῇ μάχῃ, πλὴν τέλος ἠττήθη, οἱ Ἀθηναῖοι κατετροπώθησαν. Ὅχι, εἶχον τὴν ἀπαίτησιν νὰ τύχωσι τῆς παρηγορίας ὅτι ὁ στρατηγὸς των ἔπεσεν ἐν τῇ μάχῃ, καὶ μόνον δι' αὐτὸν τὸν λόγον κατεδίκασαν αὐτὸν εἰς θάνατον. Δι' ἀποστροφῆς ἀπαραμίλλου ποιήσεως, ὁ ῥήτωρ Λυκούργος ἀπετύπωσε τὸ κατ'ἔχον τοῦς

Ἀθηναίους αἶσθημα κατὰ τὴν ὑπερ-
τάτην ἐκείνην στιγμὴν καθ' ἣν ἔβλε-
πον ἐπιζῶντα τὸν ἀνδρείως ἄλλως ἀ-
γωνισάμενον στρατηλάτην των, εἰς
τὴν δι' αἰῶνας πλέον ὑποδύλωσιν τῆς
πόλεως καὶ κατὰπτωσιν πάσης ποιή-
σεως. Τὸν ὕπατον τοῦτον στεναγμὸν
λαοῦ ὅστις ἀδίκως ἔστειλεν εἰς τὸν
θάνατον γενναίως ἀγωνισάμενον τέκνον,
παραθέτομεν ἐνταῦθα, ὅπως πᾶς στρα-
τηλάτης ἔχη ἐν ὁμοίαις περιστάσεσιν
ὑπ' ὅψει. «Ἐστρατήγεις ὦ Λύσικλες
καὶ χιλίων μὲν πολιτῶν τετελευτηκό-
των, δισχιλίων δ' αἰχμαλώτων γε-
γονότων, τροπαίου δὲ κατὰ τῆς πόλεως
ἐστηκότος, τῆς Ἑλλάδος δ' ἀπάσης
δουλεύουσας, καὶ τούτων ἀπάντων γε-
γεννημένων σοῦ ἡγουμένου καὶ στρατη-
γοῦντος, τολμᾶς ζῆν καὶ τὸ τοῦ ἡλίου
φῶς ὁρᾶν, καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν ἐμβάλ-
λαιν ὑπόμνημα γεγονώς καὶ ὀνειδούς
τῇ πατρίδι. » Καὶ ταῦτα καθ' ἣν
στιγμὴν ἐπὶ τοῦ τάφου τῶν γενναίως
πεσόντων ἀνήγειρον τὸν μέγαν λέοντα
ὡς σύμβολον τῆς ἀνδρείας των. Ὁ
λέων οὗτος εὔρηται ἔτι εἰς τεμάχια
ἐν τῇ θέσει ἐνθα ἀνηγέρθη, πρὸ ὀλίγων
δὲ ἐτῶν ἀνεσκάφη ὁ τάφος καὶ εὐρέ-
θησαν οἱ νεκροὶ παρακειμένως τοποθε-
τημένοι κατὰ σειρὰς μετὰ συντριμ-
μάτων ὀπλων κλ.

Περιγραφή τῶν μνημείων τῶν εὐρι-
σκομένων ἐν τῇ ἀρχαίᾳ πόλει δὲν εἶναι
ἀντικείμενον τοῦ παρόντος ἄρθρου, πα-
ρατηροῦμεν μόνον ὅτι καὶ τ' ἀρχαιότερα
τούτων, καὶ ἰδίως τὰ μέλη τὰ εὐρι-
ρισκόμενα καὶ ἀνήκοντα εἰς ταῦτα,
ὑποδεικνύουσι τὴν ἔξωθεν καὶ ἰδίως
διὰ θάλασσης ἀφίξιν τῶν πρώτων
εἰσαγαγόντων τέχνην τινα οἰκητόρων.
Τοῦτο συμφωνεῖ καὶ πρὸς τὰς ἀρχ. πα-
ραδόσεις ἐφ' ὧν ἐστήρικται ἡ μυθο-
λογία. Τὰ ἐν ταῖς τελευταίαις ἀ-
νασκαφαῖς εὐρεθέντα ἔργα, ἄγουσιν
εἰς τὸ ἐνδόσιμον νὰ πιστεύεται ὅτι

μᾶλλον ἐκ Φοινίκης προσῆλθον οὗτοι
ἢ ἐξ Αἰγύπτου ὡς ἐπιστεύετο, πρὸς δὲ
καὶ διότι οἱ Αἰγύπτιοι ὄντες προσηλω-
μένοι εἰς τὴν χώραν των καὶ ἀποτρο-
πιαζόμενοι τὴν θάλασσαν ὅεν ἐξήρ-
χοντο εἰς ἀποικίας, ἄλλως ἢ χώρα
αὕτη κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Κέκρωπος,
ἀπέιχε πολὺ τῆς Μεσογείου, ἐνῶ ἀπε-
ναντίς οἱ Φοίνικες, ἀνέκαθεν περιπλέ-
οντες τὴν Μεσόγειον καὶ ἐρχόμενοι εἰς
ἐπαφὴν πρὸς τοὺς περὶ αὐτὴν λαούς,
εὐκόλως ἀπεκαθίστων ἀποικίας, εἰσά-
γοντες τὴν τέχνην των ἥτις εἶχεν ὑπο-
στῇ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἐν γένει Ἀσια-
τικῆς τοιαύτης καθὼς καὶ τῆς Αἰγυ-
πτιακῆς.

Κατὰ πᾶσαν λοιπὴν πιθανότητα ἐκ
Φοινίκης ἦλθεν ὁ Κέκρωψ μετ' ἀποι-
κίας εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ κατέλαβε
τὴν Ἀκρόπολιν ἥτις ὠνομάσθη τὸ πρῶ-
τον Κεκρωπία. Οἱ πρῶτοι μετὰ τοῦ-
τον βασιλεῖς ὑπῆρξαν ὁ Κραναός, ἐκ-
διωχθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀμφυκτίωνος μετὰ
τῶν Ἑλλήνων, ὁ Πανδίων, ὁ Ἐρεχθεὺς
ὅστις ἐθεωρεῖτο γηγενὴς καὶ θρέμμα τῆς
Ἀθηνᾶς. Οἱ ἀποικοὶ ὡς φαίνεται συνε-
χωνεύθησαν πρὸς τοὺς ἐγχωρίους Πε-
λκσγούς ἢ Ἴωνας οἵτινες μάλιστα ὁ-
πωσδήποτε ἐπανέκτησαν τὴν ἀρχήν.

Ὁ Ἐρεχθεὺς ὠκωδόμησε τὸν ναὸν
τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς. Ἀπὸ τοῦ ἐκ
τῶν διαδόχων τούτου βασιλέων Θη-
σέως, ὅστις συνήνωσε τὰς ἐν τῇ Ἀτ-
τικῇ διεσπαρμένας Ἴωνικὰς πόλεις εἰς
μίαν, ἄρχεται κυρίως ἡ τῶν Ἀθηναίων
ἱστορία. Ἡ βασιλεία ἐν Ἀθήναις κα-
τηργήθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κόδρου
περὶ τὸ ἔτος 1132 π. χ. οὐδέποτε δὲ
ἐβασιλεύθη ἡ π. μέχρις Ὀθωνος τῷ
1833, ἥτοι ἐπὶ 2965 ἔτη. Μετὰ τὴν
κατάργησιν τῆς βασιλείας, ἡ διοίκησις
ἀνετίθη εἰς ἰσοβίους ἄρχοντας μέχρι
τοῦ 954, κατόπιν εἰς τριούτους ἐκλε-
γομένους ἀνὰ δεκαετίαν μέχρι τοῦ 688,
ἐκτοτε δὲ εἰς ἄρχοντας ἐκλεγομένους

κατ' ἔτος καὶ κληθέντας ἐπωνύμους, οἵτινες διώκησαν ἕκτοτε, ἐκτὸς τοῦ μικροῦ χρονικοῦ διχστήματος 560—510 καθ' ὃ ἤρπασαν τὴν ἀρχὴν οἱ Περσικὲς στρατῶναι. Οὗτοι ἤρξαντο τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ μεγίστου ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰλισσοῦ ὃν ἀφῆκαν ὁμῶς ἡμιτελῆ, καὶ τοῦ ὁποίου σώζονται αἱ 15 στήλαι.

Μετὰ τὴν τούτων καταστροφὴν, ἐπανῆλθε τὸ ἐκλεκτικὸν πολίτευμα τῶν ἀρχόντων, καὶ πλειστάκις ἐκανονίσθησαν κατ' ἐποχὰς τὰ τῆς πολιτείας καὶ ἡ θέσις ἐκάστου πολίτου ἐν αὐτῇ. Οὕτω δ' εἶχον τὰ πράγματα μέχρι τῶν Περσικῶν ἐν ἔτει 590 π. Χ.

Μετὰ τὴν τούτων ἀποχώρησιν οἱ Ἀθηναῖοι ἔσπευσαν εἰς ἀνοικοδόμησιν τῶν παρὰ τούτων ἐμπρησθέντων καὶ καταστραφέντων ναῶν των, καὶ ἰδίως τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει. Κτησάμενοι δὲ τῆς ἡγεμονίας τῆς Ἑλλάδος ὅλης, καὶ συλλέξαντες ἀπειρίαν χρημάτων, ἀνήγειραν ἐν ἐνθουσιασμῶ τὰ θαυμαζόμενα εἰς τοὺς αἰῶνας ἔργα τῆς τέχνης περὶ ὧν ἐμνημονεύσαμεν.

Ἡ ἀνέγερσις τῶν θαυμασιῶν ἐκείνων ἔργων, τοῦ ἀπαρμύλλου ἐν τῇ διαδρομῇ τῶν αἰώνων Περθευῶνος, τῶν Προπυλαίων κλ. ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τοὺς μεμψιμοίρους αἰωνίως Ἀθηναίους, νὰ ἐπιτεθῶσι σκληρῶς κατὰ τὸ τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ Φειδίου, ἐγκαλοῦντες αὐτοὺς ἐπὶ καταχρῆσει κλπ. καὶ ὁ Φειδίας ἐφυλακίσθη, φθόνου ἰδίως ἐνεκα, διότι ἡ μορφή του ὡς καὶ ἡ τοῦ Περικλέους διεκρίνοντο ἐν τινι ἀναγλύφῳ. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα τὰ ἔργα ταῦτα ἐδόξασαν τὴν ἐποχὴν, καὶ εἰς ταῦτα ἡ Ἑλλὰς ὀφείλει τὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ διατήρησιν τῆς μνήμης της ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας, καὶ τὴν ἐκ γένου ἀποκατάστασιν της. Τοιοῦτοι πάντοτε οἱ Ἕλληνες, ὁ μὴδὲν διαπράττων, ὁ ἀφ' ἑνὸς ἐν τυπικῷ κύκλῳ κινούμενος ὑπὲρ

ἄλλοις τῶν μικροσυμφερόντων, καὶ ἑαυτὸν δι' αὐτῶν ὑπηρετῶν, ἀφθονὰ ἐφέλκει τὰ θυμιάματα καὶ τοὺς ἐπίνους, οἱμοὶ ὁμῶς τῷ προσπαθοῦντι νὰ ἐπιτελέσῃ τι, ἔστω καὶ μικρόν, ἀμέσως γίνεται σκοπὸς παντοίων ἐπιθέσεων, καὶ συκοφαντίαι δὲν ἐλλείπουσι νὰ προκαλοῦνται πρὸς ἀποθάρρυνσιν του. Εὐτυχῶς ὁμῶς ταῦτα λησμονοῦνται καὶ τὰ ἔργα διαμύνουσι πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς μνήμης του. Εἰς τὴν αὐτὴν ἐποχὴν τῆς ἀναπτύξεως τῆς πόλεως, ὀφείλονται καὶ πάντες τὰ μεγάλα ἔργα τῆς διανοίας ἅτινα ἀπαράμιλλα διατηροῦνται ἕσαυτε. Κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν αἱ Ἀθῆναι ὑψώθησαν εἰς τὸν ὑπατον βῆθμον τῆς ἰσχύος καὶ δόξης, ἀπέστειλαν κληρούχους εἰς Εὐβοίαν, εἰς Νάξον, εἰς τὴν Θρακικὴν Χερσόνησον, εἰς Σινώπην, εἰς Ἀμισσόν. εἰς Σύβαριν κλ. Ἡ ἐποχὴ αὕτη τῆς δόξης, ἣτις ἐκλήθη καὶ τοῦ Περικλέους, τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς ὅστις ὑπῆρξε τὸ κέντρον περὶ ὃ περιστρέφετο πᾶσα εὐφυΐα πᾶσα μεγάλη διάνοια, πᾶσα καλλιτεχνία κτλ. ἀτυχῶς διήρκεσεν ὀλίγον. Οἱ Σπαρτιᾶται ἀνέκαθεν ὑποβλέποντες τὴν αὕξησιν τῆς ἰσχύος τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἰδίως διεκδικοῦντες ὑπὲρ ἑαυτῶν τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος ἦν συνεπῶς πρὸς τὴν προδοσίαν τοῦ Πausανίου ἐκτήσαντο οἱ Ἀθηναῖοι, οὐδεμίαν παρώρου ἀφορμὴν ὅπως περιπλακῶσι πρὸς τούτους εἰς πόλεμον παρασύροντες καὶ τοὺς λοιποὺς Πελοποννησίους καὶ ὅσους ἠδύναντο ἀποίκους ἢ φίλους τούτων, ὑποκινοῦντες τοὺς τοιοῦτους τῶν Ἀθηναίων κατ' αὐτῶν.

Ἐξ αὐτῶν λοιπὸν τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, φαίνεται τὰς ἀπαρχὰς λαβοῦσα διαμάχη τις μεταξὺ Πελοπον. καὶ τῶν ἑξω τοῦ Ἰσθ. ἦτοι Ἰώνων ἰδίως ὡς ἐκαλοῦντο οἱ πρὸς Α. αὐτοῦ οἰκοῦντες, διότι ἀπὸ Θησέως ἔτι ἐτέθη στήλη ἐπὶ τῷ Ἰσθ. φέρουσα ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐπιγραφὴν



Τὰδε Πελοπόννησος, οὐκ Ἰωνία, ἀφ' ἑτέρου δέ,

Τὰδε οὐχὶ Πελοπόννησος, ἀλλ' Ἰωνία. Ὅθεν ἕκτοτε χρονολογεῖται καὶ ἡ μέχρις ἐσχάτων ἔτι ἐκφερομένη παρὰ τισι ἐπιθυμία περὶ τῆς ἐν Ἑλληνισμῷ ἐπικρατήσεως τῶν Πελοποννησίων ἢ Μωραϊτῶν.

Ἀδίκως ὅθεν πολλοὶ μέμφονται τοῦ Περικλέους ὡς ἐπιπολαίως ἐπιταχύναντος τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, καθ' ὅσον τὰ πράγματα αὐτὰ ἦγον πρὸς αὐτὸν καὶ διὰ τὰς Ἀθήνας ἦτο προτιμότερα ἢ στιγμὴ τῆς ἀδιαφιλονεικίης ἰσχύος καὶ εὐπορίας τῆς πόλεως. Ὁ πόλεμος οὗτος διαρκέσας ἀπὸ τοῦ 431 μέχρι τοῦ 404, οὐδὲν ἕτερον κατέδειξεν ἢ τὴν περὶ ἐπικρατήσεως ἀλληλοσφαγίαν τῶν ἑλλ. πολιτειῶν, καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες οὐδεμίαν εἶχον πρόθεσιν πρὸς ἀποτελέσειν ἐνιαίου κράτους, οὐδ' ὑπὸ ἐθνικῆς φιλοτιμίας ἔτι ἐνεφοριῦντο, διότι συχνάκις βλέπομεν ἐναλλάξ τοὺς τε Ἀθηναίους καὶ Σπαρτιάτας ἐνουμένους πρὸς τοὺς Πέρσας ὅπως καταβάλλωσιν ἀλλήλους, καὶ ἰδίως αὐτοὺς τοὺς τελευταίους ἐκστρεφόντας εἰς Σικελίαν ὅπως καταστρέψωσι τοὺς ἐν αὐτῇ ὁμοφύλους τῶν Ἀθηναίων. Ἡ ἐκστρατεία αὕτη τῶν Ἀθηναίων, ἣτις πολλαχῶς ὑπὸ τῆς ἱστορίας μέχρι σήμερον κατεκρίθη τυγχάνει καθ' ἡμᾶς ἐν τῶν μεγαλειτέρων ἔργων τῶν τιμῶν τῆν Ἀθηναϊκὴν μεγαλοφυΐαν. Πρώτην φοράν ἐστράφη ἡ προσοχὴ τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς Ἀσίας ἐνθα ἀπὸ τῶν ἡρωϊκῶν ἔτι χρόνων ἦτο προσηλωμένη. Ἄν ἀντὶ ν' ἀσχολοῦνται οἱ Ἕλληνες ματαίως εἰς βερβάρους χώρας, καὶ ἀλληλοδιαπληκτιζόμενοι διατελοῦντες ἐν αὐταῖς περὶ προσωρινῆς ὀλῶς καὶ ἀνωφελοῦς ἐπικρατήσεως, ἐστρέφοντο ἠνωμένοι εἰς κράτος πρὸς Δ. ἐνθα ἡ μεγάλη ἐξετείνετο Ἑλλάς, ὅποσον θὰ ἦτο τὸ μέλλον

αὐτῶν τε καὶ τοῦ κόσμου; Μεταβάλλοντες πρῶτον τὴν Σικελίαν εἰς Ἑλλάδα, θὰ ἐκώλυον τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Καρχηδόνης θαλασσοκρατοῦντες ἐν τῇ πέριξ θαλάσῃ, ἐπεκτεινόμενοι δὲ εἰς τὰς Β. ταύτης χώρας, ἤθελον μεταδώσει ἐκεῖσε τὸν Ἑλληνισμόν, ὅποτε βεβαίως δὲν θ' ἀνεπιύσσετο ἡ Ρώμη, ἀλλ' ἤθελον ἐπικρατήσει οὗτος κωλύων τὴν ἀνάπτυξιν τῆς λατινικῆς φυλῆς. Μόνον λοιπὸν οἱ Ἀθηναῖοι προεῖδον πρὸς στιγμὴν τὸν μέγαν τοῦτον προορισμόν, ἐπέπρωτο ὅμως νὰ τεθῇ φραγμὸς εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς μεγάλης ταύτης ἐπιχειρήσεως ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν Πελοποννησίων.

Ὁ Πελοπ. πόλεμος ἔληξε διὰ τῆς ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν ὑπὸ τὸν Λύσανδρον καταστροφῆς τῶν τειχῶν τῆς πόλ. Ἀθηνῶν, ἐξήντησεν ὅμως καὶ τὴν Σπάρτην καὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα, καθ' ἣν ἀκριβῶς στιγμὴν οἱ Ῥωμαῖοι καταβαλόντες τοὺς Βηίους καὶ λοιποὺς λαοὺς τῆς Ἰταλίας, καὶ ἀσφαλισθέντες κατὰ τῶν ἐπιδρόμων τῶν βορείων λαῶν, ὠκοδόμουν ἐν Ρώμῃ τὸν μέγαν ναὸν τῆς Ὁμονοίας (Concordi) καὶ προητοιμάζον τὴν κοσμοκρατορίαν ἣτις διέφευγε τῶν χειρῶν τῶν Ἑλλήνων διὰ παντός.

Μετά τινος πάλιν ἀλληλοσφαγίας περὶ ἡγεμονίας, καὶ ἐπικράτησιν ἐπ' ὀλίγον χρόνον, ὑπέκυψαν πᾶσαι αἱ ἑλλ. πολιτεῖαι εἰς τὸν Μακεδονικὸν ζυγόν. Κατὰ τὰς ἐκστρατείας τοῦ Ἀλέξανδρου εἰς τὴν Ἀσίαν, οἱ Ἀθηναῖοι, οὐδ' ἐκαυχῶντο ἐπὶ ταῖς νίκαις του, οὐδ' ἐμερίμων τὸ παράπαν περὶ αὐτοῦ, οὐδὲ φαίνεται ὅτι οὗτος ἦ οἱ λοιποὶ Ἕλληνες ἐθεώρουν αὐτὸν ὡς μέγαν ἢ καὶ ὠφέλιμον τοῖς Ἑλλησιν ἄνδρα. Στρατεῖαι εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας, ἀποσύνθεσις τοῦ Περσικοῦ κράτους, ὅπερ οὐδόλως πλέον ἠνώχλει τὰ παράλια τῆς Ἀσίας, πυρπόλησις

δι' ἐταίρων τῶν μεγάλων ἔργων τῆς Ἀσιατικῆς τέχνης, πρὸς ἐκδίκησιν δῆθεν τῆς πυρπολήσεως τῆς Ἀκροπόλεως, ἐπιδρομὴ ἄσκοπος εἰς Ὑρκανίαν καὶ στρατεία ἄσκοποτέρα ἐπὶ Μάρδους, διότι τῷ ἐκλεψαν ἓνα ἵππον, ἐρωτικά συνεντεύξεις πρὸς Ἀμαζόνες, καὶ ἄγονοι ἐπιδρομαὶ εἰς Δρογγινὴν καὶ ἐπὶ Ἀριμασπούς καὶ εἰς Παροπαμισάδας καὶ πτωχοὺς τρωγλοδύτας λαοὺς ζώντας ὑπὸ χιόνας, καὶ τέλος πέρας τοῦ βίου ἐν Ἀσιατικῇ περιβολῇ καὶ κραιπάλῃ, ταῦτα πάντα δὲν ἦσαν ἔργα ὅπως κινήσωσι τὸν θαυμασμόν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἰδίως τῶν Ἀθηναίων οἵτινες εἶχον ἐννοήσει ὅτι ἡ ἀνάπτυξις αὐτῶν ἐνέκειτο πρὸς τὴν Δύσιν. Ὅπόσον θὰ εἶχε διαφόρως ἂν οὗτος συνενῶν τοὺς Ἕλληνας εἰς ἓνα, καὶ ὡς ἀρχηγέτης ἐθνισμοῦ, ἐβάδιζε πρὸς τὴν Δύσιν ἐξαπλώνων ἐκεῖσε τὸν Ἑλληνισμόν ὡς ἀντίρροπον τοῦ ἀναπτυσσομένου Λατινισμοῦ. Τὸ μέγα τοῦτο σφάλμα κατανοήσαντες οἱ Ρωμαῖοι ἐκήρυξαν πρῶτοι μέγαν τὸν ἄνδρα, ὑποδεικνύοντες ὅτι πρὸς τὴν Ἀσίαν ὑπῆρχεν ἡ ἀνάπτυξις τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐνθα οὐδόλως ἦτο αὐτοῖς ἐπίφοβος.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τὴν διανομὴν τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀσίας ὑπὸ τῶν διαφόρων αὐτοῦ ἀκολούθων, οἵτινες δὲν ἦσαν ἡ σατράπαι φέροντες ἐλλ. ὀνόματα, οἱ Ἀθηναῖοι ἐκολάκευον ἐκάστοτε τὸν μᾶλλον ἰσχύοντα τούτων. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην αἱ ἀστικαὶ ἀρεταὶ δι' ὧν εἶχε προαχθεῖ ἡ πολιτεία ἀπώλλοντο, ὁ πλοῦτος καὶ ἡ τρυφή ἦσαν αἱ μόναι ἀσχολίαι τῶν πολιτῶν. Οἰκοδομαὶ πολυτελεῖς ἀνεγείροντο, καὶ ἰδίως παρὰ τῶν διαχειρησαμένων δημόσια χρήματα, καὶ αὐτὴ ἡ τέχνη ἤρξατο ἐκπίπτουσα. Οὕτως ἡ πόλις τῶν Ἀθηναίων ὑπέκυψεν ἀλληλοδιαδόχως εἰς τοὺς Ἀντίπατρον, Κάσσανδρον, Δημήτριον Πολιορκητὴν, Ἀν-

τίγονον τὸν Γονατᾶν κλ. ἡ δ' εὐτέλεια εἰς ἣν εἶχον φθάσει οἱ ποτὲ ὑπερήφανοι Ἀθηναῖοι δείκνυται ἐκ τῶν κολακειῶν τῶν πρὸς τοὺς ἡγεμονίσκους τούτους, οἵτινες ὠργιάζον τρυφῶντες ἐν τῇ πόλει τῶν, καὶ ἰδίως πρὸς Δημήτριον τὸν Πολιορκητὴν, πρὸς ἐνδοκίησιν τοῦ ὁποίου παρεχώρησαν τὸν ὀπισθόδομον τοῦ Παρθενῶνος.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐξετελέσθησαν ἔργα τινὰ ἐν τῇ πόλει, ὡς τὸ γυμνάσιον τοῦ Πτολεμαίου, ἡ στοὰ τοῦ Ἀτάλου κλπ. ἀλλ' ἡ τέχνη αὐτῶν ὑπολείπεται πολὺ τῆς ὑψηλῆς ἐνθουσιώδους καλλιτεχνίας ἣτις ἐνέσπειρε τὰ ἔργα τῆς μεγάλης ποιητικῆς τοιαύτης. Πολιτικὸν ὅμως βίον αἱ Ἀθῆναι δὲν εἶχον πλέον, δι' ὃ ἀδιστάκτως καὶ ἐθελουσίως τὸ πρῶτον ὑπέκυψαν εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν κυριαρχίαν. Μετὰ τινὰ χρόνον, κατὰ τὸν μεταξὺ Ρωμαίων καὶ Μιθριδάτου πόλεμον, συμπαθῶς ἔχουσαι πρὸς τοῦτον καὶ δεχθεῖσαι φρουρὰν αὐτοῦ, ἐκυριεύθησαν ὑπὸ τοῦ Σύλλα καὶ ἡ πόλις κατεστράφη. Ἐκτοτε ἡ πόλις δὲν ἀνέκυψε πλέον, εἰμὴ μόνον ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐξηκολούθει θεωρουμένη ὡς ἐστία τῶν φώτων, καὶ αὐτοὶ οἱ Ρωμαῖοι ἐπεσκέπτοντο αὐτὴν πρὸς σπουδᾶς φιλοσοφικᾶς. Μόνα ἄξια λόγου συμβάντα τῆς ἐποχῆς ταύτης εἰσὶν ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Ἀρείου Πάγου κήρυξις τοῦ ἀγνώστου Θεοῦ, κατ' ὅπιν δὲ ἡ ὑπὸ αὐτοκρατόρων Ρωμαίων προστασία καὶ διακώσμησις τῆς πόλεως. Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀδριανὸς, 117—238 ἐπεξέτεινε τὴν πόλιν πρὸς Ἀν. θεῖς ὄριον τῆς νέας ταύτης πρὸς τὴν παλαιάν, τὴν γνωστὴν ὁμώνυμον πύλην, ἐξετέλεσεν ἄξια λόγου ὑδραυλικὰ ἔργα δι' ὧν ἔτι ἡ πόλις ὑδρεύεται, καὶ ἐπερσίωσε τὸν ναὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς οὗ εἶχεν ἀρχίσει τὴν οἰκοδόμησιν ὁ Πεισίστρατος (550), ὅθεν ἡ οἰκοδόμησις τοῦ μεγάλου τούτου ναοῦ

διήρκεσεν ἑπτὰ περίπου αἰῶνας. Μετὰ τὴν Ρωμαϊκὴν κυριαρχίαν αἱ Ἀθῆναι ὀλίγον μνημονεύονται μέχρι τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, ὑφ' οὓς γνωρίζομεν μόνον ὅτι ἀπετέλουν μέρος τοῦ θέματος τῆς Ἑλλάδος, διωκοῦντο δὲ ὑπὸ πραιτόρων καὶ δικαστῶν καὶ προνοητῶν ἀρχόντων, οἵτινες μυριοτρόπως ἐπίεζον τὴν πόλιν. Οὐδὲ φαίνεται ὅτι ποτὲ οἱ Βυζαντινοὶ ἔδωκαν μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν πόλιν ἢ εἰς τὸν ἐν γένει κλασσικὸν Ἑλληνισμὸν, ἀλλὰ καὶ Ῥωμαίους ἐαυτοὺς ἀποκαλοῦντες, ἦσαν κατὰ τὸν ὀργανισμόν καὶ τὸν λοιπὸν βίον μᾶλλον ἄσιανοί.

Ἐπὶ τῶν σταυροφοριῶν, ὅποτε τὴν Ἑλλάδα διενέμεντο ἀμαχητὶ οἱ διάφοροι ἐπερχόμενοι ἀρχοντίσκοι τυχοδιώκται, τὰς Ἀθῆνας κατακτήσας ὁ Γάλλος Βονιφάτιος ὁ Μομφεράτος, παρεχώρησε τὴν Ἀττικὴν εἰς τὸν ἐκ τῶν ἀκολούθων τοῦ Ὁθωνά Δελαρός, ὀνομάσας αὐτὸν μέγαν **κῦριον** τῶν Ἀθηνῶν, ὃν τίτλον οἱ κληρονόμοι τούτου μετέβηλόν εἰς Δουκικόν. Ἐπὶ τούτου ὁ Παρθενώνοςτις ἀπὸ τοῦ δέου αἰῶνος εἶχε μεταβληθεῖ εἰς χριστιανικὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας, καὶ ἤς σώζονται ἔτι ἐπὶ τῶν μαρμαρίνων τοίχων τὰ ἔχνη διχρούου ἀλλ' ἱκανῶς ζωηρᾶς ἀγιογραφίας, μετεποιήθη εἰς δυτικὸν ναόν, καθὼς καὶ ὁ τῆς μονῆς τοῦ Δαφνίου, ἐνθα καὶ ἐτάφησαν τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας ταύτης. Ὁ τελευταῖος δούξ τῆς οἰκογενείας ταύτης Γαλιτιέρος Βριένιος, ἔπεσε μαχόμενος τῷ 1311 παρὰ τὸν ἐν Βοιωτίᾳ Κηφισσὸν πτ. ἐναντίον ἐπιδρομόντων Καταλανίων, οἵτινες οὕτως ἐγένοντο κύριοι τῶν Ἀθηνῶν. Ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς ἐθνολογικῆς καὶ ἱστορικῆς ἐταιρείας, κατὰ τὸ Πολυτεχνεῖον, τηροῦνται χαλκᾶ κράνη, θώρακες καὶ ὅπλα, εὐρεθέντα ἐκ τῆς μάχης ταύτης.

Καταλαβόντες οἱ Καταλάνιοι τὴν π. ἀν' ἡδυνήθησαν νὰ διατηρηθῶσιν ἐν αὐ-

τῇ, δι' ὃ παρέδωκαν αὐτὴν τῷ Φρειδερίκῳ βασιλεῖ τῆς Σικελίας, ὅστις διώρισε δοῦκα Ἀθηνῶν τὸν ἀνήλικον υἱὸν τοῦ Μαμφρέδου ὑπὸ τὴν ἐπιτροπίαν τοῦ Ἑστανιόλ. Μετὰ τὸν θάνατον τούτου, ἡ πόλις διωκθήθη ἐπὶ τινα χρόνον ὑπὸ ἐπιτρόπων, μέχρις οὗ κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος Κορίνθου, Αἰγίου καὶ Μεγάρων Νερίου ἢ Πενερίου Ἀτζαγιόλη τῷ 1387, ἔμεινε δὲ τὸ δουκάτον ἐν τῇ οἰκογενείᾳ ταύτῃ μέχρι τοῦ 1456 ὅποτε ὀριστικῶς κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ὁθωμανῶν ὑφ' οὓς διετέλεσεν ἐκτὸς μικροτάτου χρονικοῦ διχστήματος τῷ 1686 καθ' ὃ κατελήφθη πρὸς στιγμὴν ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν ὑπὸ τὸν Μοροζίνη, μέχρι τοῦ 1832.

Ἀξίον σημειώσεως τυγχάνει ὅτι κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλ. ἐν ἔτει 1687 ὑπὸ τοῦ ἐνετοῦ Μοροζίνη, ὑπηρετεῖ ἐν τῷ στρατῷ αὐτοῦ ὁ ἐκ Σουηδίας καταγόμενος καὶ διακρινόμενος ἐν τῇ πυροβολικῇ τέχνῃ κόμης Καίνιγσμάρκ, ὅστις φεύγων ἐξ Ἀγγλίας κατηγορούμενος διὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ προτιμηθέντος αὐτῷ εἰς τὴν χεῖρα τῆς πλουσιωτάτης χήρας τοῦ λόρδου Ὁγγλ, κ. Θάϊν, μετὰ τὸν ἀπαγχονισμόν τὸν συνενόχων του, καὶ ζητῶν τύχην καὶ λήθην ἐν πολέμοις, εὐρέθη ἐνώπιον τῆς Ἀκροπόλεως. Βόμβη ἐκ τοῦ παρὰ τὴν νῦν Ῥωσσικὴν ἐκκλησίαν πυροβολείου τούτου ἐκσφενδονισθεῖσα, ἔπεσεν ἐντὸς τοῦ Παρθενώνος ὅστις ἐχρησίμευσεν ὡς πυριτιδαποθήκη, καὶ ἀνετίναξε τὸ κέντρον αὐτοῦ, προξενήσασα τὴν ἐτι φαίνεμένην καταστροφὴν. Ὁ Καίνιγσμάρκ τοσοῦτον ἐφίδρωσε μαχόμενος, ὥστε κρουαλογήσας ἀπεβίωσεν ἐν Ἑλλάδι. Ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῶν ἀρχοντίσκων τούτων, οἱ Ἀθηναῖοι διετέλουν ἀπλῶς φυτοζῶντες, καὶ οὐδεμίαν συναίσθησιν τοῦ ποτὲ Ἑλληνισμοῦ ἔχοντες. Οἱ ξένοι δούκες οὗτοι ἀνήγειρον τ' ἀνάκτορά των ἐν τῇ Ἀ-

κροπόλει μεταποιήσαντες εἰς τοιαῦτα τὰ προπύλαια αὐτά. Ὁφείλομεν ἐν δικαίῳ μέτρῳ νὰ μὴ παραλείψωμεν ν' ἀναφέρωμεν ὅτι ὑπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν κυριαρχίαν ὁ Ἕλλην πρῶτον ἀνέκτησε τὴν συναίσθησιν τῆς ποτὲ φυλετικῆς τοῦ ἁξίας καὶ ὑπεροχῆς. Οἱ Ὀθωμανοὶ κατακτηταί, ὑπερήφανοι καὶ μόνον εἰς τὰ περὶ τὰ ὄπλα ἀσχολούμενοι, ἀφῆκον εἰς τοὺς ἐγχευομένους τὴν τε τῶν φόρων εἰσπραξίν καὶ τὴν στενοτέραν αὐτοδιοίκησιν, οὕτω δ' ἐσχηματίσθησαν αἱ δημογεροντίαι, οἱ κοτσαμπασίδες, οἱ ἄρχοντες, καὶ ἐνὶ λόγῳ Ἑλληνικὴ τις Ἱεραρχία ἣτις συσφίγγει τοὺς φυλετικούς δεσμούς καὶ ἄρει εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ἐθνότητος. Οἱ θεωροῦντες ἐκυτοὺς ἀδικημένους ἐν ταῖς προσδοκίαις των, ἢ τῇ ἱεραρχικῇ των φιλοτιμίᾳ, ἐλάμβανον τὰ ὄπλα καὶ ἀνῆρχοντο τὰ ὄρη. Βλ. Ἑλλάς.

Οὕτως αἱ Ἀθῆναι διωκῆθησαν ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν κυριαρχίαν ὑπὸ ἰδίων ἀρχόντων καὶ πολὺ ἡπιώτερον ἢ ὑπὸ τοὺς προκίτορας καὶ προνοητάς των Βυζαντινῶν, διετέλουν δὲ ὑπὸ τὸν Βοεβόδαν ὃν διώριζεν ὁ Κισλάρ-ἄγῃς ἢ ἀρχηγὸς τῶν μαύρων εὐνούχων, καθ' ὅσον ἢ π. κατόρθωσε διὰ τινος Ἀθηναίου εἰσαχθείσης εἰς τὸ χαρέμιον τοῦ Σουλτάνου Ἀχμέτ Α'. καὶ ἀπὸ Βασιλικῆς μετονομασθείσης Ἰοχαῆς, νὰ κηρυχθῇ ἢ π. **μαλικιανὲς** ἢ σουλτανικὴ ἰδιοκτησία. Ἐκτὸς τοῦ Βοεβόδα, διωρίζετο καὶ Κωδῆς ἢ δικαστής, ἀλλ' αἱ μεταξὺ Ἀθηναίων διαφοραὶ ἐδικάζοντο ὑπὸ τοῦ βουλευτηρίου τῶν προσεστώτων ἐκλεγμένων ἐκ τῶν ἀρχοντικῶν οἰκογενειῶν τῆς π.

Οὕτω διετέλουν ἐν Ἀθήναις εἰρηνικῶς ὑπὸ γενικὴν ἐποψίν ζῶντες, οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τῶν Τούρκων. Κατὰ τὸ 1777 Ἀλβανοὶ λησταὶ ἐπιδραμῶντες ὑπὸ τινι Γιοχαλῶρην, ἠπεύλουν τὰς Ἀθήνας, πλὴν ὁ Βοεβόδας Χατζῆ

Ἀλῆς, ἐπιδραμῶν μετὰ Τούρκων καὶ Ἑλλήνων κατετρόπωσαν αὐτοὺς περὶ τὴν Κηφησσίαν, τότε δὲ ἀπεφασίσθη καὶ ἡ περιτείχισις τῆς π. Προθύμως ἐργασθέντες οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπεραίωσαν τὸ τεῖχος ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ, ἠγέρθη δὲ τὸ τεῖχος σχεδὸν κατὰ τὴν θέσιν τοῦ Β. μέρους τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἐπὶ τῆς τοιαύτης τῶν ἀρχαίων τειχῶν. Ἐπὶ τοῦ τεύχους ὑψοῦντο πύργοι, καὶ αἱ πύλαι ὠνομάσθησαν, Ἀρβανίτικη, ἐνθα νῦν ἡ συνοικία Μακρυγιάννη, ἢ τῆς Βασιλοπούλας, ἢ τοῦ Ἀδρικανοῦ ἣτις καὶ ἐχρησιμοποιήθη, ἢ τῆς Μπουμπουνίστρας ἐνθα ἡ Πλατεία Ἀνακτόρων παρὰ τὴν ἀρχαίαν Διόμειαν πύλην, ἢ Μενιδιάτικη παρὰ τὴν πλατεῖαν Βερβακείου, ἢ τοῦ Εὐρίππου παρὰ τὴν νῦν ὁδὸν Αἰόλου ἢ Ἑθνικὴν Τράπεζαν, καὶ ἡ Γύφτικη παρὰ τὸ Δίπυλον, ἢ τοῦ Μανδραβίλλη μετὰξὺ Πνυκὸς καὶ Θησείου, καὶ ἡ τοῦ Κάστρου ἣς σπανίως ἐγένετο χρῆσις.

Αἱ ὠμότητες τοῦ μνησθέντος Χατζῆ Ἀλῆ, τοῦ γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα Χασεκῆ ἐξ οὗ καὶ ὁ νῦν βοτανικὸς κήπος ὅστις ἦτο ἰδιοκτησία του, ἀφῆκον ἐποχὴν ἀναμνήσεως τρόμου εἰς τοὺς Τούρκους καὶ Ἕλληνας, δι' ὃ ἐπέτυχον παρὰ τῆς Πύλης τὴν ἐξορίαν καὶ κατόπιν τὴν ἀποκεφάλισιν του. Πλὴν ἄλλων, οὗτος μετεχειρίζετο τοὺς Ἀθηναίους πρὸς μεταφορὰν μαρμάρων ἐκ τοῦ Παναθηναϊκοῦ σταδίου, ὅπερ ἀπεγύμνου πρὸς ἀνέγερσιν τῆς ἐν τῷ κτήματί του οἰκίας του. Ἐκτὸς ταύτης ὀλίγαι εἰσὶν αἱ καταστροφαὶ αἱ ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν προξενηθεῖσαι εἰς τὰ ἀρχ. μνημεῖα. Τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ὁ δὲ Γάλλος Guilletier, περιγράφων τὴν ἐν Ἀθήναις διαμονὴν του τῷ 16 αἰῶνι, ἀναφέρει ὅτι ὁ Καπουκῖνος πατήρ Σιμών, ἀγοράσας τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους (φανάρι Διογένους) παρ' Ἑλλήνων ἀγνῆ

15 σκούδων, πλείστας ἀπῆντησε δυσκολίας εἰς τὴν ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς μονῆς περίληψιν τοῦ, τέλος δὲ τῷ ἐπεβλήθη ὑπὸ τοῦ Καδῆ νὰ μὴ παρὰβλάψῃ ποτε τὸ μνημεῖον καὶ νὰ ἐπιτρέπη εἰς τοὺς βουλομένους τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ. Οὕτω τὰ ὠραιότερα τῶν ἀγαλμάτων καὶ μνημείων, τὰ μὲν μετεφέρθησαν εἰς Ρώμην, τὰ δὲ μετεποιήθησαν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων διὰ τῆς ἀντικαταστάσεως τῆς κεφαλῆς, εἰς Ρωμαϊκὰ. Φανατικοὶ χριστιανοί, πεισθέντες ὅτι ὁ χριστιανισμὸς ἀναπτύσσεται ἐν ἀμαθείᾳ καὶ ῥυπαρίᾳ κατέστρεφον ἀπονητὶ τὰ ἔργα ταῦτα. Οἱ Φράγκοι δυνάσται μετεποίησαν τὰ προπύλαια εἰς ἰδίαν κατοικίαν, καὶ Εὐρωπαῖος πυροβολητὴς ὑπελόγισε μετ' ἀκριθείας τὴν κλίσιν τοῦ ὄλμου τοῦ, ὅπως ἡ τροχιά τοῦ βλήματος συναντήσῃ τὸν Παρθενῶνα. Τέλος δὲ Ἄγγλος ἀρχαιοφίλος ἂν μὴ ἐπιχειρηματίας, ἀπεγύμνωσε τὸν Παρθενῶνα, ὅπως τὰ ἔργα αὐτοῦ ἀπωλέσωσι πᾶσαν τὴν ἐν αὐτοῖς ποίησιν, ἐν τοῖς θαλάμοις τοῦ Βρετ. Μουσείου, ἐνῷ οὐδεμία μνημονεύεται σπουδαίου μνημείου κατὰ στροφή ὑπὸ Τούρκων γενομένη, μάλιστα δὲ τὰ διαφώρα τοιαῦτά ἐχρησιμοποιοῦν διαφοροτρόπως. Οὕτω τὸ ὠρολόγιον Κυρρήστου, ἐχρησιμοποιήθη ὡς αἵθουσα χορευτῶν Δερβισιδῶν, μετωνομασθὲν Τεκές τοῦ Κράμπαμπα.

Μετὰ τὴν Ὀθωμανικὴν κατάληψιν τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἀποχώρησιν τοῦ Μοροζίνη ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως ὁπότε οἱ Ἀθηναῖοι ἤρξαντο ἐπανερχόμενοι ἐκ διαφόρων μερῶν εἰς ἃ εἶχον καταφύγει καθ' ὃν χρόνον Ἐνετοὶ καὶ Ὀθωμανοὶ ἐμάχοντο πρὸς κατοχὴν τῆς χώρας τῶν, συνεστήθη ἐν Ἀθήναις τὸ πρῶτον μετὰ αἰώνων σιγῇ, Ἑλλην. σχολὴ ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου Γρηγορίου Σωτήρη τοῦ μετέπειτα Μοιεμβασίας. Κατὰ δὲ τὸ 1765, συνεστήθη τοιαύτη καὶ διετηρήθη δαπάναις τοῦ Ἀθηναίου

Ἰωάννου Ντέκα, ἥτις ἐλειτουργήσῃ μέχρι τοῦ ἔτους 1814. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἤρξατο τὸ πρῶτον ἀνάζωπυρούμενον τὸ πρὸς τὴν ἑλλ. ἀρχαιότητα καὶ τὴν τέχνην αὐτῆς αἶσθημα, δι' ὃ πλείστοι ἐπίσημοι καὶ ἐν λογίοις διαπρέποντες ἐπέσκέποντο τὰς Ἀθήνας. Ἐκ τούτων μνημονεύομεν τὴν τὴν πόλιν ἀγαπίσασαν καὶ ἀγαπηθεῖσαν ὑπ' αὐτῆς Καρολινὰν τῆς Βρουνσβίρκης, συζυγον διαζευχθεῖσαν τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Γεωργίου Δ'. τὸν ἀναδιφιστὴν τῆς Ἑλλην. ἀρχαιότητος Πουκεβίλλ, τὸν ἀπογυμνώσαντα τὸν Παρθενῶνα λόρδον Ἑλγίνον, καὶ ὑπὲρ πάντας τὸν μακρὸν διατρίψαντα ἐν ταύτῃ ποιητὴν Βύρωνα, ὅστις ἐν αὐτῇ συνέγραψε μέρος τῶν ἀθελῶτων ποιημάτων τοῦ καὶ τὴν «κόρην τῶν Ἀθηνῶν», καὶ ὅστις κατόπιν προσέφερε τὴν ζωὴν τοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ σύλλησις τοῦ Παρθενῶνος ἐτελέσθη ἐν μέσῳ τῆς ἀγανακτήσεως τῶν κατοίκων τῆς πόλεως, καὶ δὴ καὶ αὐτῶν τῶν Τούρκων, ἀλλ' ἐπετεύχθη διὰ τῆς πιέσεως ἣν ἐξήσκησεν ὁ λόρδος Ἑλγίνος ἐπὶ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης παρ' ἣ ἐτύγχανε πρεσβευτῆς τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς διαμάχης τῶν μεγάλων Εὐρωπαϊκῶν συμφερόντων. Οὐδὲ τῇ ἐπινεύσει τοῦ Ἀγγλικῶ ὁημοσίου ἔλαβε χώραν αὕτη, οὐδ' ἦσαν εἰς θέσιν οἱ Ἀγγλοὶ εἰσέτι νὰ κατανόησωσι τὰς καλλονὰς τοῦ Φειδίου. Ὅτε τὰ ἔργα ταῦτα ἀφίκοντο εἰς Ἀγγλίαν, ἐθεωρήθησαν ὡς ἔργα ἀπλῶν ἐργατῶν, ὡς τοιαῦτα ἀνάξια λόγου, ἠρνήθησαν δὲ πᾶσιν ἀποζημιῶσιν εἰς τὸν εὐγενῆ λόρδον, δι' ὃ ἔμμενον παρ' αὐτῷ ἐπὶ πλείονα ἔτη ὡς ἄχρηστα, ἐδέησε δὲ ὅπως διερχόμενος ἐξ Ἀγγλίας ὁ Δανὸς Κανόδας, νὰ ἱδῇ τυχεῖως ταῦτα, ἐν οἷς πάραυτα ἀνεγνώρισε τὸ πνεῦμα τοῦ Φειδίου, καὶ ἠνέωξε τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς, οἵτινες ἐπὶ τῇ



βεβαιώσῃ τοῦ Κανόβα καὶ μόνον, ἀπε-
θαύμασαν τοὺς θησαυροὺς οὓς κατεῖ-
χον, καὶ συνεπῶς ἐψήφισεν ἡ βουλὴ πρὸς
ἀπόκτησίν των τὸ ποσὸν τῶν 40 χιλ. λι-
ρῶν. Ἐκτοτε τηροῦνται ἐν ταῖς σκοτει-
ναῖς καὶ ὑγραῖς αἰθούσαις τοῦ Βρετ-
τανικοῦ Μουσείου, ἐνθα ἀπόλλυται τὸ
πλεῖστον τῆς καλλονῆς των, καὶ πάσα
ἡ ποίησις τῆς ἐν χώρᾳ καὶ ὑπὸ τὸν
Ἀττικὸν ὀρίζοντα ἀρχικῆς των θέσεως,
ἄχρις οὗ πεισθῶσι ποτε οἱ Ἀγγλοὶ,
οὐχὶ ὡς λέγεται συνήθως νὰ τὰ ἐπι-
στρέψωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ ζη-
λεύοντες δόξαν εἰς τοὺς αἰῶνας, ἐπα-
ναθέσωσιν ἐπὶ τοῦ διεθνoῦς τῆς καλλι-
τεχνίας μνημείου τὰς διακοσμήσεις του,
συμπληροῦντες αὐτὸ ὑπὲρ τοῦ πεπολι-
τισμένου κόσμου. Πρὸς συμπλήρωσιν
προσθέτομεν ὅτι ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μου-
σεῖῳ εὑρηνται καὶ μέρη τῶν ἔργων
τούτων τοῦ Παρθενῶνος, μὴ προερχό-
μενα ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ Ἑλγίνου,
ὡς ἡ κεφαλὴ νεανίου ἐκ τῆς μετώπης,
ἣν ἐκτῆσχετο παρὰ τοῦ ἐκ Κερκυρῆς
Στείνχάουσερ, πρὸς δὲ καὶ γύψινον ἀπο-
τύπωμα γυναικείας κεφαλῆς, ἐκ πρω-
τοτύπου ὅπερ εὑρέθη ἐντεταγμένον
ἐν οἰκίᾳ τινι ἐν Ἑνετίᾳ, ἐρεῦνης δὲ
γενομένης ἐδείχθη ὅτι ἡ οἰκία οὗτη ἀνή-
κεν εἰς τὴν οἰκογένειαν Σάν-Γάλλο ἧς
ὁ πρόγονος Φιλίχιος Σάν-Γάλλο ὑπῆρξεν
ὁ γραμματεὺς τοῦ Μοροζίνη κατὰ τὴν
πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως. Ἐπίσης
ὑπάρχει καὶ γύψινον ἐκμαγεῖον κε-
φαλῆς ἵππου, οὗ τὸ πρωτότυπον κα-
τεῖχεν ὁ ἀρχιδούξ Κάρολος τῆς Αὐ-
στρίας, καὶ ὅπερ περιῆλθεν αὐτῷ παρὰ
τοῦ τελευταίου δουκὸς τῆς Μοδένης.

Τοιαύτη διετηρήθη ἡ κατὰστασις
τῶν Ἀθηνῶν μέχρι τοῦ 1821. Ἐν τῷ
κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος
ἐκδοθέντι Ἀγγλικῷ Γεωγραφικῷ Λε-
ξικῷ, ἀναγινώσκομεν ἐν ἄρθρῳ. Ἀθῆ-
ναι, ὅτι αὐταὶ εἰσι πόλις τῆς Τουρ-
κίας, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λεβαδείας. Ὅτι οἱ

κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς μικρὸν ἐμπο-
ριον μαλλίων, μετὰξῆς, ἐλαιῶν, κηροῦ
καὶ μέλιτος. Αἱ οἰκίαι εἰσὶ μικραὶ καὶ
παλαιαί, ἔχουσαι ἐμπροσθέν των εὐρείας
αὐλὰς. Οἱ κάτοικοι ἀνέρχονται εἰς
10.000 περίπου ὧν τὸ ἐν τέταρτον
εἰπὶ Τούρκοι. Ἐπίνειον τῆς π. ἐστὶν ὁ
ἀρχ. λιμὴν τοῦ Πειριαιῶς, ὅστις καλεῖται
ἤδη Πόρτο-Λεόνε κτλ.

Κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν, ἡ π. τῶν
Ἀθηνῶν ἢ μᾶλλον ἡ Ἀκρόπολις αὐτῶν,
περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων,
ὑπέστησαν ὅμως οὗτοι στενὴν πολιορ-
κίαν ἐν τῇ Ἀκροπόλει καθ' ἣς δὲν
ἴσχυσαν οὔτε αἱ ἐν τῇ πεδιάδι γενό-
μεναι ἀπόπειραι πρὸς λύσιν αὐτῆς,
οὔτε ἡ γενναία ὑπὸ τὸν Γάλλον στρα-
τηγὸν Φαβριέρον ἐροδίασις τῶν πο-
λιορκημένων διὰ πυρίτιδος καὶ πυρι-
τολίθων, ἀλλ' ὑπέκυψεν εἰς τοὺς Τούρ-
κοις ὑπ' οὓς ἡ π. ἔμεινε μέχρις ὅτου συμ-
περιελήφθη ἐν τῷ ἀρτίσυστάτῳ Ἑλ-
ληνικῷ βασιλείῳ, τῷ 1831, ἐν ἔτει δὲ
1834, αἱ Ἀθῆναι ὠρίσθησαν ὡς πρω-
τεύουσα τοῦ βασιλείου. Κατὰ τὴν ἐπο-
χὴν ἐκείνην πόλις οὕτως εἰπεῖν οὐδόλως
ὑπῆρχεν. Ἐν περιγραφῇ τοῦ Ἀγγλοῦ
Βόρδσβορθ τῆς πόλεως ἐν ἔτει 1833,
ἀναγινώσκομεν τὰ ἐξῆς: «Ἡ ἀγορὰ
ἀποτελεῖται ἐκ τῆς μόνης ἀξίας λογοῦ
ὁδοῦ, ἣτις καὶ αὕτη στερεῖται ὁδοστρω-
σίας, φέρει δ' ἐν μέσῳ αὐλάκα ἐν ἣ τὰ
ὑδάτα ῥέουσιν ὁρμητικῶς. Αἱ οἰκίαι εἰσὶ
συννηνωμέναι καὶ ἐπισκευασμέναι διὰ
σανίδων καὶ κονίας. Ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ
δεῖκνυνται τὰ ἐφόδια δι' ὧν λειτουργεῖ
ἡ ἀγορὰ. Βαρέλια χαβικρίου, μικροὶ
καθρέπται ἐν ἐρυθραῖς χαρτίναϊς θήκαις
κρόμμου κρεμάμενα, καπνὸς ἐν ὀγκώ-
δεσι πυραμίτι, ἐλαῖαι, σῦκα ἐν βούρ-
λοις, καπνοσύριγγες μετ' ἐπιστομίων
ἐξ ἡλέκτρου καὶ ὑποδόχαι ἐκ μελανῆς
ἀργίλλου, πχνικά, ἐπαργυρωμέναι πι-
στόλαι, μάχαιραι, ζωστῆρες καὶ χρυσο-
ποίκιλτα κολώδια, ἀποτελοῦσι τὰ ποι-



κίλλα ἀντικείμενα τὰ ἀνκμῖζ παρυσιαζόμενα τῷ θεατῇ. Β.βλία οὐδὲν εὐρηγται οὐδ' ἐφημερίδες, οὐδὲ λυχνίαι οὐδὲ παρχθυρόφυλλα, οὐδὲ ἄμυξαι, ἀλλὰ καὶ οὐδὲ ταχυδρομεῖον. Αἱ ἀφικνούμεναι ὀλίγαι ἐκ Νχυπλίου ἐπιστολαί, κηρύσσονται ὑπὸ τοῦ κήρυκος ἐν ταῖς ὁδοῖς, ὅσαι δὲ ἐν ζητοῦνται ὑπὸ τῶν πρὸς οὓς ἀπευθύνονται παρχοῖδοντα εἰς τὰς φλόγας. Μετὰ τρία δὲ μόνον ἔτη, τῷ 1836 ἡγαίροντο οἰκοδομικαί, οἱ κάτοικοι ἀνέρχοντο εἰς 15,000, ἐτίθετο ὁ θεμέλιος λίθος τῶν ἀνκτόρων, πανεπιστήμιον ἐκστάνετο, καὶ ὅπερ ἄξιον προσοχῆς ἡ δικονομικὴ ἀνάπτυξις ἐπρόδουεν ἐπίσης θυμωσῶς, διότι τὸ ἔτος ἐκείνο ἐξεοῖδοντο ἐφημερίδες ἐν Ἀθῆναις, ἡ «Ἀθηνᾶ», ἡ «Βασιλική», ἡ «Ἱρις», ἡ τῶν «Ἀγγελίων», ὁ «Ἐμπορικὸς Ἀγγελος», ὁ «Ταχυδρόμος», ὁ «Κλέπτης», ἡ «Ἐλπίς» Ἑλλ. καὶ Γερμ. ὁ «Σωτήρ» Ἑλλ. καὶ Γαλλ. περιοδικὰ δὲ ὁ «Θεατής», ἡ «Πρόσδος», ὁ «Ἀσκληπιός» καὶ ἡ «Ἀθρολογία τῶν κοινωφ. γνώσεων».

Ἡ νέα λοιπὸν πόλις τῶν Ἀθηνῶν καίτοι ἀκριβῶς ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας τοιούτης, ἐφ' ὅσον αὕτη ἐξετείνετο πρὸς Β. τῆς Ἀκροπόλεως, ἐκτεινομένη πολὺ ἔτι βορειότερον. Ἐκτίσθη δὲ μεταξὺ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τοῦ Λυκαβητοῦ, ἐν τῇ κοιλάδι ἧς ἡ μισγάγγεια συμπίπτουσά που περὶ τὴν ὁδὸν Ἑρμῆ, ἔρρεε πρὸς τὸ Δίπυλον σχηματίζουσα κατὰ πᾶσαν πιθανότητά τὸν παρ' ἀρχαίαις Ἡριδανὸν πτ. Ἀτυχῶς καίτοι ὁ πρὸς ἀνέγερσιν τῆς πόλ. προκείμενος χώρος ἔκειτο οὕτως εἰπεῖν ἄγρως χάρτης, ἡ πόλις ἤρξατο ἐγειρομένη ἄνευ ἐπισταμένης μελέτης ἐπὶ σχεδίου τινὸς ἐν συνόλῳ. Ἐν πρώτοις ἀντὶ νὰ ἐπεκταθῇ ἐπὶ τῶν ὠραίων καὶ χθαρμῶν πρὸς Μ. τῆς Ἀκροπόλεως λοφίσκων πρὸς τὴν τοῦ Φαλήρου θάλασσαν, καὶ ἀφελῇ ὁ πρὸς Β.

χώρος πρὸς τελείαν ἀνασκαφὴν τῆς ἀρχαίας π. περιωρίσθη αὕτη ἀκριβῶς ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τούτων ἐνθα καὶ ἡ τοῦ μεσαιῶνος Ἀθῆνα ἢ Σατῖνα ὡς ἐκαλεῖτο. Τὸ πρῶτον ἡ διαγραφὴ σχεδίου τῆς πόλεως ἀνετέθη εἰς τὸν Βρυαχὸν μηχανικὸν Βάιλερ ἐν ἔτει 1834, ὅστις ἐχάραξε τὴν ὁδὸν Ἑρμου εὐθέως παρχτεινομένην πρὸς τὰν ἄνκτορα, καὶ ἐτέρως τινὰς ὁδοὺς καθέτως πρὸς ταύτην, ῥυμοτομῶν τὰς παλαιὰς στενωπούς. Εἰς ταῦτα περιορίζεται τὸ σχέδιον τούτου, πλὴν τοῦτο οἰκνέει ἄξιον προσοχῆς ὡς δεικνύον πάσας τὰς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἰκοδομὰς, τοὺς νεοὺς μετὰ τῶν περιοχῶν των, καὶ τοὺς διασχίζοντας τὸ ἔδαφος χειμᾶρες. Ἀκολούθως τῷ 1836 συνετελέθη ὑπὸ τῶν Κλεάνθους καὶ Σάουμπερ σχέδιον ἐπὶ εὐρυτέρων βάσεων, καὶ ὅπερ εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἂν ἐφηρμόζετο. Κατὰ τοῦτο ἡ ὁδὸς Σταδίου ἔφερε διὰ τῆς θέσεως τῶν νῦν ἀνκτόρων εὐθέως πρὸς τὸ Παναχαικὸν Στάδιον, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία αὐτῆς. Ἡ πλατεία Μουσῶν, ἡ νῦν Συντάγματος, ἐχαράχθη εὐρύχωρος κυκλική, ἐκ ταύτης δὲ εὐρεῖα λεωφόρος ἔφερε πρὸς τὰς Στήλας τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς, αἵτινες ἐγένοντο καταφάνεις ἐκ ταύτης. Ἡ ὁδὸς Ἀθηνᾶς εὐρυτάτη ἔφερε πρὸς τ' ἀνκτορα, ἔτινα ἐν μέσῳ εὐρείας πλατείας ἐτοποθετοῦτο περὶ τὴν νῦν θέσιν τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Λαυρίου. Πλὴν τὸ σχέδιον τοῦτο οὐδὲν ἐτηρήθη, καὶ ἐπὶ πλείονα ἔτη αἱ οἰκοδομικὴ ἀνεγείροντο ἐπὶ τῇ βάσει ἀπλῶν ῥυμοτομῶν πρὸς ποιὰν τινὰ εὐθυγράμμισιν τῶν παλαιῶν τῆς π. ὁδῶν. Προϊούσης τῆς ἀναπτύξεως τῆς πόλεως ἤρξατο ὠκοδομούμενον τὸ τμήμα τὸ καλούμενον Νεάπολις, ὡς ὅλως ἀποχωρισμένον προάστειον, ἄνευ τινὸς συνδέσμου πρὸς τὴν ἐπίλοιπον πόλιν, ἀκολούθως δὲ ἐκάστῳ κατὰ τὰς ἀνάγ-



κας ἢ καὶ τὰς ἐπιθυμίας τῶν κατοίκων, συνετάσσοντο ἴδια μερικὰ σχέδια ἅτινα ἐνεκρίνοντο ὡς παραρτήματα τῆς πόλεως, συχνάκις δὲ καὶ ἰδιῶται ἔχοντες ἐκτάσεις γαιῶν, συνέτασσον ἰδιωτικὰ σχέδια, ἐπώλουν γῆπεδα εἰς οἰκοδομοῦντας κατὰ ταῦτα καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως, κατόπιν δὲ κατάρθουν νὰ ἐγκρίνονται ταῦτα ὡς ἐπίσημα παραρτήματα τοῦ γενικοῦ σχεδίου. Διὰ τῆς συνενώσεως πάντων τούτων, ἀπετελέσθη τὸ σχέδιον τῆς νέας πόλεως, ἄνευ τινὸς ἐνότητος οὐδ' εὐρυχωρίας πρὸς ἀνάπτυξιν μεγαλουπόλεως. Πρὸς δὲ ἡ ὑπὸ ἰδιωτῶν κατὰληψις τῶν περὶ τοὺς ναοὺς ἐκπαλαι εὐρέων χώρων, κατέστησεν ἥδη δυσχερῇ τὴν ἀποκατάστασιν εὐρείων πλατειῶν, τὸ λυπηρότερον δὲ, οὐδέποτε ἐξετελέσθη πρὸ τῆς οἰκοδομήσεως τμημάτων τινος, ἡ ἁρμοδία χωροστάθμησις τῶν ὁδῶν ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὰς ἐπιλοίπους τῆς πόλεως, ὥστε νὰ ὀρίζεται τοῖς οἰκοδομοῦσιν ἡ στάθμη τοῦ κατωφλίου, τοῦθ' ὅπερ καθιστᾷ δυσχερῇ σήμερον τὴν καλὴν τῶν ὁδῶν ἀποκατατάστασιν. Οὐδὲ μελέτη ποτε περὶ γενικῆς ἐν συνόλῳ διευθετήσεως ὑπονόμων ἐγένετο, ἥτις κατέστη σήμερον ἐν τῶν δυσχερετέρων προβλημάτων ὑπὲρ τῆς καλῆς τῆς πόλεως ὑπάρξεως.

Οὕτως ἀπετελέσθη σχέδιον εὐρύτατον, ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ ὁποίου μέρος μόνον τυγχάνει ἁρμοδίως κατωκημένον. Κατὰ τοῦτο τὰ ὅρια ἐντὸς τῶν ὁρίων περιλαμβάνεται ἡ πόλις, ὀρίζονται ἐκ γραμμῆς ἀρχομένης κάτωθεν τοῦ Στρ. Νοσοκομείου καὶ διευθυνομένης πρὸς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου τοῦ Φιλοπόπου πρὸς τὸν Ἰλισσόν, καὶ ἐκεῖθεν πρὸς τὸ Νεκροταφεῖον ἐξ οὗ διευθύνεται ὀπίσθεν τῶν λόφων τοῦ Σταδίου, καὶ ἐκεῖθεν πρὸς τὰ παρὰ πῆγμα ἐνθα κάμπτεται πρὸς τοὺς Μ. πρόποδας τοῦ Λυκαβητοῦ μέχρι τῆς Σχιστῆς Πέτρας

καὶ ἐκεῖθεν ἄνωθεν τῶν Πευκακίων πρὸς τὸ Πολύγωνον ἐνθα ἐγείρεται ἡ Στρ. Σχολή. Ἐκεῖθεν διατέμνεται τὴν ὁδὸν Πατησίων διευθυνομένη πρὸς τὸν Σταθ. τοῦ Σιδηροδρόμου Πελοποννήσου, ἐξ οὗ κάμπτεται πρὸς τὴν ὁδὸν Κολοκύνθοῦς διευθυνομένη Δ. τῶν καταστημάτων τοῦ ἀεριοφωτος, περιέρχεται τὴν ὑπὸ τὸ Ἀστεροσκοπεῖον συνοικίαν καὶ διευθύνεται πρὸς τὸ Θεσεῖον. Ἡ περιγραφεῖσα αὕτη περίμετρος τοῦ ἐγκειμένου σχεδίου τῆς π. ἔχει ἔκτασιν 21 χιλιομέτρων, ἥτοι πορεῖας πλεον τῶν 4 ὥρων. Ἡ ἐν τῇ περιμέτρῳ ταύτῃ ποριλαμβανομένη ἔκτασις ἀνέρχεται εἰς 13 ἑκατομ. τετρ. μετρ. ἥτοι 13,000 Β. στρεμ. ἐξ ὧν ὁ ἀνγκυρικός κήπος καὶ αἱ περίξ πλατεῖαι Ὀλύμπείου, κλ. κατέχουσιν ἐν περίπου ἑκατομ. τετρ. μετρ. ἢ 1000 στρεμ. ἐνῶ ἡ πόλις τῷ 1852 κατεῖχεν ἔκτασιν 1,300,000 τετρ. μετρ. περιέχουσα κατ. 26,331. Ὅθεν ἐν διαστήματι τεσσαράκοντα ἐτῶν, οἱ κάτοικοι ἐτετραπλασιάσθησαν, ἐνῶ τὸ σχέδιον τῆς π. ὅπερ καὶ τότε ἦτο ἀρχαῖως κατωκημένον ἐδεκαπλασιάσθη.

Ἡ ἔκτασις αὕτη τῆς κατὰ τὸ ἐγκειμένου σχεδίου πόλεως, κατοικεῖται ὑπὸ 107,251 κατ. ὅθεν ἀναλογοῦσιν 8,23 κατ. ἐπὶ ἐκάστου στρεμ. ἥτοι ἐπὶ 1000 τετρ. μετρ. ἐκτάσεως. Τοσαύτη εἰσέτι ἡ ἀρχαιότης τοῦ πληθυσμοῦ ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως τοῦ σχεδίου, ἐνῶ ἐν Πάτραις ἐνθα τὸ σχέδιον προεξετείνετο ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τοῦ πληθυσμοῦ, οἱ κάτοικοι συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς ἀρχαιομένης ἄνω πόλεως, ἀναλογοῦσι πρὸς 22 περίπου ἀνὰ 1000 τετρ. μετρ. ἥτοι εἰς ἕκαστον στρεμ. Βλ. Πάτραι.

Ἡ διαίρεσις τῆς π. εἰς 6 τμήματα οὐδεμίαν ἔχει σημερινὴν διοικητικὴν ἢ ἐκλογικὴν, ἐκτὸς ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ τῆς εὐκολωτέρας ἐνεργείας τῶν

ἐκλογῶν ἐν τοῖς ναοῖς, καὶ τῆς ἐν γένει διεξγωγῆς τῆς ἀστυνομικῆς ὑπηρεσίας. Τούτων τὰ τέσσαρα τῆς πλῆκτις πόλεως διχροῦνται διὰ τῆς διασταυρώσεως τῶν ὁδῶν Ἑρμοῦ καὶ Αἰόλου, ἥτοι τὸ πρῶτον ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως μέχρι τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ καὶ Αἰόλου, τὸ Β' ἐστὶν ἐναντι τούτου ἀπὸ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ μέχρι τῆς τοῦ Πανεπιστημίου, τὸ Γ' ἐστὶ τὸ ἀντίστοιχον τούτου ἐκείθεν τῆς ὁδοῦ Αἰόλου περιοριζόμενον ἐκ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ, καὶ τὸ Δ' τὸ μεταξὺ τῶν δύο ὁδῶν Ἑρμοῦ καὶ Αἰόλου πρὸς τὸ Θησεῖον. Τὸ Ε' ἐκτείνεται πέραν τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου, καὶ ἀπὸ τῶν περαπηγμάτων τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ Κολωνακίου μέχρι τῆς ὁδοῦ Πκτησίων, καὶ τὸ ΣΤ', ἐκ τοῦ κάτωθεν τυχῆς καὶ δεξιόθεν τῆς ὁδοῦ Πειραιῶς ἐκτεινομένου χώρου.

Ἐνεκ τῆς δυσαναλόγου ἐκτάσεως τῆς πόλεως πρὸς τὸν πληθυσμόν, τὰ τοῦ δήμου μέτρα δὲν ἐπαρκῶσι πρὸς τὰς ἀνάγκας αὐτῆς, οἱ ὅς ἡ πόλις ὑπολείπεται ὡς πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀπαιτούμενων ἔργων πρὸς βελτίωσιν τῆς δημοσίας ὑγιεινῆς.

Τὸ ἔδαφος ἐφ' οὗ ἔκτισται ἡ πόλις τυγχάνει λίαν ἀνώμαλον. Ὁ σιδηροδρομικὸς σταθμὸς Ἀθηνῶν—Πειραιῶς κεῖται εἰς ὕψος 54,90 μ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης, καὶ ἡ διασταύρωσις τῶν ὁδῶν Ἑρμοῦ καὶ Αἰόλου εἰς 67,70 μ. ἡ πλατεία Ὀμονοίας ὁμοίως εἰς 71,70, ἡ πλατεία Συντάγμ. εἰς 84,30, ἡ τῶν Ἀνακτόρων ἐπὶ τῆς λεωφ. εἰς 91,30, τ' ἀνάκτορα εἰς 100, ἡ δεξιάμ. τοῦ ὕδατος τῆς π. εἰς 136,00 καὶ ἡ Ἀρόπ. εἰς 156,00, ὁ Λυκαβητὸς εἰς 267,30, καὶ τὸ Ἀστεοσκοπ. εἰς 102,81 μ. Ὅθεν αἱ πλεῖσται τῶν ὁδῶν τυγχάνουσιν ἰσχυρῶς ἐπικλινεῖς, οἱ δὲ διευκολύνεται ἡ τῶν ὑδάτων κατὰφορος καὶ τὸ ἐπικλινές τῶν ὑπονόμων, ὅπερ ἐστὶ πλεονεκτηματικόν.

Τὸ κλίμα τῆς π. ἐστὶ γενικῶς ἥπιον καὶ συγκρασμένον, ἰδίως δὲ ἐν ὥρᾳ χειμῶνος, διότι τὸ θέρος ἀποβάλλει συχνάκις ἀφόρητον. Ἡ μέση θερμοκρασία ἐστὶ 80° 2, ἀλλὰ τὸ θέρος ἀνέρχεται συχνάκις εἰς 30° 0 τὸν δὲ χειμῶνα κατέρχεται εἰς 20° ἢ 40, ἰδίως δὲ ὅταν πνέῃ ὁ ἐκ τῶν χιονοσκεπῶν ὀρέων κατερχόμενος βορρᾶς, ὅστις ἐλευθέρως διχσχιζοῖ τὰς πρὸς τοῦτον ἀγούσας ὁδοὺς, τὸ ψυχρὸς καθίσταται ἐπαισθητότερον ἢ εἰς ψυχρότερα κλίματα. Ὅταν δὲ ἐν ὥρᾳ θεροῦς πνέουσιν ἰσχυροὶ ἄνεμοι ἐγείροντες νέφη πεπυρακτωμένου κονιορτοῦ, ἡ διχμοιὴ καθίσταται ἀνυπόφορος. Πρὸς δὲ αἱ συχνὰ καὶ πολυάκις αἰφνίδιοι καὶ ἀπτόμοι μεταβολαὶ θερμοκρασίας εἰς μέγαν βαθμόν, καθίστανται ἐπικίνδυνοι τοῖς μὴ ἐθισμένοις εἰς αὐτάς. Ὅθεν καίτοι ὑπὸ γενικὴν ἐποψιν τὸ κλίμα εἶνε εὐκράες, τὰ μνησθέντα τοπικὰ αἵτια ἐπιδρῶσι πολὺ πρὸς βλάβην του. Ἡ ἀσταςία ὅμως αὕτη τοῦ κλίματος συντελεῖ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ εὐφύιαν τῶν κατοίκων. Κατὰ τὸν Ἱπποκράτην, ἐν χώραις ἐνθα σφοδρότατοι χειμῶνες διαδέχονται εἰς ἄκρον καυστικὰ θέρη, οἱ ἄνθρωποι γεννῶνται ῥέποντες πρὸς τὰς τέχνας καὶ ἐπιτήμας, διότι οἱ τῶν σταθερῶς θερμῶν τόπων ἄνθρωποι γίνονται νωθροὶ καὶ ἀναισθητοί, οἱ δὲ τῶν διαρκῶς ψυχρῶν, ἀπόλλυσι καὶ τὴν τῶν ὀργάνων λεπτότητα καὶ τὴν τοῦ νοῦς δραστηριότητα.

Ἡ κατὰστροφὴ τῶν περὶ τὴν πόλιν δασῶν, ἃτινα ἐκάλυπτον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τοὺς πέριξ βουνούς, καὶ ἡ ἔλλειψις λιμνῶν καὶ ποταμῶν ὅπως παράγονται ὑδατμοί, καθιστῶσι σπανίως τὰς λεπτὰς καὶ συνεχεῖς βροχάς. Οἱ ἐκ τῆς ἐξατμήσεως τῆς θαλάσσης περαγόμενοι ὑδατμοί, ἀραιούμενοι ὑπὸ τῆς θερμότητος καὶ τῶν ἀντανακλωμένων ἡλιακῶν ἀκτίνων, διασκορπίζονται

πρὶν συμπυκνωθῶσι καὶ ἀποτελέσωσι νέφη. Κατὰ τὰς παρατηρήσεις τοῦ ποτὲ διευθυντοῦ τοῦ ἀστεροσκοπείου Ἀθηνῶν ἀστρονόμου Σμίθ, μόνον πέντε ἢ ἑξ ἡμέρας δύναται τις ν' ἀπαριθμήσῃ καθ' ἃς ὁ οὐρανὸς εἶναι ἐντελῶς τεθολωμένος, ὥστε ὁ ἥλιος νὰ μὴ φωτίσῃ τὴν πόλιν. Ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὰς βλέπει τις τὴν λάμψιν τοῦ ἡλίου μακρὰν ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἢ ἀλλαχοῦ, ὡς εἰ τοπικῶς εὐρίσκετο ὑπὸ σκιὰν νεφῶν καλυπτόντων τὸν Ὑμηττόν. Τέσσαρες ἢ πέντε μόνον ὁρῶνται νύκτες ἀνέφελοι. Ἡ εὐδία τῶν νυκτῶν τῶν Ἀθηνῶν εἶναι σχετικῶς μείζων τῆς τῶν ἡμερῶν. Αἱ βροχαὶ εἰσὶν ὀλίγαι, σπανίως διαρκοῦσιν ἐπὶ πολὺ, ἐπέρχονται δὲ συνήθως μετὰ τοσαύτης ὀρμῆς ὥστε τὸ καταπίπτον ὕδωρ βοηθούμενον καὶ ὑπὸ τῆς κλίσεως τῶν ὁδῶν, καταφέρεται βιαιῶς σχηματίζον χειμάρρους.

Αἱ σπάνιαι ἄλλως συνεχεῖς καὶ λεπταὶ βροχαί, διαρκοῦσαι πολὺ, ἐπιφέρουσιν ὑγρασίαν ἣτις ἐστὶν ἐπιβλαβὴς ἐν Ἀθήναις. Τὸ τοιοῦτον ὑπῆρχε γνωστὸν ἐν τῇ πόλει καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, καὶ εἰς τοιούτην ἔκτακτον ὑγρασίαν ἀποδίδει ὁ Διοδ. Σικελ. τὸ αἶτιον τοῦ λιμοῦ ὅστις ἀπεδεκάτισε τοὺς κατοίκους κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Πελοπ. πολέμου, καὶ ἀφῆρπασε καὶ αὐτὸν τὸν Περικλέα. Τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Διοδ. (XIII, 58) τυγχάνει ἄξιον πλείστης προσοχῆς, καθ' ὅσον ἐξ αὐτοῦ φαίνεται ὅτι πρὸ δύο χιλιάδων ἐτῶν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέδιδον τὸ αἶτιον τῶν μολυσματικῶν νόσων εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἐλωδῶν μισμάτων. Αἱ καταπτώσεις χιόνος εἰσὶ σπανιότεραι.

Τὸ ποσὸν τοῦ ἐτησίως πίπτοντος ὕδατος εἶναι μὲν ἐλάσσων τοῦ ἐν πολλαῖς ἄλλαις πόλεσι, ἀλλ' οὐχὶ καὶ μικρόν. Κατὰ μέσον ὅρον ἀνέρχεται εἰς 0,41, ἐνῶ ἐν Παρισίοις ἐστὶ 0,50, ἐν Βιέννῃ 0,44, ἐν Λονδίνῳ 0,58, ἐν Βε-

ρολίνῳ 0,52 καὶ ἐν Ρώμῃ 0,78. Ἡ ἐξάτμησις ὅμως ἐν Ἀθήναις εἶναι μεγίστη.

Ἡ στέρησις ὅμως ὕδατος ἀναλόγου πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς πόλεως, ἐστὶν ἡ μεγάλαιτέρα αὐτῆς πληγὴ, καὶ εὐτυχῶς ἐπαισθητὴ γιγνομένη καθεκάστην, καθίσταται τὸ κυριώτερον ζήτημα αὐτῆς. Ἐλπίζεται ἡ προσεχὴς λήψις μέτρων πρὸς λύσιν τοῦ μεγάλου τούτου ζητήματος ἄνευ τοῦ ὁποίου οὐ μόνον ἡ αὕξησις ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ὑπερξίς τῆς π. ἀπειλεῖται. Ἐπὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος τούτου ζητήματος δὲν θεωροῦμεν ἄσκοπον νὰ εἰπώμεν ὀλίγας λέξεις περὶ τῶν ἀρχαίων ὑδραγωγείων ἀφ' ὧν ἔτι καὶ σήμερον ὑδρεύεται καίτοι ἀνεπαρκῶς ἡ πόλις.

Οἱ ἀρχαιότεροι κάτοικοι ὑδρεύοντο ἐκ φρεάτων ἰδίως, καὶ νόμος κατέστη ὁρίζων τὰ τῆς ἐκ τούτων ὑδρεύσεως. Συνήθως τὰ φρέατα συνεκινῶνται διὰ λαξευτῶν ὑπογείων συράγγων ἡμείων πρὸς ὑδραγωγεῖα δι' ὧν διοχετεύονται τὰ τῶν πηγῶν ὕδατα. Ἀκολουθῶς κατεσκευάσαν λαξευτὰ ἰδίως ὑδραγωγεῖα πρὸς διοχέτευσιν τῶν περὶ τὴν πόλιν πηγῶν. Εἰς τοιαῦτα ἀπλὰ ἔργα περιορίζοντο τὰ τῶν ἀρχαίων τοιαῦτα. Ἡ πόλις καὶ τότε δὲν εἶχεν ἀφθονίαν ὑδάτων, ἄλλως καὶ ἡ χρῆσις ὑπῆρχε περιορισμένη. Οἱ Ρωμαῖοι οἵτινες ἐπέδωκαν ἰδίως περὶ τὴν ὑδρομάστευσιν, καὶ μεγάλην χρῆσιν λουτρῶν ἐποιοῦντο, ἐπεξέτειναν τὰς ὑδρομαστευτικὰς ἐργασίας ἐφ' ἅπαντος τοῦ λεκανοπεδίου τῶν Ἀθηνῶν πρὸς συλλογὴν καὶ μεταφορὰν τῶν ἐν αὐτῷ ὑπογείων ὑδάτων. Οὗτοι κατεσκευάσαν κεντρικὴν ἀρτηρίαν ὑδραγωγείου ἐν μέσῳ τοῦ λεκανοπεδίου ἀπ' Ἀθηνῶν δι' Ἀμπελοκήπων καὶ Χυλινδρίου μέχρι Πάριου, ἐκ πάντων δὲ τῶν πέριξ ὁρέων, μικρότερα τοιαῦτα πρὸς διοχέτευσιν εἰς ταύτην τῶν διαφόρων μικρῶν πηγῶν. Τὸ σύμπλεγμα τοῦτο ἀποτελεῖ σύστημα ὑδρα-

γωγαίων ἅτινα καθιστῶσι τὸ ἔδαφος καθ' ἀπὸς τῆς διευθύνσεως διέτρητον ὡς ξύλον σκοληκόδωτον. Ἡ κεντρικὴ ἀρτηρία τοῦ συστήματος τοῦτου κατὰλήγει εἰς μίαν δεξιμένην ὁμώνυμον τοῦ ἀναγείραντος αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ. Τὰ πλεῖστα τῶν ἐγκαρσίων ὑδραγωγείων κατεστράφησαν σήμερον ἢ ἀπετράπησαν καὶ ἀγνοοῦνται πικτελῶς, ἡ δὲ τυχαίαι εἰσις τοιαύτης τινὸς ἀρτηρίας ἀποτελεῖ τῆς ἐκαστοτε θεωρουμένης ἀνακαλύψεις νέων πηγῶν. Τοιοῦτον τὸ σύστημα δι' οὗ ὑδρεύεται σήμερον τοσοῦτον ἀτελῶς ἡ πόλις. Διὰ τῆς ὅσον ἔνεστι ἐπιμελοῦς χρήσεως τοῦ ὑδραγωγικοῦ τούτου συστήματος, ἡ πόλις ἔχει σήμερον 5—8 χιλ. κυβ. μέτρων καθ' ἐκάστην κατὰ μέσον ὄρον, ἐνῶ ἀνακλήγας πρὸς τὸν πληθυσμὸν καὶ τὴν ἔκτασιν ἔχει ἀνάγκην 50 χιλ. Σημειώτεον ὅτι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τὰ ὕδατα τοῦ λεκανοπέδιου ἦσαν ἀφρονώτερα κατὰ πολὺ, διότι πάντα τὰ περὶ ὅρη καὶ ὑψώματα ἦσαν κατὰφυτα, ὅθεν κατεστῆλετο ἡ βιαία τῶν ὑδάτων πρὸς τὴν θάλασσαν καταφορά.

Καθ' ἅπασαν τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν αἰώνων ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι σήμερον ἡ π. τῶν Ἀθηνῶν κίτοι ἀσήμενος, ἔκειτο πάντοτε ἐπὶ τῶν πρὸς Β. τῆς Ἀκροπόλεως μνημείων τῆς ἀρχαιότητος, οὐδὲν δὲ τούτων κίτοι πρὸς βορρᾶν γρημμῆς ἀπὸ τῆς Διομείας Πύλης πρὸς τὴν Πειραικὴν τοιαύτην, ἥτοι τῆς σήμερον περιπτου θέσεως τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ. Οὐδὲ κατωκλήθη ποτὲ τὸ μέρος τοῦτο, ὅπερ τυγχάνει ἐκτεθειμένον εἰς τοὺς πρὸς βορρᾶν τὸν κοινωτὸν ἀνέμους, παρετηρήθη δὲ ὅτι ἐν ὥρᾳ θέρους ὑπάρχει πάντοτε διὰφορήτις θερμοκρασία 2^ο ἕως 3^ο μετὰ τὴν τυχὴ τῆς θέσεως καὶ καὶ τῆς περὶ τὴν Πλάκα τοιαύτης. Πρὸς τὸ μέρος τοῦτο ὅπερ συμπίπτει

πρὸς τὸ Α' καὶ Δ' τμήμα, κίτοι πάντα τὰ μνημεῖα ἅτινα οἱ λάτραι τῆς ἀρχαίας τέχνης σπεύδουσι νὰ ἐπισκεφθῶσι, καθὼς καὶ τὰ τοῦ μεσαιῶνος ἢ τῆς χριστιανικῆς π. τοιαῦτα, ἐκτὸς τινων ἐξαιρέσεων, περὶ ὧν θέλομεν διαλάβει ἐν ὀλίγοις ὡς ἀδικοπᾶστω, συνδεόμενα πρὸς τὴν ἱστορίαν αὐτῆς.

Ἐν Ἀθῆναις μ' ὅλην τὴν ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Παύλου κήρυξιν τοῦ ἀγνώστου Θεοῦ καὶ τὴν εἰς τοῦτον προσχώρησιν Διονυσίου τοῦ Ἀρειοπαγίτου, ὁ χριστιανισμὸς ἐδράμνε ν' ἀναπτυχθῇ, κατὰ τὸν 4ον δὲ αἰῶνα ἐν αὐταῖς διέτριβεν ὁ λάτραις τῆς ἀρχαιότητος Ἰουλιανός, καὶ κίτοι ἐν αὐταῖς διέτριψαν ὁ Γρηγόριος, ὁ Βασίλειος κλ. πατέρες, ὁ διάδοχος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου Κωνσταντῖος, εὔρεν ἐν αὐταῖς ἐπικρατοῦσαν τὴν λατρείαν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τῶν λοιπῶν τῆς ἀρχαιότητος θεοτήτων.

Εἰς ἐπίρρωσιν τῆς γνώμης ταύτης παρατηροῦμεν ὅτι ἡ μόνη ἀπὸ Ῥωμαίων ἐν Ἀθῆναις Βασίλειος Στρατὶς ἐν τῇ ἀγορᾷ, δὲν φαίνεται ποτε μεταποιηθεῖσα εἰς χριστιανικὸν ναὸν ὡς αἱ τοιαῦτα στοὰς ὡς δικαστήρια ὠκοδομηθεῖσαι μεταποιήθησαν ἀπανταχοῦ εἰς χριστιανικοὺς ναοὺς καὶ ἐχρησίμευσαν ὡς τύποι πρὸς ἀνέγερσιν τούτων, ἐν Ἀθῆναις δὲ οὐδόλως φαίνονται ἐγερόμενοι ναοὶ ὑπὸ τοιοῦτον τύπον κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας, ἀλλὰ καὶ οὐδὲ κατὰκόμβαι εὑρέθησαν ἐν αἷς οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ ἐτέλουν τὰ τῆς λατρείας των. Μόλις δὲ κατὰ τὸν 5^ο αἰῶνα, ἐπικρατήσαντος τοῦ χριστιανισμοῦ, μεταποιήθη καὶ αὐτὸς ὁ Παρθενὼν εἰς ναὸν τῆς Παρθένου Μαρίας, καὶ τὸ ἐσωτερικὸν τῶν τοίχων ἐκαλύφθη ὑπὸ χριστιανικῶν γραφῶν αἵτινες σώζονται ἔτι κατὰ μέρη. Συνάμα δὲ διεσκευάσθη τὸ ἐσωτερικὸν ἀναλόγως, τῆς ἀρχ. στοᾶς ἀντικαταστάσεως δι', ἐτέρως καὶ ἀνοιχθείσης μεγάλῃς πύ-

λης μεταξύ τοῦ ἑκατομπεδίου καὶ τοῦ ὀπισθοδόμου.

Ἡ ἐπὶ Κωνσταντίνου ἀρχομένη ν' ἀναφαίνεται ἰδίᾳ ἀρχιτεκτονικῇ τῶν χριστιανικῶν ναῶν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν Περσικοῦ τύπου, ἐτελειοποιήθη κατὰ τὸν ΣΤ'. αἰῶνα καθ' ὃν ἀνεγέρθη ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὁ ἐν Ραβέννῃ ναὸς τοῦ ἁγ. Βιτάλη καὶ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει τῆς ἁγ. Σοφίας, ὅστις ἐστὶν ὁ τελειότερος τύπος. Οἱ διάφοροι ἐν Ἀθήναις ναοὶ τῆς Βυζαντινῆς κληθείσης ταύτης τέχνης, φέρουσι πάντες ῥυθμὸν τῆς κατ' ὀλίγον ἐκπτώσεως αὐτῆς, δὲν φαίνονται δὲ σύγχρονος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὅθεν ἀπὸ τοῦ Ε'. αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν δὲν εἶναι γνωστὸς ἐντελὴς ὁ ῥυθμὸς τῶν ἐν Ἀθήναις χριστιανικῶν ναῶν. Εἰς τὴν ἐποχὴν ὅμως ταύτην ἀποδοτέον τὴν ἐγγλυφὴν ἀπάντων ἐκείνων τῶν σταυρῶν, κερπῶν, ζώων κλ. ἐπὶ τῶν ἀρχαίων μαρμάρων, ἅτινα εὐρίσκονται καθ' ἑκάστην, καὶ ὧν πλεῖστα ἐν τῇ Ἀκροπόλει, καὶ δι' ὧν ἀνηγέρθη ὁ παρὰ τὴν Μητρόπολιν μικρὸς ναὸς τοῦ Ἀγ. Ἐλευθερίου.

Ὁ ναῖσκος οὗτος τυγχάνει ἄξιος προσοχῆς. Ὁ Κουσσὼν ἀνάγει τὴν ἀνεγερσίν του εἰς τὸν ΣΤ'. αἰῶνα ὅπερ ὅμως ὁ Βυσσὼν διαφιλονικεῖ. Μικρὰ προσοχὴ πείθει περὶ τούτου. Οὗτος ἐστὶν ὠκοδομημένος ἐξ ἀρχαίων μαρμάρων ἐφ' ὧν ἐχαράχθησαν σταυροί, κερποί, συμπλέγματα φανταστικῶν ζώων, καὶ ἅτινα τεθέντα ἄνευ διατάξεως τινος ἢ ἀρμονίας, δεικνύουσι προφανῶς ὅτι ἀνῆκον εἰς ἀρχαιότερον ναὸν χριστιανικὸν κατὰσκευασθέντα ἐξ ἀρχαίων μαρμάρων. Κατὰ τὸν 3ον καὶ 4ον αἰῶνα δὲν εἶχον ἔτι ἐγερθεῖ ναοὶ χριστιανικοὶ ἐν Ἀθήναις, ὅθεν κατὰ τὸν 6ον δὲν ὑπῆρχον ἔρείπια τούτων, ἄλλως τοῦτο ἐστὶ τοσοῦτον προφανές ἐν τῷ εἰρημένῳ ναῖσκῳ, ὥστε ἐκτὸς ὅτι τὰ φέροντα τὰς χριστιανικὰς γλυ-

φὰς μάρμαρα, εἶναι τοποθετημένα ὡς ἀπλοῖ λίθοι πρὸς οἰκοδομίαν, ὑπάρχει καὶ τεμάχιον φέρον ἡμισυ σταυρὸν, καὶ προερχόμενον ἐκ πλαιοτέρου τεμαχίου. Πρὸς δὲ κατὰ τὸν 6ον αἰῶνα ἡ Βυζαντινὴ τέχνη εὐρίσκετο ἐν τῇ ἀκμῇ της, ἀνεγείρετο δὲ ὁ ναὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας, ἐνῶ ὁ προκείμενος τυγχάνει ὅλως ἐκπεπτωκυῖς τέχνης, τῆς ἀψίδος οὔσης πολυγωνικῆς καὶ οὐχὶ ἡμικυκλίου (συνθρόνου), τὰ παράθυρα πεφραγμένα διὰ πλακῶν μετὰ κυκλικῶν ὀπῶν, αἱ ἀψίδες τῶν παρθύρων ὑπερέχουσι τῆς γεννήτεως τοῦ τρούλλου, καὶ ἕτερα πλείονα δεικνύουσιν ὅτι ἀνηγέρθη πολὺ μεταγενεστέρως. Γὰρ ἐπὶ τῶν τοίχων ἐμῆλθήματα τῶν Δελαρὸς καὶ Βιλλαρδουίνων συνδυαζόμενα πρὸς τὸν ἐν Μιστρά ἐγερθέντα ναὸν τοῦ Ἀγ. Νικολάου ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου Βιλλαρδουίνου μετὰ τὸ κτίσιμον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ φρουρίου καὶ τῆς πόλεως ἐν ἔτει 1207, καὶ οὗ ὁ ῥυθμὸς ἐστὶ πολὺ τελειότερου Βυζαντινοῦ τοιοῦτου προσωμοιάζων πρὸς τὸν τοῦ ναοῦ τοῦ Δαφνίου, πρὸς δὲ ὑπ' ὅψι λαμβανόμενου τοῦ φραγκικοῦ τύπου καίτοι καλυπτομένου ὑπὸ τῆς ἐπιδράσεως τῆς Βυζ. τέχνης, ἄγεταί τις ἀδιστάκτως νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἡγέρθη ἐπὶ φραγκοκρατίας κατὰ τὸν 13ον αἰῶνα. Οἱ λοιποὶ πλαιοὶ χριστιανικοὶ ναοὶ τῆς π. διαφέρουσι μετὰ τῶν. Ἐν αὐτοῖς διακρίνεται ὁ τοῦ ἁγ. Νικοδήμου ὅστις παρεχωρήθη καὶ ἀνεκαίνισθη ἐπιτυχῶς ὑπὸ τῆς Ῥωσσίας, διὰ τὸν τρούλλον του καὶ τὴν ἐν γένει στέγασίν του. Θεωρεῖται ἔργον τοῦ 8ου αἰῶνος ἀνεγερθὲν ὑπὸ τῆς Ἀθηναίας αὐτοκρατορίας Εἰρήνης, καίτοι ἀμφίβολοι τὸ τοιοῦτον, ὥπως δὴ ποτε ὁ ῥυθμὸς αὐτοῦ ἐστὶν ὁ μᾶλλον πλησιάζων πρὸς τὴν καλὴν τῆς Βυζαντ. τέχνης ἐποχὴν, τῶν λοιπῶν ἐν Ἀθήναις ναῶν. Ὁ τελειότερος ἐν Ἑλλάδι τύ-

πὸς σῶζεται εἰς τὸν παρόντα ναὸν, τὸν τοῦ Δαφνίου, τὸν τῆς μονῆς τοῦ ὁσίου Λουκά, καὶ τὸν τοῦ Ἀγ. Νικολάου ἐν Μιστρά. Ὁ τῆς Καπνικαρέας διακόπτων τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ, διασώζεται καλῶς καὶ ἀποτελεῖ καλὸν τῆς ἐποχῆς ὑπόδειγμα, πλὴν καταστρέφεται διὰ τῆς κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα προσθήκης ναϊδίου ἢ παρεκκλησίου πρὸς Β. καθὼς καὶ προνάου πρὸς Μ., ἅτινα χάριν τῆς καλλιस्थσίας δέον νὰ καταδαφισθῶσιν. Ὁ τῶν Ἀγ. Θεοδώρων, τοῦ ἰδίου τύπου, κείμενος ΜΔ. τῆς πλατείας τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν, ἐστὶν ὁ κάλλιον σωζόμενος πάντων διατηρούμενος ὡς εἶχε, ἀλλὰ πάντων τούτων τῶν ναῶν αἱ ἐσωτερικαὶ τοιχογραφίαι καὶ διακοσμήσεις ἐκαλύφθησαν δι' ἐπιχρίσεων. Ὁ ναὸς οὗτος ἔκτισται ἐκ λελαξευμένων λίθων μετ' ἐμβληθισῶν σειρῶν ἐξ ὀπτοπλίνθων ὡς ὁ τοῦ Ἀγίου Νικοδήμου. Ὁ ναὸς τοῦ μεγάλου Μοναστηρίου ἀνήκει εἰς τὴν 11ην ἑκατονταετηρίδα. Ἐπὶ τῆς προσόψεως διακρίνονται ἔχνη συνδέσμου ξυλίνης στέγης δι' ἧς ἐκαλύπτετο πρόναος ἐκ ξύλου. Ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Φιλίππου δεικνύει προφανῶς τὴν ἐπίδρασιν τῆς δυτικῆς τέχνης ἐπὶ τῆς βυζαντινῆς. Ἀνω τοῦ ὑπερθύρου ἐν κόγχῃ ὑπάρχει τοιχογραφία τοῦ ἐπωνύμου ἁγίου. Ἐπίσης τοιχογραφίαι ἐν ὑγρῷ σῶζονται ἐν τῷ ἐρείπωθέντι ναῷ τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου ὀλίγον ἄνωθεν κειμένου τοῦ Ὁρολογίου τοῦ Κυρρήστου. Ὁ ναὸς τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων ἐν τῷ 4ῳ τμήματι ὑπῆρχεν ὥραϊον ὑπόδειγμα τέχνης προσομοιάζουσης πρὸς τὸν ἐν Ραβέννῃ ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἀνεγερθέντα ναὸν τοῦ Ἀγ. Βιτάλη, θεωρεῖται δὲ παρά τισι καὶ ὡς βαπτιστήριον, ἀτυχῶς τὸ πλεῖστον κατεστράφη ἐπὶ τῷ λόγῳ εὐρύσεως ὑπὸ ἁμαθῶν ἐπιτρόπων. Τὸ τοιοῦτον ἔλαβε χώραν καὶ διὰ τόντων Ταξιαρχῶν, κα

θὼς καὶ δι' ἄλλους τινάς. Παρὰ τὸν νεώστερ' ἀνεγερθέντα οἶκον τῆς Μητροπόλεως Ἀθηνῶν, σῶζονται τὰ ἐρείπια ναῖσκου εἰς μνήμην τοῦ Ἀγ. Ἀνδρέου, ἢ τῆς Φιλοθέης καλεσμένου, ὡς ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ μονασίας ὁσίας Φιλοθέης. Ἐν τῷ σωζομένῳ σηκῷ τοῦ ναϊδρίου τούτου φαίνονται ἔχνη ἀγιογραφίας ἐκ κιτρίνου καὶ ἐρυθροῦ χρώματος ἀρκούντως καλῆς ἰχνογραφῆσεως. Ὡς ἐκ τῆς φαινομένης παλαιᾶς λιθίνης βάσεως, φαίνεται ὅτι ὁ ναῖσκος οὗτος κατεῖχε μέρος ἀρχαιοτέρου ναοῦ, ὅστις ὑπῆρξε βασιλική, τέχνης ὁμῶς οὐχὶ καλῆς ὡς δεικνύται οὐ μόνον ἐκ τῆς ἀτελοῦς κατασκευῆς ἀλλὰ καὶ ἐκ τριῶν ἀψίδων αἵτινες ἦσαν πολυγωνικαί. Ἐκτὸς τῶν τοιχογραφιῶν, ὁ ναῖσκος οὗτος ἐστὶ κατὰ ῥυθμὸν ἄτεχνος καὶ ἐποχῆς καταπτώσεως τέχνης, ἄπορον δὲ διατῆ ἀνακαίνιζεται σήμερον ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀρχετύπου σχεδίου, ἀφοῦ τὸ τοιοῦτον δὲν γίνεται πρὸς διατήρησιν τῶν τοιχογραφιῶν αἵτινες βεβαίως θὰ καλυφθῶσι δι' ἐπιχρίσεως, ἐνῶ τὸ γενικὸν σχέδιον δὲν εἶναι βεβχίως ἄξιον διατηρήσεως, ἄλλως καταλαμβάνον μέρος μόνον τῆς ἀρχαιοτέρας βάσεως, δὲν ἐπιβάλλει τὴν ὡς εἶχεν ἀνακαίνισιν τοῦ πλειότερον τῆς ἀνεγέρσεως ὅλως νέου καταλλήλου πρὸς τὸν σημερινὸν σκοπὸν.

Δυτικῶς τοῦ Ὁρολογίου Κυρρήστου ὑπάρχει παλαιὸν Τζαμίον ὃπερ χρησιμεύει ὡς ἀποθήκη στρατοῦ. Τοῦτό ἐστι τὸ ἐπὶ Τουρκίας γνωστὸν Φετιχὲ Τζαμί, ἢ Τζαμίον τοῦ πορθητοῦ. Γνωστὸν ὅτι μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων κατάληψιν τῆς π. καὶ μεταποίησιν τοῦ Παρθενῶνος εἰς Τζαμίον, ὁ σουλτάνος Μωάμεθ ἐπιστρέφων ἐκ Πελοποννήσου ἐπεσκέφθη τὴν πόλιν. Κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν του ταύτην μετεποίησεν εἰς Τζαμίον ἓνα τῶν ναῶν τῆς πόλεως ὠνομάσας αὐτὸ Φετιχὲ Τζαμί, καὶ





ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ

ΤΗΣ ΝΕΩΤΕΡΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΗΤΟΙ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

ΤΩΝ

Νομῶν, ἐπαρχιῶν, πόλεων, κωμοπόλεων, χωρίων, ποταμῶν, ὀρέων, λιμνῶν
λιμένων, ὄρμων, θερμοπηγῶν κλ. τοῦ βασιλείου.

Ἔργον ἐξ 60—70 τυπογρ. φύλλων εἰς μέγα 8ον

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

Κατὰ φυλλάδια ἐκ δύο τυπογρ. φύλλων πληρωτέων
ἅμα τῇ παραλαβῇ πρὸς

λεπ. 60.

Προπληρωτέα συνδρομὴ δι' ἅπαν τὸ ἔργον.

Δρ. 12.

Ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ προπληρωτέα εἰς

φρ. χρ. 12.

— Οἱ ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ λαμβάνουσι τὰ ἐκδοθέντα φυλ.

-- Ὁ ἐπιθυμῶν τὴν ἐγγραφήν του ὡς συνδρομητοῦ ἀποτείνεται πρὸς τὸν
ἐκδότην.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΝΕΩΤΕΡΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρὸς

Τὸν Συντάκτην τοῦ ἀνωτέρω ἔργου

Κύριε

Ἐσωκλείω . . . φρ. . . . διὰ συνδρομὰς εἰς τὸ Γεωγραφικόν
Λεξικὸν τῆς Νεωτ. Ἑλλάδος, καὶ σὰς παρακαλῶ νὰ στέλλετε . . . ἀντίτυπα
εἰς τὴν ἐξῆς Διεύθυνσιν

Πρὸς τὸν Κύριον

α
ε

Εἰς

Κύριον Ν. Σολωμὸν

ὁδὸς Πανεπιστημίου, οἰκία Σχλίσαν ἀριθ. 10.

Εἰς ΑΘΗΝΑΣ

